

Handelshøgskolen
i Bodø

NORDOMRÅDESENTERET High North Center for Business and Governance

SIB AS - SENTER FOR INNOVASJON OG BEDRIFTSØKONOMI
Centre for Innovation and Economics

Ringvirkninger av Skarvutbyggingen

Del 1, 2006–2009

Jan Terje Henriksen
Kristen Salamonsen
Gisle Solvoll
Jan Oddvar Sørnes

SIB rapport nr. 4/2009

www.hibo.no

Ringvirkninger av Skarvutbyggingen
Del 1, 2006-2009

av

Jan Terje Henriksen
Kristen Salamonsen
Gisle Solvoll
Jan-Oddvar Sørnes

Nordområdesenteret for næringslivet
Senter for innovasjon og bedriftsøkonomi
Handelshøgskolen i Bodø

Utgivelsesår: 2009
ISSN-nr. 1890-3584

FORORD

Denne rapporten er skrevet på oppdrag fra BP Norge og er den første rapporten i en serie av årlige studier av Skarvutbyggingen. Dette følgestudiet vil vare frem til og med utgivelsen av rapporten i juni 2012. Denne rapporten tar for seg perioden juni 2006 til juni 2009.

Rapporten er skrevet av Jan-Oddvar Sørnes, Jan Terje Henriksen, Krister Salamonsen ved Nordområdesenteret for næringslivet ved Handelshøgskolen i Bodø og Gisle Solvoll ved Senter for innovasjon og bedriftsøkonomi (SIB AS).

I tillegg har Snorri Rasch og Fredrik Moe, begge studenter ved MSc Energy Management programmet ved Handelshøgskolen i Bodø, bistått med intervjuer og med transkribering av intervjuene. Snorri Rasch og Fredrik Moe har bidratt til analyser av intervjuene og har også benyttet datamaterialet til sine respektive masteroppgaver ved Handelshøgskolen i Bodø våren 2009.

Vi vil takke de som velvillig har brukt sin tid på å forklare oss hvordan de ser på ulike aspekter ved Skarvutbyggingen. Disse er: Henry Klæbo (Helgeland Blad), Stig Sørra og Arve Berg (Alstahaug kommune), Evy Wenche Hesjedal (Alstahaug havnevesen), Eirik F. Hansen (LOG Nord), Jan Erik Geirmo og Øystein Johnsrud (BP Norge), Odd Eriksen og Per Eidsvik (Nordland fylkeskommune), Brynjar Forbergskog (Torghatten Trafikkselskap - TTS), Glenn Hermstad og Matti Risto (Brønnøysunds Avis), Kjell Trælnes (Brønnøy kommune), Knut Horn (Torgar Næringshage/Brønnøy kommune), Paul B. Torgnes (Styreleder for Nordland NHO og TTS), Margun Ebbesen (Brønnøy Kommune), Odd H. Kristiansen (NPF Nordland), Elise Husum (Kunnskapsparken i Rana) Steinar Høgås (Rana Utviklingselskap), Steinar Olsen (Momek Group) og Torger Lofthus (Miras Multimaskin).

I tillegg vil vi takke Tore Rokstad (Scomi/Veolia), Øystein Barth-Heyerdahl (Aqua Rock) og Runar Hatletvedt (Asco Norge) for å ha bidratt med nyttig informasjon.

De feil og mangler som måtte fremkomme i denne rapporten er fullt og helt forfatterens eget ansvar.

Bodø, 21. september 2009.

INNHold

FORORD	I
INNHold	II
SAMMENDRAG	IV
1. INNLEDNING	1
1.1 BAKGRUNN OG FORMÅL	1
1.2 PROBLEMSTILLINGER	1
1.3 METODISK OPPLEGG OG DATAKILDER	1
2. SKARVUTBYGGINGEN OG SKARV-ORGANISASJONEN	3
3. HELGELANDSREGIONEN – BEFOLKNINGSUTVIKLING OG ARBEIDSMARKED	5
3.1 BEFOLKNING OG BEFOLKNINGSUTVIKLING	5
3.2 SYSSELSETTING OG ARBEIDSLEDIGHET	6
3.2.1 <i>Sysselsatte etter næring</i>	6
3.2.2 <i>Registrerte arbeidsledige</i>	8
3.3 PENDLING.....	10
3.3.1 <i>"Intern" pendling</i>	10
3.3.2 <i>"Ekstern" pendling</i>	11
3.4 UTDANNINGSNIVÅ.....	12
3.5 UTDANNINGSTILBUD	13
3.6 HOTELLKAPASITET OG OVERNATTINGER.....	14
3.7 FLYRUTETILBUDET OG ANTALL FLYREISER	15
3.8 OPPSUMMERING	16
4. FORVENTNINGER TIL OG OPPFATNINGER AV DEN REGIONALE BETYDNINGEN AV SKARVUTBYGGINGEN	18
4.1 FORVENTNINGER TIL SKARVUTBYGGINGEN I HELGELAND OG NORDLAND FORØVRIG	18
4.2 GASS TIL HELGELAND	23
4.3 INFRASTRUKTUR OG REGIONAL VEKST	23
4.4 REKRUTTERING OG UTDANNING	24
4.5 BP NORGES DIALOG MED ULIKE AKTØRER	26
4.6 LOKALT ENGASJEMENT – HVEM SKAL STYRE UTVIKLINGEN?	30
4.7 SULTEN NOK FOR SKARV OG HELGELAND – SULTEN NOK FOR VERDENSMARKEDET?.....	32
4.8 OPPSUMMERING	36
5. DIREKTE OG INDIREKTE VIRKNINGER AV SKARVUTBYGGINGEN	39
5.1 KLASSIFISERING AV VIRKNINGER	39
5.1.1 <i>Direkte virkninger</i>	40
5.1.2 <i>Indirekte virkninger</i>	40
5.1.3 <i>Induserte og katalytiske virkninger</i>	40
5.2 DIREKTE VIRKNINGER	41
5.2.1 <i>Syssetsetting og personalkostnader</i>	41
5.2.2 <i>Betalt arbeidsgiveravgift og skatt</i>	41
5.2.3 <i>Annet</i>	41
5.3 INDIREKTE VIRKNINGER	42
5.3.1 <i>Forventninger basert på konsekvensutredningen</i>	42
5.3.2 <i>Kjøp av varer og tjenester frem til mai 2009</i>	47
5.3.3 <i>Asco Norge – base og basedrift</i>	49
5.3.4 <i>Aqua Rock - steinleveranser</i>	51
5.4 INDUSERTE OG KATALYTISKE VIRKNINGER	53
5.4.1 <i>Katalytiske virkninger</i>	53
5.4.2 <i>Induserte virkninger</i>	53
5.5 OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE BEMERKNINGER	54
5.5.1 <i>Oppsummering</i>	54
5.5.2 <i>Avsluttende bemerkninger</i>	55

6. ANBEFALINGER.....	57
6.1 ANBEFALINGER TIL BP NORGE	57
6.2 ANBEFALINGER TIL NÆRINGSLIVET I NORDLAND.....	57
6.3 ANBEFALINGER TIL OFFENTLIGE MYNDIGHETER OG FOU-SEKTOREN I NORDLAND.....	58
6.4 GENERELLE ANBEFALINGER TIL DE ULIKE AKTØRENE	58
REFERANSER	60
VEDLEGG 1: DOKUMENTASJON AV RELEVANTE UTDANNINGSTILBUD I NORDLAND.....	61

SAMMENDRAG

BP Norge har i forbindelse med konsekvensutredningen for Skarv anbefalt lokalisering av en forsyningsbase og en framskutt driftsenhet i Sandnessjøen. Hovedhensikten med studien er å finne ut hvilken betydning utbygging og senere drift av Skarv har for utviklingen på Helgeland generelt og for Sandnessjøen spesielt.

I arbeidet behandles følgende problemstillinger:

1. Hvordan har befolkningsutviklingen, arbeidsmarkedet, utdanningsnivået m.m. utviklet seg på Helgeland de seneste år?
2. Hvilke regionale virkninger har Skarvutbyggingen hatt og hvilke forventninger har ulike aktører til omfanget av regionale virkninger?

Rapporten fokuserer på perioden juni 2006 til juni 2009.

Befolkningsmengde og sysselsetting

De 18 kommunene på Helgeland har knapt 77 000 innbyggere. Folketallet er blitt redusert med 2 728 personer (3,4 %) fra 1990 til 2009. I Alstahaug bodde det 7 208 personer i 2009. Det var en nedgang på 279 personer (3,7 %) fra 1990. Kun kommunene Brønnøy, Rana og Vefsn har hatt økning i folketallet i den aktuelle perioden.

Sysselsettingen på Helgeland har økt med 917 personer fra 2000 til 2007. Alstahaug bidro med 113 personer til denne økningen. Siden folketallet har gått ned i perioden, skyldes mye av sysselsettingsøkningen en redusert arbeidsledighet på 894 personer i perioden. Sysselsettingsøkningen har vært klart størst innenfor offentlig forvaltning og annen tjenesteyting, men også bygge- og anleggssektoren og hotell og restaurantvirksomhet oppviser en ikke ubetydelig økning. Alstahaug skiller seg spesielt fra Helgeland som helhet ved en betydelig vekst i sysselsettingen innenfor industri og bergverk og ikke minst olje- og gasssektoren.

Pendling

Det er en betydelig pendling mellom kommunene på Helgeland. Antall ”internpendlere” i regionen har økt fra 2 550 i 2000 til 3 130 i 2007. Dette utgjorde henholdsvis 7 % og 9 % av totalt antall sysselsatte som var 34 290 personer i 2000 og 35 200 personer i 2007. Alstahaug hadde en positiv netto pendling (flere pendlet inn til kommunen enn ut fra kommunen) på 283 personer i 2007. I 2007 var det 3 100 personer som pendlet ut fra Helgeland. Av disse pendlet 560 til en kommune i Nordland nord for Helgeland, 2 370 pendlet til en kommune i Norge utenfor Nordland mens 170 personer pendlet til sokkelen sør for 62° nord.

Utdanningsnivå og utdanningstilbud

Utdanningsnivået til befolkningen i Alstahaug og Brønnøy var lavere enn gjennomsnittet i Norge både i 1990 og 2007. Utdanningsnivået er noe høyere i Alstahaug enn i Brønnøy. I 2007 hadde eksempelvis 21 % av personer over 16 år i Alstahaug universitets- og høgskoleutdanning. Tilsvarende andel i Brønnøy var 19 %, mens andelen på landsbasis var 26 %.

Det er et variert utdanningstilbud i Nordland både i forhold til ungdomsskoler, fagskoler og høgskoler. Flere utdanninger har enten et direkte eller indirekte fokus på petroleumssektoren,

slik som eksempelvis brønn-, produksjons- og industriteknikk ved Sandnessjøen videregående skole samt produksjons-/industriteknikk og automatisering ved Polarsirkelen videregående skole i Mo i Rana. Høgskolene i Narvik og Bodø har også flere relevante studieretninger.

Flyrutetilbud og flyreiser

Både Brønnøysund og Sandnessjøen har direkte flyruter (4-5 ganger daglig) til Trondheim og Bodø. Flygningene utføres av Widerøes flyveselskap med Dash 8-300 fly med 39 seter. I 2008 ble det foretatt 57 755 reiser til/fra Sandnessjøen lufthavn, Stokka. Antall reisende har vært økende de tre seneste årene. Til/fra Brønnøysund lufthavn, Brønnøy, ble det i 2008 foretatt 70 453 reiser. Trafikken har vært stort sett uendret de tre seneste årene. Det ble også foretatt 1 200 flybevegelser (avganger og landinger) med helikopter på Brønnøy lufthavn i 2008 i tilknytning til transport til/fra Norneskipet.

Forventninger til Skarvutbyggingen

Basert på erfaringer fra 1980-tallet hvor forventningene skjøt i været men aktivitetene uteble, er mange i Helgelandsregionen til dels avventende men optimistiske med tanke på fremtidig aktivitet basert på petroleumsutbygginger. BP Norge har gjennom sin kommunikasjon med siktemål på å skape regionale ringvirkninger bidratt til å skape et høyt forventingsnivå. Personer i Sandnessjøen virker å ha en større optimisme enn personer fra de andre Helgelandssentrene. Dette kan ha en sammenheng med at hovedfokus til BP Norge har vært på å skape ringvirkninger i Alstahaug. BP Norge får skryt for måten de har jobbet mot lokalt, og til dels regionalt, næringsliv. Det er en forventning om at BP Norge kan bistå med hjelp for bedrifter med å komme inn på internasjonale markeder og at dersom man klarer å både se og utnytte potensialet utover Skarvutbyggingen, så har næringslivet og regionen som sådan oppnådd mye.

Flere nevner at dersom man skal lykkes nasjonalt og internasjonalt, vil fokus på spesialiserte nisjeprodukter være viktig. Det må satses på kompetansearbeidsplasser og ikke primært på kapasitet dersom man skal få til en varig vekst i Helgelandsregionen. Her vil utformingen av V&M¹ kontraktene til BP Norge som kommer våren 2010 være av stor betydning for lokalt og regionalt næringsliv. Det er en stor iderikdom blant ulike aktører i Helgeland for hvordan man kan skape varig vekst. Både næringslivsaktører og politikere er ”på hugget” for å få en positiv utvikling. Samarbeid mellom ulike aktører både i næringslivet, politikk og utdanningssektoren, ser ut til å være et sentralt tema blant dem vi har intervjuet. Dersom man skal lykkes må man samarbeide. BP Norge får skryt for måten de har bistått lokale bedrifter til å komme i posisjon til å kunne levere. Samtidig får BP Norge kritikk av enkelte for periodiseringen av anbud og kontrakter. Noen frister er så korte at enkelte aktører ikke klarer å få opp et godt nok tilbud selv om man ønsker det. BP Norge uttaler i et tilsvarende svar til dette at de selv er prisgitt sine omgivelser på mange områder så som priser, leveringsfrister, uforutsette hendelser m.v. De næringslivsaktørene vi har snakket med ønsker ikke særbehandling, men de ønsker en fair sjans til å kunne være med å konkurrere på lik linje med andre tilbydere.

Ulike aktører i Nordland har forskjellig syn på ilandføring av gass som et verdiskapningspotensial. Enkelte politikere har dette som en strategisk viktig satsning, mens andre aktører uttaler at markedet i Nordland og i Nord-Sverige ikke er stort nok til å kunne forsvare investeringen. BP Norge sier at de gjerne kan selge gassen til land, men at det må skje til markedspris for gassen. En næringslivsaktør nevner at det ikke er infrastruktur til gassdistribusjon på land, men at man med et gasskraftverk kan benytte infrastrukturen for strøm til distribusjon.

¹ V&M er forkortelse for vedlikehold og modifikasjon

Infrastrukturens betydning og rekruttering av arbeidskraft

Flere næringslivsaktører nevner infrastruktur som strategisk viktig med tanke på videre vekst i regionen. Hyppighet og regularitet på flyvninger, bedre vegstandard, bedre kobling mellom jernbane, vei og havner, er alle elementer som blir pekt på som viktige for vekst i Helgelandsregionen. Dagens infrastruktur innebærer uforholdsmessige store logistikkutfordringer for næringslivet. Flere peker på at en oppgradering av infrastrukturen også vil komme andre næringer til gode, som eksempelvis reiselivsnæringen samt havbruks- og fiskerinæringen. Det er også viktig at petroleumsselskapene benytter ordinære rutefly og ikke charterfly. Dersom etterspørselen etter ordinære flyvninger øker, vil dette føre til flere direkte flyvninger mellom Helgeland og Trondheim og Oslo, noe som vil lette adkomsten til Helgeland. Dette vil være et viktig og positivt bidrag til næringslivet spesielt og til samfunnet på Helgeland generelt. Kommunene ser sin rolle mer som tilretteleggere for infrastruktur og mener at dersom de selv skal investere, vil dette medføre til dels store utfordringer for kommunene. Investeringer medfører også en viss risiko, og det blir da en prioritering mellom ulike tiltak i kommunen.

Rekruttering av ungdom til industrien er sett på som viktig for å få en varig vekst i regionen. Også for BP Norge er dette et sentralt satsningsområde. BP Norge har gjennom flere ulike aktiviteter på nivåer fra ungdomsskole til master- og doktorgradsnivå, bistått studenter med informasjon om muligheter samt tilgang til informasjon om BP Norge til ulike master- og doktorgradsoppgaver. BP Norge har avholdt informasjonsmøter på ungdomsskolenivå i Helgeland, de har hatt forelesninger for masterstudenter på energistudiet ved Handelshøgskolen i Bodø. De støtter også stipendiatstillinger på Høgskolen i Bodø, avd. Mo i Rana, og ved Høgskolen i Narvik. De har også vært med som hovedsponsor for First Lego League på Helgeland for å stimulere ungdom til å velge realfagbasert utdanning. Det er nevnt av flere aktører at det er for få som tar realfagsutdanninger på Helgeland. Det er også få kvinner som velger denne type utdanning. Det at det blir økt aktivitet på Helgeland som en følge av Skarvutbyggingen, og at flere leverandørselskaper satser i regionen, øker synligheten av mulighetene for ungdommen. Flere aktører sier at man merker på ungdommen at de er mer interessert i det som skjer på hjemmeplassen deres nå enn tidligere.

BP Norges dialog med ulike aktører

BP Norge har hatt en klar strategi på kommunikasjon i forbindelse med Skarvutbyggingen. De har vært tydelige på hva som er fokusområdet, som er aktivitet og ringvirkninger i Helgelandsregionen, med et særlig fokus på oppbygging av drift og basevirksomhet i Sandnessjøen. Samtidig har BP Norge uttalt at de vil prate med alle som er interessert; *"Det er ingen som skal kunne si at de ikke har fått pratet med oss."* Følgende prinsipper har stått sentralt for kommunikasjonen til BP Norge: *"Troverdighet og åpen kommunikasjon til rett tid"* og *"proaktiv og transparent kommunikasjon"*. BP Norge får skryt for sin åpne kommunikasjon og selv om flere mener at de har en del å gå på, så omtaler de BPs tilnærming som banebrytende. Dette gjelder også åpenhet rundt fakta og tall i forhold til utbyggingen. Fra enkelte politikere er det en viss skuffelse rundt interessen hos næringslivet, men det virker som at det er i ferd med å løsne litt og at interessen ser ut til å ta seg opp. Enkelte aktører mener BP Norge har sluppet for billig unna med en delt driftsorganisasjon, mens andre mener at en har fått den beste løsningen for Nordland og Helgeland. BP Norge sin tydelighet på at det er Helgelandsregionen som står i fokus, samt åpenheten til omverdenen om dette, har bidratt til å legge lokaliseringsstriden død. BP Norge får kritikk fra lokalt næringsliv i regionen som mener det trenges mer forutsigbarhet og en tydeligere dialog i forhold til kontrakter og når avgjørelser tas. Utsettelse og uforutsigbarhet, samt et kontraktsregime som er uvant for en del SMB-bedrifter, har nok ført til noe slitasje hos enkelte bedrifter. En annen tilbakemelding fra næringslivet er at de ønsker å prate med fagfolk fra BP Norge og ikke med kommunika-

sjonspersonell. Dette har BP Norge tatt innover seg og har nå begynt en til en samtaler mellom fagpersoner i BP Norge og i bedriftene. Det virker som at personer i BP Norge har evnen til å lære av de tilbakemeldinger de får i regionen, til tross for at de har hatt en ganske "tight" kommunikasjonsstrategi hvor de på forhånd har definert målsetninger og hvem de skulle prate med. I følge personer i BP Norge er erfaringer fra Skarvutbyggingen en viktig læreprosess både for BP Norge og for BPs hovedkontor.

Direkte virkninger av Skarvutbyggingen

Direkte virkninger defineres som driftsavhengige virkninger som i sin helhet, eller i det alt vesentligste, kan knyttes til BP Norge sin virksomhet på Helgeland.

BP Norge etablerte seg med kontor i Sandnessjøen næringshage i oktober 2008, med *en* fast ansatt person i Sandnessjøen. Både kontor og bolig til den ansatte leies. Rekruttering av øvrig BP-personell til Sandnessjøen, anslagsvis 15 personer, vil trolig ikke skje før 2010. BP Norge sysselsetter 28 personer bosatt i Nordland. Disse bidrar med anslagsvis 3 mill. kr i skatt til kommuner i Nordland samt Nordland fylkeskommune.

I tilknytning til Skarvutbyggingen prioriterer BP Norge skole/utdanning, leverandørutvikling og samarbeid med lokale og regionale myndigheter for sitt samfunnsengasjement. Fra november 2006 til april 2009 har BP Norge holdt/arrangert 16 foredrag/seminarer rettet mot ulike aktører i Nordland. BP Norge har gitt økonomiske bidrag til ulike opplæringstiltak i Nordland, primært på Helgeland, på om lag 3,6 mill. kr for 2007, 2008 og 2009 samlet. BP Norge har også gitt økonomisk støtte til ulike kulturtiltak. For årene 2007-2009 beløper denne støtten seg til mellom 250 000 kr og 300 000 kr BP Norge har også bidratt til å markedsføre Sandnessjøen gjennom annonser og filmer. I denne forbindelse har et lokalt filmselskap vært engasjert. BP Norge ønsker å videreføre dette samarbeidet for å dokumentere Skarvutbyggingen.

Indirekte virkninger av Skarvutbyggingen

De indirekte virkningene (virkningene for underleverandører) av BP Norge sin virksomhet på Helgeland, genereres av den etterspørsel som de direkte virkningene avstedkommer.

I Konsekvensutredningen fra BP Norge var forventningene at vel 417 mill. kr skulle tilfalle regionale leveranser, dvs. 3 % av de totale utbyggingskostnader på 31,4 mrd. kr. Som en direkte følge av Skarvutbyggingen har BP Norge fram til mai 2009 foretatt ulike innkjøp i regionen for om lag 350 mill. kr fordelt på 8 kontrakter. Disse har gått til Ruukki (fabrikasjon av sugeankre), Aqua Rock (steinleveranse), Allseas/Asco (lagring av gassrør), Bomek (brann-dører til FPSO), Nexans (fiberoptiske element), Scomi Oiltools (behandling av utboret masse og skittent vann fra borerigg) samt Asco Norge (base og basedrift). Dette er mer enn det som ble stipulert i konsekvensutredningen, der total regional andel av utbyggingen ble stipulert til 190 mill. kr innen utgangen av 2009.

Induserte og katalytiske virkninger av Skarvutbyggingen

De induserte virkningene av Skarvutbyggingen er knyttet til at utbyggingen bidrar til økt produksjon og sysselsetting i regionen, og dermed til økte inntekter, både direkte og indirekte. Basert på erfaringstall og BP Norge sin strategi for involvering av regionalt næringsliv både i utbyggings- og driftsfasen, har BP Norge estimert at de årlig vil etterspørre varer og tjenester for om lag 250 mill. kr regionalt i *driftsfasen*. På bakgrunn av anslagene på regionale kjøp

legger BP Norge sine kjøp regionalt grunnlaget for om lag 150 sysselsatte på Helgeland i driftsfasen til Skarv.

Katalytiske virkninger av Skarvutbyggingen er utbyggingens betydning for andre bedrifters lokaliseringsvalg. Skarvutbyggingen har per mai 2009 ført til nyetableringer for tre virksomheter. Dette er Asco, Scomi Oiltools og Aqua Rock. Disse bedriftene ville, slik vi ser det, ikke hatt virksomhet i Sandnessjøen dersom Skarvutbyggingen ikke var en realitet.

1. INNLEDNING

Nedenfor redegjøres det for prosjektets bakgrunn og formål, samt de problemstillinger som det fokuseres på. Det metodiske opplegget og de datakildene som er benyttet beskrives også.

1.1 BAKGRUNN OG FORMÅL

BP Norge har i forbindelse med konsekvensutredningen for Skarv anbefalt lokalisering av en forsyningsbase og en framskutt driftsenhet i Sandnessjøen. Stortinget har gjennom godkjenningen av plan for utvikling og drift (PUD) av Skarv akseptert denne løsningen. BP Norge skal i henhold til dette etablere en driftsenhet i Sandnessjøen på inntil 16 personer som blant annet skal ivareta logistikk, basevirksomhet og mindre vedlikeholds- og modifikasjonsoppgaver på Skarvfeltet. Videre skal selskapet etablere kontakt og samarbeid med næringslivet i Helgelandsregionen for å legge til rette for at lokalt næringsliv skal kunne konkurrere om de leveranser som trengs i forbindelse med utbygging og driften av Skarvfeltet. Resultatene av dette arbeidet ønskes undersøkt gjennom en årlig ringvirkningsstudie etter et fast opplegg slik at resultater kan sammenlignes over tid. Hovedhensikten med studien er å finne ut hvilken betydning utbygging og senere drift av Skarv har for utviklingen på Helgeland generelt og for Sandnessjøen spesielt.

1.2 PROBLEMSTILLINGER

I arbeidet legger vi opp til å belyse følgende problemstillinger:

1. Hvordan har befolkningsutviklingen, arbeidsmarkedet, utdanningsnivået m.m. utviklet seg på Helgeland de seneste år?
2. Hvilke regionale virkninger har Skarvutbyggingen hatt samt hvilke forventninger har ulike aktører til omfanget av regionale virkninger?

Når det gjelder punkt 1, så legges det opp til å gi en beskrivelse av Helgelandsregionen med hensyn til innbyggertall, næringsstruktur, arbeidsledighet og omfanget av pendling. Dessuten beskrives utdanningsnivå, utdanningstilbud, hotellkapasitet/hotellovernattinger samt flyrute-tilbud og antall flyreiser. Beskrivelsen er ment å gi en relativt grov oversikt over forhold som en kan tenke seg vil kunne bli påvirket av økt næringsaktivitet i regionen. Det vil således være viktig å oppdatere statistikken ved de påfølgende undersøkelsene.

Punkt 2 er den viktigste delen av rapporten og skal gi kunnskaper om forventninger til og oppfatninger av den regionale betydningen Skarvutbyggingen vil ha sett både fra næringslivets og politikernes ståsted. I tillegg vil de forventede og påviste direkte og indirekte virkningene av utbyggingen bli dokumentert med utgangspunkt i status per juni 2009.

1.3 METODISK OPPLEGG OG DATAKILDER

Rapporten er laget med tre hovedtilnærminger; en sekundærdataanalyse, intervjuer av et utvalg sentrale aktører samt en omdømmeundersøkelse. Resultatene fra omdømmeunder-

søkelsen presenteres i en egen rapport og omtales således ikke her. Det vil fremgå av rapportens ulike deler hva som er datagrunnlaget.

Sekundærdataanalysene er basert på skriftlig materiale fra blant annet følgende kilder:

- SSB.
- BP Norge.
- Avinor.
- Nordland reiseliv.

Intervjuene er gjennomført i perioden januar – februar 2009. Det er intervjuet 20 personer som er valgt av Nordområdesenteret for næringslivet ved Handelshøgskolen i Bodø etter innspill fra blant annet BP Norge. Personene som er intervjuet kommer fra lokalt og regionalt næringsliv, offentlig virksomhet samt politikere lokalt og regionalt. Intervjuene er gjennomført i perioden januar til september 2009.

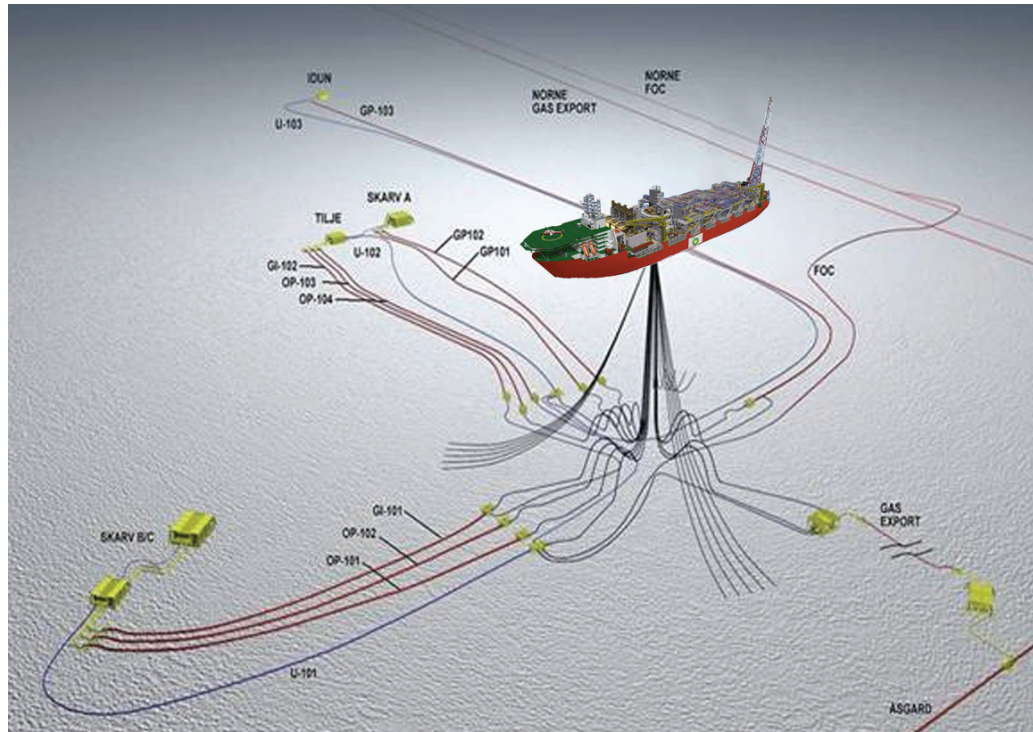
2. SKARVUTBYGGINGEN OG SKARV-ORGANISASJONEN

Skarv ble oppdaget i 1998, og det har tatt nærmere 10 år å modne feltet. Utbyggingen vil også inkludere Idunfeltet som ble oppdaget i 1999. Skarv og Idun ble unitisert² til et felt, Skarvfeltet, da Stortinget godkjente plan for utbygging og drift (PUD) i desember 2007. Utbyggingen av Skarvfeltet er lokalisert i Norskehavet, ca. 200 km vest for Sandnessjøen, mellom Nornefeltet (25 km nordover) og Heidrun feltet (45 km sydover). Vanddybden er på mellom 350 og 450 meter, og feltet omfatter lisensene PL 212, 262 og 159. Feltet inneholder hydrokarboner i tre reservoarlag, og de totale utvinnbare ressursene er estimert til 16,8 MSCM³ olje og 48,3 GSM³ riggass. Det er identifisert ytterligere ressurser og prospekt i Skarvområdet. Disse kan tilknyttes Skarv FPSO³ på et seinere tidspunkt.

Eierfordelingen i Skarv Idun enheten er som følger:

- BP Norge AS (operatør) 23,84 %.
- StatoilHydro ASA 36,16 %.
- E. ON Ruhrgas Norge AS 28,08 %.
- PGNiG Norway AS 11,92 %.

Produksjonen vil foregå fra et flytende produksjonsskip (FPSO). Det vil bli installert 5 bunnrammer som vil bli tilknyttet FPSO. FPSO og bunnrammer er planlagt ferdigstilt høsten 2010. Se illustrasjon i Figur 2-1. Planlagt produksjonsstart er august 2011. I en tidlig fase vil gass bli brukt til reinjeksjon for å øke olje produksjonen i Garn og Tilje formasjonen.

Figur 2-1: Utbyggingsløsning for Skarv-feltet. (Kilde: BP Norge).

² At Skarv og Idun ble unitisert betyr at de to feltene ble slått sammen til ett felt og at nye eierandeler ble beregnet på bakgrunn av tidligere eierandeler i de ulike lisensene.

³ FPSO – Floating Production, Storage and Off loading.

Skarv-prosjektet har en relativt stor prosjektorganisasjon ettersom BP Norge ikke har en overordnet EPC-kontraktør⁴ til å organisere arbeidet. Den interne organisasjonen er sammensatt av personer fra BP internasjonalt. Prosjektets hovedkontor er lokalisert i Oslo, samlokalisert med Aker Solutions. Organisasjonen nærmer seg 100 personer ved Samsung Heavy Industries i Sør-Korea. I tillegg er det personer som følger opp bygging av turret/svivel i Singapore. Prosjektet er organisert som en matriseorganisasjon basert på leveranseområder og fagområder. Operasjoner og boring er knyttet til BP Norges basisorganisasjon.

BP Norge vil bemanne opp et kontor i Sandnessjøen med inntil 16 personer. Første person ved BPs kontor i Sandnessjøen hadde oppstart i oktober 2008. BPs kontor i Sandnessjøen har ansvar for all BP Norges basevirksomhet. Enklere vedlikehold og modifikasjon (V&M) vil bli lagt til Sandnessjøen-kontoret sammen med logistikkfunksjoner samt innkjøp. Kontoret vil være fullt operasjonelt før oppstart i 2011.

⁴ EPC – Engineering, Procurement and Contract.

3. HELGELANDSREGIONEN – BEFOLKNINGSUTVIKLING OG ARBEIDSMARKED

Nedenfor gis en beskrivelse av Helgelandregionen med hensyn til innbyggertall, næringsstruktur, arbeidsledighet, omfanget av pendling samt utdanningsnivå, utdanningstilbud, flyrutetilbud og antall flyreiser. Kapitlet er ment som en grov oversikt over forhold som en kan tenke seg vil kunne bli påvirket av økt næringsaktivitet i regionen. Det vil således være av interesse å oppdatere statistikken ved de påfølgende undersøkelsene.

3.1 BEFOLKNING OG BEFOLKNINGSUTVIKLING

Helgeland består av 18 kommuner med et samlet innbyggertall på knapt 77 000 innbyggere. Befolkningsutviklingen fra 1990 til 2009 for de ulike kommunene i regionen er vist i Tabell 3-1.

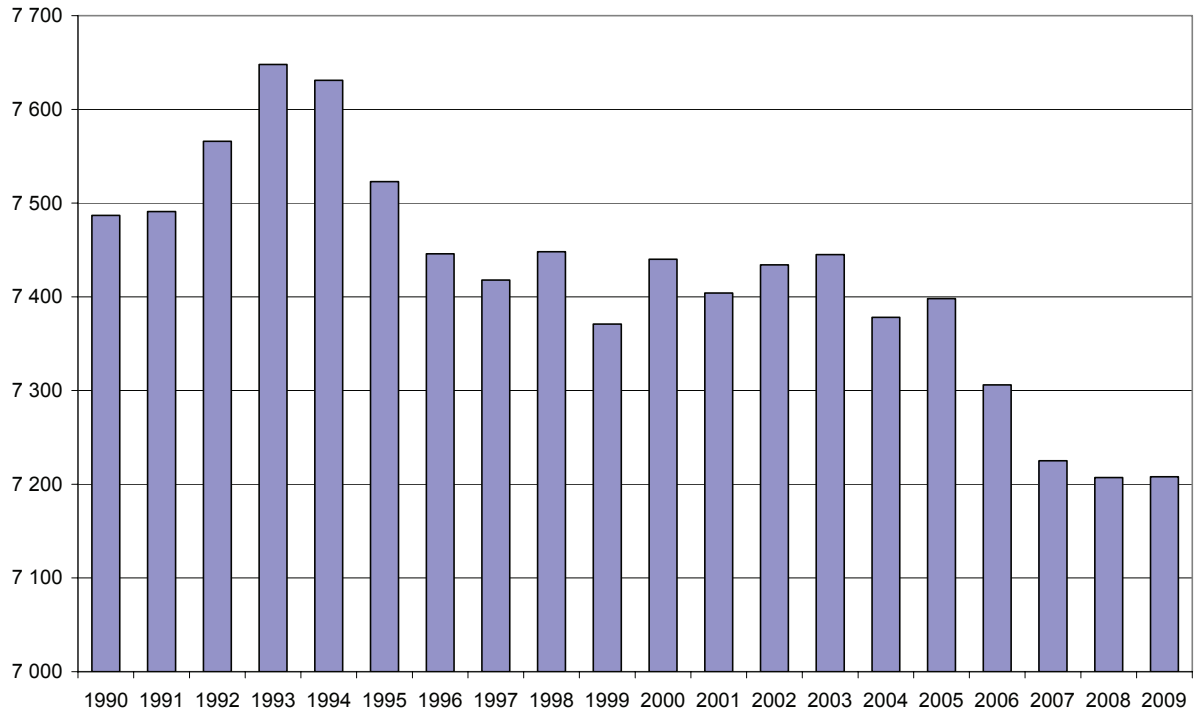
Tabell 3-1: Antall innbyggere i kommunene på Helgeland. 1990-2009. (Kilde: SSB).

Kommuner	1990	1995	2000	2005	2009	Endring 1990-2009	
						Absolutt	Relativ
Bindal	2 095	2 042	1 921	1 778	1 616	-479	-22,9 %
Sømna	2 123	2 138	2 116	2 075	2 054	-69	-3,3 %
Brønnøy	6 936	7 025	7 433	7 585	7 597	661	9,5 %
Vega	1 549	1 488	1 414	1 356	1 288	-261	-16,8 %
Vevelstad	671	667	592	524	501	-170	-25,3 %
Herøy	2 094	1 933	1 881	1 739	1 652	-442	-21,1 %
Alstahaug	7 487	7 523	7 440	7 398	7 208	-279	-3,7 %
Leirfjord	2 364	2 332	2 242	2 156	2 088	-276	-11,7 %
Vefsn	13 286	13 599	13 553	13 486	13 342	56	0,4 %
Grane	1 734	1 678	1 652	1 544	1 500	-234	-13,5 %
Hattfjelldal	1 728	1 666	1 634	1 530	1 438	-290	-16,8 %
Dønna	1 787	1 738	1 582	1 528	1 432	-355	-19,9 %
Nesna	1 810	1 795	1 882	1 801	1 786	-24	-1,3 %
Hemnes	4 821	4 847	4 689	4 566	4 527	-294	-6,1 %
Rana	24 646	25 150	25 255	25 320	25 281	635	2,6 %
Lurøy	2 265	2 189	2 107	2 028	1 883	-382	-16,9 %
Træna	529	497	466	444	455	-74	-14,0 %
Rødøy	1 743	1 670	1 570	1 443	1 292	-451	-25,9 %
Helgeland	79 668	79 977	79 429	78 301	76 940	-2 728	-3,4 %

”Absolutt” er de reelle tall (antall innbyggere) og ”Relativ” er prosentvis endring for perioden.

Som det framgår av Tabell 3-1 har folketallet i regionen gått ned med 3,4 % fra 1990 til 2009. Dette tilsvarer en befolkningsnedgang på 2 728 personer. Kun kommunene Brønnøy, Rana og Vefsn har hatt økning i folketallet i den aktuelle perioden. Økningen har vært på henholdsvis 661, 635 og 56 personer. Størst absolutt befolkningsnedgang har det vært i Bindal og Rødøy med henholdsvis 479 og 451 personer. Rødøy har også hatt størst relativ nedgang i folketallet med 25,9 % fulgt av Vevelstad med 25,3 %.

Hvis vi fokuserer på befolkningsutviklingen i Alstahaug kommune spesielt, ser vi en utvikling som illustrert i Figur 3-1.

Figur 3-1: Antall innbyggere i Alstahaug kommune. 1990-2009. (Kilde: SSB).

Som vi ser av Figur 3-1 økte folketallet fra 1990 til 1993. Årsaken til denne økningen kan blant annet tilskrives Helgelandsbrua som ble åpnet for trafikk i 1991. Fra ”toppen” i 1993 da innbyggertallet nådde 7 650 gikk folketallet stort sett nedover helt fram til 1999. Fra 2000 til 2005 lå folketallet rundt 7 400 personer. Fra 2005 til 2008 ser vi et betydelig fall i innbyggertallet. I 2009 er antall innbyggere vel 7 200.

3.2 SYSSELSETTING OG ARBEIDSLEDIGHET

Nedenfor har vi redegjort for sysselsettingen i Helgelandsregionen og spesielt beskrevet situasjonen i Alstahaug kommune. Arbeidsledighetssituasjonen beskrives også.

3.2.1 Sysselsatte etter næring

Når det gjelder sysselsettingen i regionen som helhet, og i Alstahaug kommune særskilt fordeler denne seg på næringer som vist i Tabell 3-2. Fordelingen på næringer vises for 2000 og 2007.⁵

Som vi ser av Tabell 3-2 så har sysselsettingen økt med 917 personer i regionen som helhet og med 113 personer i Alstahaug fra 2000 til 2007.

⁵ Fra 2006 ble aldersgrensen for å bli regnet som sysselsatt senket fra 16 til 15 år, i tråd med internasjonale anbefalinger. Samtidig ble aldersdefinisjonen endret fra alder ved utgangen av året til alder ved utgangen av referansetidspunktet. Det er laget nye tall for 2005 etter samme definisjon, mens årgangene før følger gammel definisjon av alder.

Tabell 3-2: Antall sysselsatte etter næringsgruppe. Helgeland og Alstahaug. Endring fra 2000 til 2007. (Kilde: SSB).

Næring	Helgeland		Alstahaug		Endring 2000-2007			
	2000	2007	2000	2007	Helgeland		Alstahaug	
					Absolutt	Relativt	Absolutt	Relativt
Jordbruk, skogbruk og fiske	3 062	2 724	177	146	-338	-11,0 %	-31	-17,5 %
Utvinning av råolje og naturgass	153	226	16	26	73	47,7 %	10	62,5 %
Industri og bergverksdrift	5 323	5 139	164	245	-184	-3,5 %	81	49,4 %
Kraft- og vannforsyning	491	441	21	20	-50	-10,2 %	-1	-4,8 %
Bygge- og anleggsvirksomhet	2 630	2 859	209	224	229	8,7 %	15	7,2 %
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	5 653	5 790	273	255	137	2,4 %	-18	-6,6 %
Transport og kommunikasjon	2 867	2 792	370	373	-75	-2,6 %	3	0,8 %
Finansiell tjenesteyting	540	404	26	16	-136	-25,2 %	-10	-38,5 %
Forretningsmessig tjenesteyting, eiendomsdrift	2 249	2 125	125	140	-124	-5,5 %	15	12,0 %
Offentlig forvaltning og annen tjenesteyting	14 120	15 505	433	482	1 385	9,8 %	49	11,3 %
Totalt	37 088	38 005	1 814	1 927	917	2,5 %	113	6,2 %

Hvis vi ser på hvordan sysselsettingen har endret seg mellom næringsgrupper, viser tabellen at primærnæringene og finansiell tjenesteyting har hatt den største relative tilbakegangen. Alstahaug skiller seg spesielt fra Helgeland som helhet ved en betydelig vekst i sysselsettingen innenfor industri og bergverk og ikke minst olje- og gasssektoren. I sistnevnte sektor har Helgeland som helhet også hatt en betydelig økning relativt sett.

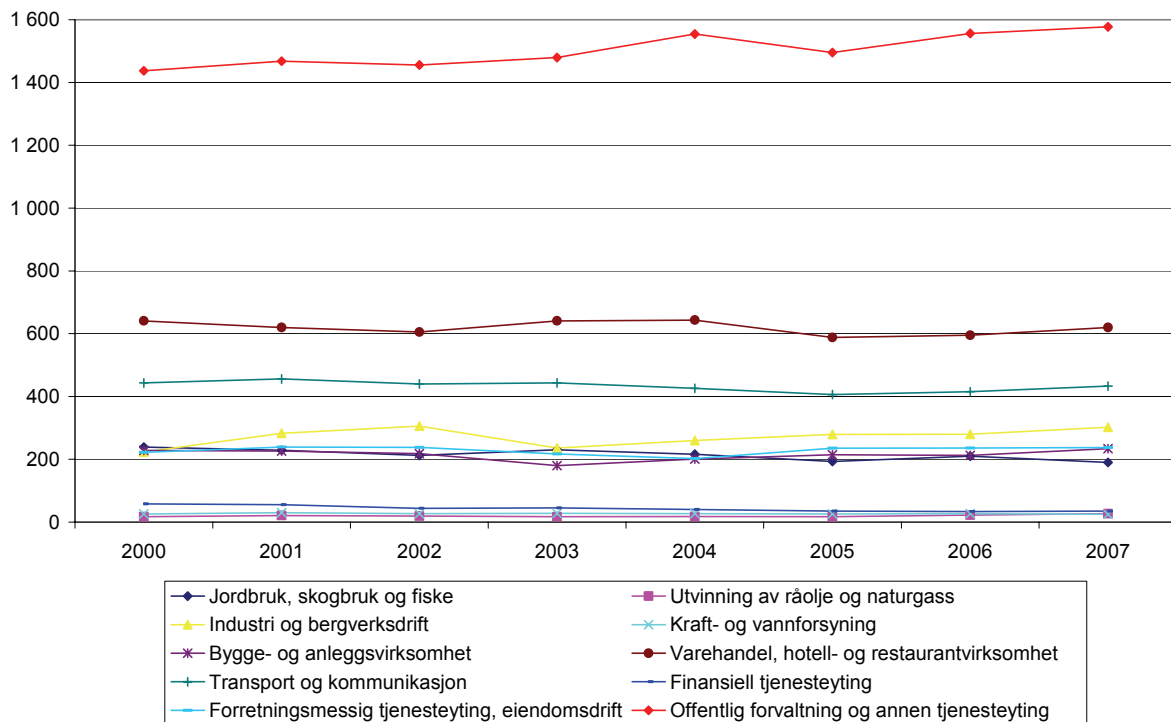
For å få bedre frem den relative forskjellen mellom Alstahaug og Helgeland som helhet når det gjelder nærings sammensetningen, har vi i Tabell 3-3 vist forskjellene med utgangspunkt i tall fra 2007.

Tabell 3-3: Forskjeller i næringsstruktur. Helgeland og Alstahaug. Tall fra 2007.

Næring	Helgeland		Alstahaug	
	Absolutt	Relativt	Absolutt	Relativt
Jordbruk, skogbruk og fiske	2 724	7,2 %	146	7,6 %
Utvinning av råolje og naturgass	226	0,6 %	26	1,3 %
Industri og bergverksdrift	5 139	13,5 %	245	12,7 %
Kraft- og vannforsyning	441	1,2 %	20	1,0 %
Bygge- og anleggsvirksomhet	2 859	7,5 %	224	11,6 %
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	5 790	15,2 %	255	13,2 %
Transport og kommunikasjon	2 792	7,3 %	373	19,4 %
Finansiell tjenesteyting	404	1,1 %	16	0,8 %
Forretningsmessig tjenesteyting, eiendomsdrift	2 125	5,6 %	140	7,3 %
Offentlig forvaltning og annen tjenesteyting	15 505	40,8 %	482	25,0 %
Totalt	38 005	100,0 %	1 927	100,0 %

Ut fra Tabell 3-3 ser vi at Alstahaug skiller seg fra Helgeland som helhet ved en betydelig lavere andel sysselsatte i offentlig forvaltning og en betydelig høyere andel sysselsatte i bygge- og anleggssektoren samt innenfor transport og kommunikasjon.

Utviklingen i sysselsettingen i de ulike hovednæringsgruppene i Alstahaug fra 2000 til 2007 er visualisert i Figur 3-2.

Figur 3-2: Antall sysselsatte i Alstahaug kommune. 2000-2007. (Kilde: SSB).

I og med at utviklingen vises i absolutte tall, blir ikke endringene spesielt store, men vi ser godt at det har vært en vekst innenfor offentlig forvaltning.

3.2.2 Registrerte arbeidsledige

Hvis vi går over til å se på sysselsettingssituasjonen, målt ved antall arbeidsledige, får vi et bilde av utviklingen på kommunenivå fra 1990 ved å studere Tabell 3-4.⁶

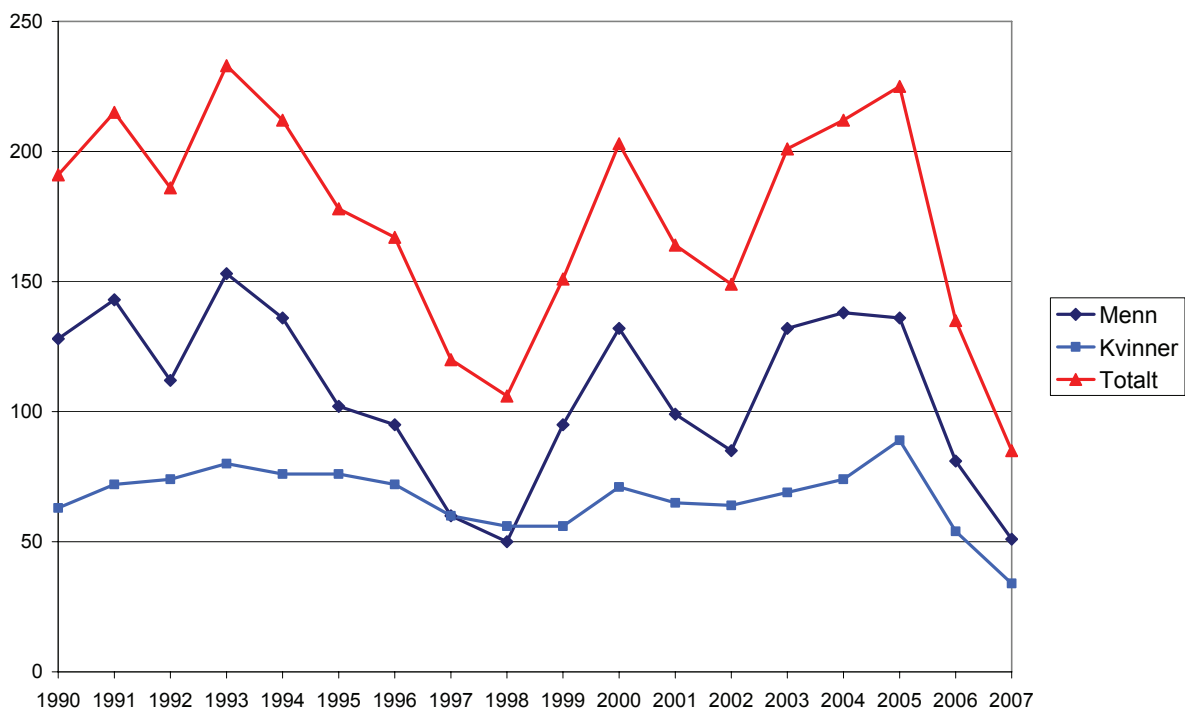
Med utgangspunkt i situasjonen i 1990 og 2007, ser vi at alle kommunene på Helgeland hadde færre arbeidsledige i 2007 enn i 1990. I absolutte tall har nedgangen, ikke overraskende, vært størst i Rana, Vefsn og Alstahaug med henholdsvis 306, 116 og 106 personer. Størst *relativ* nedgang finner vi i kommunene Hattfjelldal, Bindal og Rødøy.

⁶ Statistikken omfatter personer som er meldt som helt arbeidsledige ved arbeidskontorene. Årsgjennomsnittet er beregnet på basis av optellinger ved slutten av hver måned. Som helt arbeidsledige regnes personer som ikke har inntektsgivende arbeid, er arbeidsføre og disponible for det arbeid som de søker. Fordelingen etter bostedskommune er hentet fra SSBs system for befolkningsstatistikk. Registrerte ledige må ikke forveksles med arbeidsledige i SSBs Arbeidskraftundersøkelse.

Tabell 3-4: Arbeidsledige i kommunene på Helgeland. 1990-2007. (Kilde: SSB).

Kommuner	1990	1995	2000	2005	2007	Endring 1990-2007	
						Absolutt	Relativ
Bindal	34	33	14	25	11	-23	-67,6 %
Sømna	25	41	30	22	14	-11	-44,0 %
Brønnøy	108	184	94	101	66	-42	-38,9 %
Vega	28	37	18	19	14	-14	-50,0 %
Vevelstad	7	13	7	9	5	-2	-28,6 %
Herøy	46	26	28	50	27	-19	-41,3 %
Alstahaug	191	178	203	225	85	-106	-55,5 %
Leirfjord	63	39	34	57	24	-39	-61,9 %
Vefsna	258	341	172	232	142	-116	-45,0 %
Grane	30	38	17	19	12	-18	-60,0 %
Hattfjelldal	28	41	23	19	7	-21	-75,0 %
Dønna	40	42	28	40	18	-22	-55,0 %
Nesna	34	41	30	30	21	-13	-38,2 %
Hemnes	113	167	61	83	42	-71	-62,8 %
Rana	577	923	471	579	271	-306	-53,0 %
Lurøy	63	44	35	37	22	-41	-65,1 %
Træna	8	9	6	6	3	-5	-62,5 %
Rødøy	37	40	26	19	12	-25	-67,6 %
Helgeland	1 690	2 237	1 297	1 572	796	-894	-52,9 %

Hvis vi ser på arbeidsledighetssituasjonen for kun Alstahaug kommune, og tar utgangspunkt i perioden 1990 til 2007, får vi en utvikling som visualisert i Figur 3-3.

Figur 3-3: Antall arbeidsledige i Alstahaug kommune. Periode 1990-2007. (Kilde: SSB).

Ut fra Figur 3-3 ser vi for det første at arbeidsledigheten i den aktuelle perioden har vært høyere for menn enn for kvinner med unntak av årene 1997 og 1998. Etter en topp i 1993 med 233 ledige, ser vi en betydelig nedgang i ledigheten fram til 1998 da det var 106 registrerte ledige i kommunen. Fra 1998 steg ledighetstallene fram til 2005, med unntak av en nedgang i 2001 og 2002. Etter 2005 har det vært en kraftig nedgang i arbeidsledigheten i Alstahaug. 4. kvartal 2007 var det således 85 registrerte arbeidsledige i kommunen.

Andelen arbeidsledige i Alstahaug i perioden 2000 til 2007 er vist i Tabell 3-5.

Tabell 3-5: Arbeidsledige som andel av antall sysselsatte (inkl. registrert arbeidsledige) i Alstahaug, 2000 til 2007.

	<i>Sysselsatte inkl. registrerte arbeidsledige</i>	<i>Registrerte arbeidsledige</i>	<i>Andel arbeidsledige</i>
2000	3 737	203	5,4 %
2001	3 791	164	4,3 %
2002	3 714	149	4,0 %
2003	3 717	201	5,4 %
2004	3 799	212	5,6 %
2005	3 713	225	6,1 %
2006	3 722	135	3,6 %
2007	3 765	85	2,3 %

Vi ser av Tabell 3-5 at arbeidsledigheten i perioden 2000 til 2005 lå mellom 4,0 % og 6,1 %. I 2007 var ledigheten nede i 2,3 %.

3.3 PENDLING

I dette kapitlet vil vi kort beskrive ”mobiliteten” i arbeidsmarkedet på Helgeland generelt og i Alstahaug kommune spesielt ved å beskrive omfanget av pendling.⁷ Vi skiller mellom ”intern” pendling (pendling mellom kommunene på Helgeland) og ”ekstern” pendling (pendling ut fra eller inn til Helgeland).

3.3.1 ”Intern” pendling

Når det gjelder ”intern” pendling (pendling mellom kommunene på Helgeland), er det i Tabell 3-6 og Tabell 3-7 satt opp pendlingsmatriser med utgangspunkt i situasjonen slik den var på Helgeland høsten 2000 og høsten 2007.

Av Tabell 3-6 og Tabell 3-7 ser vi for det første at antall ”internpendlere” har økt fra 2 550 i 2000 til 3 130 i 2007. Antall ”internpendlere” utgjorde henholdsvis 7 % og 9 % av totalt antall sysselsatte som var 34 290 personer i 2000 og 35 200 personer i 2007. Den ”interne” pendlingen har altså økt noe fra 2000 til 2007.

⁷ En person som har sitt bosted i en kommune og som har sitt arbeidssted i en annen kommune defineres som pendler.

Tabell 3-6: Pendling mellom Helgelandskommunene. Tall fra 4. kvartal 2000.

Til/Fra	Bin	Søm	Brø	Veg	Vev	Her	Als	Lei	Vef	Gra	Hat	Don	Nes	Hem	Ran	Lur	Trø	Rod	Sum inn	Andel inn
Bindal (Bin)	660	6	29	0			7		5	1	1		2						54	8 %
Sømna (Søm)	3	709	169	2	1	1	5		12	2			3		3	2	1		204	22 %
Bronnøy (Brø)	5	90	2 983	3	6	1	21	1	33	2		5	15		6				188	6 %
Vega (Veg)		1	49	480		2	7		5					1					65	12 %
Vevelstad (Vev)		7	20	1	220	1	13		5			1			1				49	18 %
Herøy (Her)			9	2	4	772	31	1	4			7			3				61	7 %
Alstahaug (Als)	2	4	15	1	4	26	3 022	66	26	1		20	4		23	2	2		200	6 %
Leirfjord (Lei)			1			3	128	645	49			2	21	1	8				213	25 %
Vefsn (Vef)	1	3	14		1	2	26	12	5 825	18	3	1	9	19	35			1	145	2 %
Grane (Gra)		3	2				1		147	486	16		4		4				177	27 %
Hattfjelldal (Hat)			2	1					67	31	616		4	2	6				113	16 %
Donna (Don)		1	1			26	55	18	8			542	5		3				117	18 %
Nesna (Nes)						1	9		10				712		37	5		2	64	8 %
Hemnes (Hem)			3	1		2	6	1	63		5	1	24	1 482	354	1			461	24 %
Rana (Ran)			3			2	25	1	136		1		30	68	11 072	3	2	2	273	2 %
Lurøy (Lur)						1	15	1	10				7	1	51	774	6	19	111	13 %
Trøna (Trø)							1						2		2	4	206		9	4 %
Rødøy (Rod)						2		2	2			1		2	7	28	2	534	46	8 %
Sum ut	11	115	317	11	16	70	350	103	582	55	26	38	130	96	545	46	13	26	2 550	
Andel ut	2 %	14 %	10 %	2 %	7 %	8 %	10 %	14 %	9 %	10 %	4 %	7 %	15 %	6 %	5 %	6 %	6 %	5 %		7 %

Tabell 3-7: Pendling mellom Helgelandskommunene. Tall fra 4. kvartal 2007.

Til/Fra	Bin	Søm	Brø	Veg	Vev	Her	Als	Lei	Vef	Gra	Hat	Don	Nes	Hem	Ran	Lur	Trø	Rod	Sum inn	Andel inn
Bindal (Bin)	576	1	4																5	1 %
Sømna (Søm)	5	710	113	5	17		4	1	2	2	3	2			8	2			164	19 %
Bronnøy (Brø)	36	179	3 166	42	19	30	31	5	4	5	2	4		3	2	2	1		365	10 %
Vega (Veg)		1	5	491			2	1											9	2 %
Vevelstad (Vev)			4		188		1												5	3 %
Herøy (Her)		2	4	1	1	659	21	3	4		1	39			3	4			83	11 %
Alstahaug (Als)	5	27	44	6	4	35	3 112	182	54	7	4	78	20	12	77	13	1	3	572	16 %
Leirfjord (Lei)		1	4	1	1	1	93	611	4	1		1	5	1	6				119	16 %
Vefsn (Vef)	5	7	27	9	6	2	46	80	6 040	150	58	7	7	75	76	7	1		563	9 %
Grane (Gra)			4					1	37	507	17				1				60	11 %
Hattfjelldal (Hat)		1			1				10	17	624	1		7	4				41	6 %
Donna (Don)					1	12	26	1	5			508				2		1	48	9 %
Nesna (Nes)			2			3	16	16	5		1	3	702	6	48	12	1	1	114	14 %
Hemnes (Hem)			2					3	32			1	1	1 393	84			2	125	8 %
Rana (Ran)	1	1	30			2	44	3	104	18	7	12	53	432	11 299	45	5	9	766	6 %
Lurøy (Lur)							1	1	1				6	3	13	769	4	22	51	6 %
Trøna (Trø)						1	3	2	1			1			1	3	208		12	5 %
Rødøy (Rod)							1	1					2		4	20		507	28	5 %
Sum ut	52	219	244	64	50	86	289	300	263	200	93	149	94	539	327	110	13	38	3 130	
Andel ut	8 %	24 %	7 %	12 %	21 %	12 %	8 %	33 %	4 %	28 %	13 %	23 %	12 %	28 %	3 %	13 %	6 %	7 %		9 %

Dersom vi tar utgangspunkt i tallene for 2007, så skal tabellen leses på følgende måte med utgangspunkt i Alstahaug som eksempel: I Alstahaug var det 289 personer som pendlet ut av kommunen og 572 personer som pendlet inn til kommunen. Dette utgjør henholdsvis 8 % og 16 % av arbeidstakerne som bodde i kommunen 4. kvartal 2007. I og med at innpendlingen er større enn utpendlingen har kommunen en positiv netto pendling på 283 personer (572 – 289).

Ut fra tabellen ser vi eksempelvis at Leirfjord kommune har størst relativ utpendling med 33 % mens Sømna har størst relativ innpendling med 19 %. I absolutte tall er det Hemnes som har størst utpendling med 539 personer mens Rana har størst innpendling med 766 personer.

3.3.2 "Ekstern" pendling

Når det gjelder "ekstern" pendling (pendling ut fra eller inn til Helgeland), så har vi i Tabell 3-8 vist omfanget av slik pendling for hele Helgeland samt for Alstahaug kommune separat. Det vises tall for 2000 og 2007, og utpendlingen spesifiseres for Nordland (ekskl. Helgeland), Norge (ekskl. Nordland) samt pendling til sokkelen.

Tabell 3-8: Pendling fra Alstahaug og Helgeland i 2000 og 2007. Tall fra 4. kvartal.

		Nordland (ekskl. Helgeland)	Norge (ekskl. Nordland)	Sokkelen	
				Sør for 62°N	Nord for 62°N
2000	Alstahaug	60	262	20	0
	Helgeland	462	2 554	221	0
2007	Alstahaug	47	249	19	0
	Helgeland	560	2 370	170	0

Ut fra Tabell 3-8 ser vi at utpendlingen fra både Helgeland samlet og Alstahaug isolert sett har gått ned fra 2000 til 2007. Eneste unntak er utpendlingen fra Helgeland til andre kommuner i Nordland som økte med knapt 100 personer. Vi ser også at oljerelatert pendling (til sokkelen) i 2007 omfatter 170 personer på Helgeland.

Med utgangspunkt i det ovenstående kan vi oppsummere pendlingen på Helgeland som følger:

- I 2000 var det 3 237 personer som pendlet ut fra Helgeland. Av disse pendlet 462 til en kommune i Nordland nord for Helgeland, 2 554 pendlet til en kommune i Norge utenfor Nordland mens 221 personer pendlet til sokkelen sør for 62° nord.
- I 2007 var det 3 100 personer som pendlet ut fra Helgeland. Av disse pendlet 560 til en kommune i Nordland nord for Helgeland, 2 370 pendlet til en kommune i Norge utenfor Nordland mens 170 personer pendlet til sokkelen sør for 62° nord.
- I 2000 var det 692 personer som pendlet ut fra Alstahaug. Av disse pendlet 350 til en annen kommune på Helgeland, 60 pendlet til en kommune i Nordland nord for Helgeland, 262 pendlet til en kommune i Norge utenfor Nordland mens 20 personer pendlet til sokkelen sør for 62° nord.
- I 2007 var det 604 personer som pendlet ut fra Alstahaug. Av disse pendlet 289 til en annen kommune på Helgeland, 47 pendlet til en kommune i Nordland nord for Helgeland, 249 pendlet til en kommune i Norge utenfor Nordland mens 19 personer pendlet til sokkelen sør for 62° nord.

3.4 UTDANNINGSNIVÅ

Når det gjelder utdanningsnivået på Helgeland sammenholdt med nasjonen som helhet, fokuseres det på kommunene Alstahaug og Brønnøy. Det skilles mellom andel av innbyggerne over 16 år som har kun grunnskoleutdanning eller som i tillegg har tatt videregående utdanning og en kort⁸ eller lang⁹ universitets- eller høyskoleutdanning. Utdanningsnivået i 1990 og 2007 er vist i Tabell 3-9.

⁸ Universitets- og høyskolenivå kort, omfatter høyere utdanning t.o.m. 4 år.

⁹ Universitets- og høyskolenivå lang, omfatter utdanninger på mer enn 4 år, samt forskerutdanning.

Tabell 3-9: Andel personer over 16 år etter lengde på utdanning. Brønnøy, Alstahaug og Norge. 1990 og 2007. (Kilde: SSB).

	1990			2007		
	Alstahaug	Brønnøy	Norge	Alstahaug	Brønnøy	Norge
Grunnskole	47 %	51 %	42 %	35 %	37 %	31 %
Videregående skole	40 %	40 %	43 %	43 %	44 %	43 %
Universitets- og høghskolenivå (kort)	10 %	8 %	12 %	18 %	16 %	20 %
Universitets- og høghskolenivå (lang)	2 %	1 %	3 %	3 %	3 %	6 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Som det sees ut fra Tabell 3-9 var utdanningsnivået til befolkningen i Norge som helhet høyere enn i Alstahaug og Brønnøy både i 1990 og 2007. Videre ser vi at utdanningsnivået er noe høyere i Alstahaug enn i Brønnøy. I 2007 hadde eksempelvis 21 % av personer over 16 år i Alstahaug universitets- og høghskoleutdanning. Tilsvarende andel i Brønnøy var 19 %, mens andelen på landsbasis var 26 %.

3.5 UTDANNINGSTILBUD

Relevante utdanningstilbud, og ikke minst lærlingplasser, er en hovedutfordring på både kort og lang sikt på Helgeland. I forhold til rekruttering til videregående skoler, som også vil ha betydning for rekruttering til universiteter og høghskoler, viser prognosene at vi fram mot 2030 vil ha over 500 færre 16-åringer i Nordland. Skal man lykkes i å rekruttere lokalt må samhandlingen mellom næringslivet, fylkeskommunen, kommuner, og oljeselskapene styrkes. Gledelig er det imidlertid å se at man for eksempel ved Sandnessjøen videregående skole, Brønnøysund videregående skole, Mosjøen videregående skole og ved Polarsirkelen videregående skole, har studietilbud innen produksjons- og industriteknikk, teknikk- og industriell produksjon samt brønnteknikk. Spesielt brønnteknikk har vært et populært studietilbud, men her er utfordringen at man for eksempel i Sandnessjøen må avvise flere kvalifisert søkere, og tillegg er det vanskelig å finne lærlingplasser – i motsetning til i Stavanger. Her er det åpenbart at dialogen må bli bedre, for å sikre at man faktisk oppfyller opplæringslovens krav om at elever skal kunne fullføre en utdanning som fører til fagbrev. At Stavangerregionen stiller opp med lærlingplasser til elever fra Harstad og Sandnessjøen er prisverdig, men ikke en holdbar situasjon på sikt om man ønsker å beholde ferdigutdannet ungdom fra regionen i regionen. En videre utfordring blir selvfølgelig om olje- og gassaktiviteten klarer å etablere tilstrekkelig arbeidsplasser i denne regionen.

I forhold til høyere utdanning, så har Høghskolen i Narvik flere studieretninger som kan passe for petroleumssektoren, for eksempel bachelor i ingeniørfag innen kraftdesign, industri-teknikk, allmenn bygg, elektronikk, datateknikk og romteknologi. På masternivå finnes det studier i teknologi innen følgene studieretninger/spesialiseringer: Elektroteknikk, industriell teknologi, integrert bygningsteknologi, ingeniørdesign, romteknologi og data/IT. Høghskolen i Bodø har flere masterutdanninger hvor petroleumssektoren er i fokus, slik som master i ”Energy Management”, ”Sustainable Management”, Executive Master of Business Administration in Energy Management som er modulbasert tilpasset personer i næringslivet. I tillegg vil det høsten 2009 bli lansert et MBA-studium som fokuserer på energi i nordområdene.

BP Norge sammen med Nordland fylkeskommune, har finansiert en PhD-student som vil fokusere på petroleumsrelaterte problemstillinger. Denne PhD-stillingen vil være ved Handelshøgskolen i Bodø og ha arbeidssted i Mo i Rana. BP Norge har også gått inn med finansielt bidrag til en PhD-stilling som vil være ved Handelshøgskolen i Bodø og ha arbeidssted ved Høgskolen i Narvik. For begge disse stillingene vil de konkrete problemstillinger det skal fokuseres på avklares i en dialog mellom BP Norge, Handelshøgskolen i Bodø/Høgskolen i Narvik og Nordland fylkeskommune. Det ventes svar på finansiering fra Nordland fylkeskommune i løpet av høsten 2009.

Når det gjelder høyere utdanning ser vi litt av det samme bildet, nemlig at etterspørselen etter arbeidskraft til denne industrien er stor og økende og at landets utdanningsinstitusjoner ikke klarer å levere etterspurt kompetanse – spesielt innen realfagene. Nasjonalt sett er det flere tilbud fra kompetansemiljøer innenfor olje og gass – innen flere fagområder som teknologi, miljø, energiledelse, m.fl., men utfordringen ligger i å få lokalisert disse tilbudene til områder der petroleumsvirksomhet vil finne sted. Videre viser det seg at enkelte typer kompetanse, som for eksempel det toårige masterstudiet i energiledelse ved Handelshøgskolen i Bodø, som har uteksaminert over 90 kandidater siden oppstarten i 1995, så er det knapt en håndfull av disse som har sin arbeidsplass i Nord-Norge. Flere har fått jobb i Stavangerområdet, eller i utlandet. En foreløpig konklusjon er at det må tenkes helhetlig, og at man ved oppbygging av relevante tilbud i hele kunnskapskjeden, fra grunnskole til universitet/høgskole, sikrer langsiktig og god rekruttering til olje- og gassindustrien.

3.6 HOTELLKAPASITET OG OVERNATTINGER

Når det gjelder hoteller og hotellkapasitet, så finnes det ikke offentlig statistikk på kommunenivå. Det finnes imidlertid statistikk på handelsdistrikt, som består av flere kommuner. I Tabell 3-10 har vi således vist statistikk for 2006 og 2001 for Mo/Nesna/Sandnessjøen handelsdistrikt (kommunene: Alstahaug, Dønna, Hemnes, Herøy, Leirfjord, Lurøy, Nesna, Rana, Rødøy og Træna) samt Brønnøysund handelsdistrikt (kommunene: Bindal, Brønnøy, Sømna, Vevelstad og Vega).¹⁰ Statistikken gjelder for overnattingsbedrifter med 20 senger eller mer. Antall hotell er det antallet som er åpne i vintersesongen. Om sommeren er det flere muligheter for overnatting.

Tabell 3-10: Antall hotell, gjestedøgn og beleggsprosent for overnattingsbedrifter i 2 handelsdistrikt på Helgeland. (Kilde: Nordland reiseliv).

		<i>Mo/Nesna/Sandnessjøen handelsdistrikt</i>		<i>Brønnøysund handelsdistrikt</i>	
		2006	2001	2006	2001
Antall hotell		8	8	5	5
Antall gjestedøgn	Yrkestrafikk/kurs og konferanse	46 652	48 976	20 097	15 094
	Ferie og fritid	53 251	54 662	7 162	9 712
	Totalt	99 903	103 638	27 259	24 806
Belegg (rom)		48 %	33 %	38 %	20 %

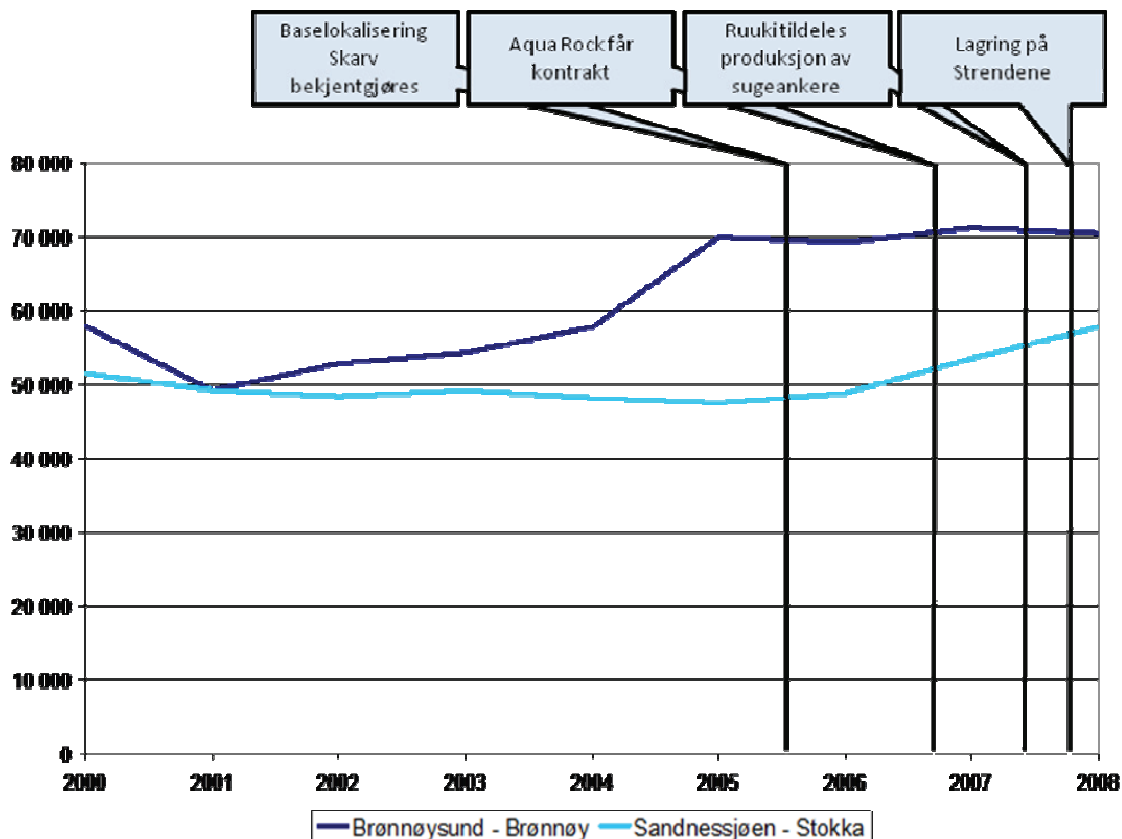
¹⁰ Det er ikke tilgjengelig statistikk for 2007 og 2008 på samme detaljeringsnivå som vi her har benyttet.

Ut fra Tabell 3-10 ser vi at beleggsprosenten er økt fra 2001 til 2006. Videre ser vi at antall overnattinger er økt i Brønnøysund handelsdistrikt, på grunn av en betydelig økning i yrkestrafikken (inkl. kurs og konferanse). Motsatt utvikling finner vi i Mo/Nesna/Sandnessjøen handelsdistrikt. Her har antall gjestedøgn blitt redusert, noe som skyldes en nedgang både i ferie- og fritidsmarkedet samt i yrkestrafikkmarkedet.

3.7 FLYRUTETILBUDET OG ANTALL FLYREISER

Fra Brønnøysund kan en fly direkte til Bodø, Mo i Rana, Sandnessjøen, Rørvik, Namsos og Trondheim. Flygningene utføres av Widerøes flyveselskap med Dash 8-300 fly med 39 seter. Flygninger til/fra Oslo foregår normalt sett med flybytte i Trondheim. Flytiden til Trondheim er 40 minutter (uten mellomlanding). Flytiden til Oslo er mellom 2t og 2 ½ t med mellomlanding i Trondheim. Det er 5 daglige avganger mellom Brønnøysund og Trondheim og 4 daglige avganger mellom Brønnøysund og Bodø.

Fra Sandnessjøen er det direkteruter til Bodø, Mo i Rana, Brønnøysund, Mosjøen og Trondheim. Flygningene utføres av Widerøes flyveselskap. Flygningene til/fra Oslo foregår både med flybytte i Bodø og i Trondheim. Flytiden er 35 minutter til Bodø og 1t 10 minutter til Trondheim. Til Oslo er flytiden mellom 2t 40 minutter og 3 timer via Trondheim og minimum 3 timer via Bodø. Det er 5 daglige avganger mellom Sandnessjøen og Trondheim og 4 daglige avganger mellom Sandnessjøen og Bodø. Hvis vi ser på utviklingen i antall reiser til/fra lufthavnene i Brønnøysund og Sandnessjøen fra 2000 til 2008, får vi en utvikling som vist i Figur 3-4.

Figur 3-4: Antall passasjerer reist til eller fra lufthavnene i Brønnøysund og Sandnessjøen i perioden 2000 til 2008. (Kilde: Avinor).

I Figur 3-4 har vi lagt inn noen av milepelene i Skarvutbyggingen. Det er ikke urimelig at aktiviteten i Sandnessjøen knyttet til Skarvutbyggingen har hatt betydning for utviklingen i antall flyreiser til/fra Sandnessjøen de seneste årene. Det er imidlertid metodisk svært vanskelig å knytte en enkelt ”hendelse” til utviklingen i antall flyreiser.

Figur 3-4 viser at trafikken ved Stokka lufthavn holdt seg rimelig stabil på rundt 49 000 passasjerer i perioden 2001 til 2006. I 2007 og 2008 ser vi en markant økning. I 2008 ble det således foretatt 57 755 reiser til/fra Stokka. Trafikken ved Brønnøy lufthavn viser en litt annen utvikling. Etter en markant tilbakegang fra 2000 til 2001 økte trafikken fram til 2005. en spesielt stor økning ser vi fra 2004 til 2005. Etter dette har trafikken lagt rundt 70 000 årlige reiser. I 2008 ble det foretatt 70 453 reiser til eller fra Brønnøy lufthavn. I tillegg til flytrafikken ble det i perioden 2000 til 2008 i gjennomsnitt foretatt 1 200 flybevegelser (avganger og landinger) årlig med helikopter på Brønnøy lufthavn i tilknytning til transport til/fra Norneskipet.

3.8 OPPSUMMERING

I dette kapitlet er det gitt en beskrivelse av Helgelandsregionen med hensyn til innbyggertall, næringsstruktur, arbeidsledighet, omfanget av pendling samt utdanningsnivå, utdannings-tilbud, flyrutetilbud og antall flyreiser. I tilknytning til dette vil vi spesielt fremheve følgende:

- De 18 kommunene på Helgeland har knapt 77 000 innbyggere. Folketallet er blitt redusert med 2 728 personer (3,4 %) fra 1990 til 2009. I Alstahaug bodde det 7 208 personer i 2009. Det var en nedgang på 279 personer (3,7 %) fra 1990. Kun kommunene Brønnøy, Rana og Vefsn har hatt økning i folketallet i den aktuelle perioden.
- Sysselsettingen på Helgeland har økt med 917 personer fra 2000 til 2007. Alstahaug bidro med 113 personer til denne økningen. Sysselsettingsøkningen har vært klart størst innenfor offentlig forvaltning og annen tjenesteyting, men også bygge- og anleggssektoren og hotell og restaurantvirksomhet oppviser en ikke ubetydelig økning. Alstahaug skiller seg spesielt fra Helgeland som helhet ved en betydelig vekst i sysselsettingen innenfor industri og bergverk og ikke minst olje- og gasssektoren.
- Det er en betydelig pendling mellom kommunene på Helgeland. Antall ”internpendlere” i regionen har økt fra 2 550 i 2000 til 3 130 i 2007. Dette utgjorde henholdsvis 7 % og 9 % av totalt antall sysselsatte som var 34 290 personer i 2000 og 35 200 personer i 2007. Alstahaug hadde en positiv netto pendling (flere pendlet inn til kommunen enn ut fra kommunen) på 283 personer i 2007.
- I 2007 var det 3 100 personer som pendlet ut fra Helgeland. Av disse pendlet 560 til en kommune i Nordland nord for Helgeland, 2 370 pendlet til en kommune i Norge utenfor Nordland mens 170 personer pendlet til sokkelen sør for 62° nord.
- Utdanningsnivået til befolkningen i Alstahaug og Brønnøy var lavere enn gjennomsnittet i Norge både i 1990 og 2007. Utdanningsnivået er noe høyere i Alstahaug enn i Brønnøy. I 2007 hadde eksempelvis 21 % av personer over 16 år i Alstahaug universitets- og høyskoleutdanning. Tilsvarende andel i Brønnøy var 19 %, mens andelen på landsbasis var 26 %.
- Det er et variert utdanningstilbud i Nordland både i forhold til ungdomsskoler, fagskoler og høyskoler. Flere utdanninger har enten et direkte eller indirekte fokus på petroleums-

sektoren, slik som eksempelvis brønn-, produksjons- og industrideknikk ved Sandnessjøen videregående skole samt produksjons-/indusstrideknikk og automatisering ved Polarsirkelen videregående skole i Mo i Rana. Høgskolene i Narvik og Bodø har også flere relevante studieretninger.

- Både Brønnøysund og Sandnessjøen har direkte flyruter (4-5 ganger daglig) til Trondheim og Bodø. Flygningene utføres av Widerøes flyveselskap med Dash 8-300 fly med 39 seter.
- I 2008 ble det foretatt 57 755 reiser til/fra Sandnessjøen lufthavn, Stokka. Antall reisende har vært økende de tre seneste årene. Til/fra Brønnøysund lufthavn, Brønnøy, ble det i 2008 foretatt 70 453 reiser. Trafikken har vært stort sett uendret de tre seneste årene. Det ble også foretatt 1 200 flybevegelser (avganger og landinger) med helikopter på Brønnøy lufthavn i 2008 i tilknytning til transport til/fra Norneskipet.

4. FORVENTNINGER TIL OG OPPFATNINGER AV DEN REGIONALE BETYDNINGEN AV SKARVUTBYGGINGEN

”Hvis det ikke kommer en geolog og finner ut at nå skal vi ha et metall som ligger i nord-norske fjell, eller noe annet naturgitt, så kommer Nord-Norge til å tape fordi vi ikke taklet dette med ringvirkninger rett.” Næringslivsaktør Helgeland.

Vi har intervjuet 20 personer i forbindelse med denne ringvirkningsstudien. Disse personene representerer lokale og regionale politikere, lokalt og regionalt næringsliv, ulike interesseorganisasjoner, media, offentlig forvaltning og BP Norge.

Det er etter beste evne forsøkt å få et så bredt utvalg som mulig innenfor rammene av dette prosjektet. Det vil sikkert være historier som ikke kommer frem i denne omgang. Dog ser vi enkelte mønstre som går igjen hos flere av de som er intervjuet. Vi vil i det følgende tilstrebe å fortelle hvordan våre intervjuobjekter har beskrevet forventningene og oppfatningene til ringvirkningene i Helgelandsregionen og Nordland for øvrig som en følge av Skarvutbyggingen.

4.1 FORVENTINGER TIL SKARVUTBYGGINGEN I HELGELAND OG NORDLAND FORØVRIG

”Skal vi virkelig få effekter av oljeindustrien utenfor oss så må vi samarbeide på Helgeland i mye større grad. ... Det er helt åpenbart at vi kan bygge relasjoner her som gir oss stor inn-tjening på det som skjer utenfor Sandnessjøen... Jeg tror vi får til et samarbeid hvis det er nødvendig for å lykkes. Det som er viktig for alle det er å løfte blikket og se hva som er mulighetene og hva som må til for og nå dem. Det er få av oss som er store nok alene.” Næringslivsaktør Helgeland.

I tillegg til at tallene fra BP Norge har skapt et forventingsnivå, så har også erfaringen til ulike aktører i Helgelandsregionen bidratt til det vi kan kalle et avventende og/eller forsiktig forventingsnivå. Fra etableringen av helikopterbasen i Brønnøysund i 1982 har mye av den forventede aktiviteten uteblitt. På midten av 1980-tallet skjøt forventningene i været når man så hva andre baser fikk av ringvirkninger uten at den aktiviteten kom til Helgeland i noen betydelig grad. På begynnelsen av 1980-tallet var det mange firmaer i regionen som satset inn mot petroleumsnæringen. Oppdragene kom ikke i den grad man forventet. *”Den store blåmandagen kom i -86/87”* (Næringslivsaktør). Det var også et offshoreverft som satset på å levere toppdekk til Condeep plattformene og bunnen gikk ut av det markedet på omtrent samme tid. Aktivitetsnivået på basene med hensyn til leteaktivitet var ujevnt, og ifølge en informant fra politisk ledelse var det ett år som var nesten helt uten aktivitet. Helgelandsbase har hatt ca. 8-16 ansatte etter at Norne kom i drift i 1997. Det har vært permanent aktivitet siden oppstarten av Norne-feltet men fremdeles uten de store ringvirkningene. Det har vært firmaer i regionen som har forsøkt å komme seg inn med mekaniske leveranser til Norne-skipet, men vilkårene var såpass stramme at de trakk seg ut. Det var heller ikke mye å hente på tredje - fjerde nivå sub-kontrakter. *”... generelt sett så tror jeg Norne har vært en skuffelse hvis man skal måle det i effekt for næringslivet på land”* sier en representant fra politisk ledelse.

Da BP Norge kom med Konsekvensutredningen (KU) for Skarv-feltet, og gjennom den

dialogen som til nå har vært i Nordland, så har aktørene som nevnt en forsiktig optimisme. Graden av optimisme varierer noe og det ser også ut til at det varierer ut i fra geografisk lokalisering. Både politikere og næringslivsaktører er klar over at dersom det skal bli ringvirkninger i den størrelsesorden som BP Norge har signalisert, vil det kreve både innsats og samarbeid mellom aktørene. Flere av politikerne nevner at de bør være mer på ”hugget” som tilretteleggere for næringslivet. Blant næringslivsaktørene får vi signaler varierende fra at man er avventende, men følger nøye med, til at man har begynt samtaler med andre firmaer med det siktemål å kunne ta større oppdrag samt å komme i posisjon til å kunne levere. På spørsmål om Skarvutbyggingen bidrar til optimisme og fremtidstro i regionen så svarer de fleste samtykkende til det, og enkelte beskriver det til og med som en betydelig endring og som en vitamininnsprøytning. At Skarvutbyggingen ble annonsert og forberedende arbeider påbegynt i en periode med generell økonomisk vekst har nok vært et bidrag til optimismen i følge en representant fra politisk ledelse:

Så der merker man at det er handel og vandel og folk er optimister med tanke på hva som skjer her på sokkelen utenfor. Så det er ikke tvil om at olje og gassen her påvirker i lokalsamfunnet. Det er ikke noen andre effekter i Alstahaug i hvert fall som konkurrerer egentlig.

Det kan virke som det er en forskjell i optimismen innad i Helgelandsregionen, hvor personer vi har intervjuet i Sandnessjøen er gjennomgående mer positive i sine uttalelser enn folk i de andre Helgelandssentrene. Det kan ha sammenheng med at hovedtyngden av aktiviteter i både utbygging og drift er tiltenkt Sandnessjøen, noe som også er BPs strategi på å fokusere sin innsats i Helgelandsregionen og det kan virke som dette har ført til mest fokus på aktiviteter i Sandnessjøenområdet.

Det nevnes videre at det er sjeldent at noen har vist så gode intensjoner som det BP Norge har vist. Et eksempel som blir trukket frem er den bistanden BP Norge har ytt til Aqua Rock for å komme i posisjon til å kunne levere. I den grad firmaer ønsker å levere til petroleumsindustrien så er tidspunktet nå gunstig i følge en næringslivsrepresentant. Det nevnes at dersom man ikke er sertifisert og registrert i Achilles¹¹ så får man ikke levere til denne industrien. Den assistansen BP Norge har gitt Aqua Rock er lagt merke til og ulike aktører mener at dette bør være en modell BP Norge også kan benytte ovenfor andre. I tillegg til samarbeid med Aqua Rock, ifølge BP Norge, har de også gitt aktiv bistand til samarbeid mellom ulike konstellasjoner av næringsaktører i Helgeland.

Det er en utfordring for næringslivet i Nordland og Nord-Norge at man konkurrerer med etablerte miljøer som er bygd opp over flere tiår. Det er aktører i Nordland som har levert til petroleumsindustrien i en årrekke, men for mange aktører er dette et nytt marked. Det at man har etablerte aktører med lang erfaring andre steder i landet utelukker ikke at det er muligheter for nye aktører, men det vil kreve innsats å lykkes. Hva som skjer videre utover BPs Skarvutbygging er viktig for hva som er mulig å få til i Nordland. En satsing inn mot petroleumssektoren vil by på utfordringer også med tanke på kortsiktig likviditet. Dersom forholdene blir lagt til rette både av politikere, det offentlige og av BP Norge så vil man kunne få ringvirkninger langt utover Skarvutbyggingen. Hva som skjer i forhold til videre utvikling på Nornefeltet, Victoriafeltet, Grofeltet og andre nye felt, vil kunne bety mye for lokalt og regionalt næringsliv. Dette kan bidra til å bygge opp kompetansemiljø som også vil kunne ta

¹¹ Achilles er en felles kvalifikasjonsordning for leverandører til norske og danske oljeselskaper. Bedrifter som ikke er underlagt EU's regler for anskaffelser benytter Achilles som en leverandørdatabase. Se mer om Achilles på www.achilles.com/no/Achilles-Norge/vare-sektorer/olje-og-gass.

oppdrag andre steder både i Norge og internasjonalt, ifølge en representant fra politisk ledelse:

Dette med internasjonalisering er et stikkord for videre vekst. Vi må se på internasjonale markeder. Leverandørindustrien i olje og gass er helt klart internasjonal og hvis BP Norge hjelper bedrifter videre inn i det markedet da har vi oppnådd veldig mye ut over akkurat det de leverer til Skarv. Så jeg vil si at det er veldig fort gjort at vi legger vekt på synlige ringvirkninger, det skal vi gjøre, men vi må se på potensial der vi kan se på videre vekst ut over det her.

Når man ser på det internasjonale markedet er det også viktig å fokusere på samarbeid med internasjonale aktører, både innenfor næringsliv og FoU-sektoren. Samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner, mellom næringslivsaktører og mellom utdanning, forskning og næringsliv, blir nevnt av flere aktører som strategisk viktig. Det nevnes også at man ikke kan vente på at BP Norge skal gjøre ulike aktører oppmerksom på alt av muligheter. BP Norge kan bidra med muligheter i forbindelse med Skarvutbyggingen og hjelp til internasjonalisering, men skal man lykkes må politikere, næringsliv og FoU-sektoren selv være proaktive i det mulighetsrommet som ligger der. Aktørene i Nordland er i internasjonal målestokk små bedrifter, så for å utnytte mulighetsrommet må man også se på nisjeprodukter.

Et eksempel som trekkes frem er NordMiljø i Mo i Rana som driver med håndtering av vanskelige miljøstoffer i jord og vann. De så en forretningsidé i boreslam. Nå er de i ferd med å bygge seg videre opp på håndtering av boreslam og ser også på muligheten for å videreutvikle nye produkter basert på boreslam sammen med andre aktører. Kontrakten for brønnservice gikk til Baker Hughes Norge. NordMiljø har fått en underleveranse på denne kontrakten i tilknytning til rengjøring av tanker. Et annet eksempel som er nevnt som et nisjeprodukt hvor man kan ta ut en ekstra fortjenestemargin på grunn av spesialkompetanse er Miras Grotnes i Mo i Rana som har spesialisert seg på laserskjæring av over en meter tykt spesialstål. Denne nisjekompetansen kommer i tillegg til bedriftens øvrige aktiviteter og utvider mulighetsrommet for bedriften.

Det er viktig at ringvirkninger bygger på kompetanse og ikke primært kapasitet. Det bør satses på kompetanse som er uavhengig av lokalisering i forhold til markeder. Helgelandsbedrifter må gjerne satse på vedlikeholds- og modifikasjonskontrakter (V&M), men bør bygge kompetanse som kan benyttes utenfor Helgelandsregionen. Dersom man satser på kapasitet alene, så vil arbeidsplassene vare like lenge som det er felt utenfor kysten av Helgeland. Den dagen det ikke er flere felt i drift utenfor Helgeland vil arbeidsplassene forsvinne.

”Man kan også gjøre det på V&M til en viss grad hvis det man gjør er bygd på kompetanse. Hvis den er bygd på nærhet og kapasitet så vil man ha noe å gjøre – man vil få ringvirkninger så lenge det finnes olje utenfor norskekysten og da den nordnorske kysten som er verd å ta opp. Er det over så er også vi over.” Næringslivsaktør Helgeland.

Det er med andre ord viktig å tenke langsiktig når man skal satse på næringsutvikling på Helgeland og i Nordland. Her er også samarbeidet med BP Norge viktig, da de kontraktene som gis til bedrifter på Helgeland vil kunne være med på å utnytte og videreutvikle den kompetansen som finnes i næringslivet i regionen. Utviklingen i Hammerfest og resultatene av Snøhvitutbyggingen trekkes frem som et eksempel på hvor galt det kan gå ved ikke å bygge varig kompetanse. I følge enkelte informanter er det i dag færre innbyggere i

Hammerfest enn det var før utbyggingen startet.¹² De fleste kontrakter som innbar kompetansebehov gikk til firmaer lokalisert utenfor regionen, og følgelig er det ikke bygget varig kompetanse innenfor regionen. Dette er påstander som ikke er nærmere undersøkt innenfor rammene av denne rapporten. Det er allikevel viktig å merke seg at dette er i ferd med å sette seg som en oppfatning av hva som har skjedd i Hammerfest i forhold til Snøhvitutbyggingen. Det vil uansett være viktig å ta grep i Helgelandsregionen slik at næringslivet styrkes over tid også utover behov til BP Norge og til felt i kystnære farvann.

Det ser ut som at både næringsliv og politikere på Helgeland er ”på hugget” for å få en positiv utvikling i regionen. Det er en stor idérikdom på hvordan man kan få til en varig vekst. Her skal det nevnes at flere aktører ser på muligheten for å samarbeide for å tilby tjenester innenfor mekanisk og elektro for å kunne tilby en type servicetjenester, blant annet med å ha en pool av godkjente fagpersoner som kan ta oppdrag på kort varsel. Dette blir nevnt som en mulighet også for aktører i Brønnøysund pga. nærhet til helikopterbasen. En annen mulighet som nevnes er supply- og standbyskip. Det er firmaer innenfor dette segmentet i dag som opererer ut fra Helgeland, og som ser muligheter for en økende oppdragsmengde når aktiviteten på Skarv feltet tar seg opp. En annen mulighet som er nevnt er å kurse folk på vei til eller fra feltene enten rett før eller rett etter at de reiser gjennom Brønnøysund. Argumentasjonen her er at personell tar tilleggskurs og oppdatering i tilknytning til reisen og at de da sparer tid og ekstra reise og at selskapene sparer utgifter til kursing av personell. Nok et felt som nevnes som en fordel i regionen er det varierte tilbudet på meieriprodukter, kjøtt- og fiskeprodukter. Her nevnes det at Nordland har et kvalitetsspiskammer som kan levere til den økende mengden personell onshore og offshore. En aktør nevner også muligheten av å kunne levere til Hurtigruten.

Samarbeid mellom ulike næringsaktører ser ut til å være et gjennomgangstema for flere av de personene som er intervjuet. Både samarbeid mellom ulike aktører i regionen og samarbeid mellom aktører i regionen og etablerte ”olje og gassaktører” andre steder i landet. En modell som er foreslått er at lokale og regionale næringslivsaktører går i partnerskap med etablerte aktører som ”har en fot innenfor” bransjen. Synergien er at firmaer i Nordland har tilgjengelig personell og er lokalisert i rett område og at den etablerte bedriften har kompetansen innenfor bransjen. Enkelte næringslivsaktører har allerede begynt et samarbeid med etablerte aktører med det siktemål å posisjonere seg overfor den kommende aktiviteten. I en første fase er det snakk om relativt beskjedne satsinger, men hvor man har et opplegg som lar seg skalere opp ved økende aktivitet. Her er det også snakk om samarbeid mellom firmaer som allerede har oppdrag for petroleumsnæringen. Samarbeidskonstellasjonene går da på å bygge en bredere plattform for hvilke tjenester og produkter man kan levere.

”...Nå har vi nettopp undertegnet en avtale med den største av våre lokale konkurrenter når det gjelder arbeidskraft. ... Det er et sånt tegn i tiden at man finner sammen på sånne ting som man burde samarbeide på. ... Når vi ryddet litt i dagsordenen og ser på hva vi kan få til, så har vi kapasitet til å ta inn andre til et sånt prisnivå at det gjør dem sterkere. Da selger de mer, vi får en tøffere konkurrent, men vi er en del av deres verdikjede”. Næringslivsaktør Helgeland.

Et poeng som har kommet opp i flere av intervjuene er behovet for samarbeid, særlig da

¹² I følge befolkningsstatistikk fra SSB var det i 9 020 innbyggere i Hammerfest i 2002 da Snøhvitutbyggingen startet. 7 år senere, i 2009, er innbyggertallet 9 493. Antall innbyggere i Hammerfest har således økt med 473 personer (5,2 %) etter at Snøhvitutbyggingen startet. Noen av informantene har således en gal oppfatning av befolkningsutviklingen i Hammerfest.

mellom bedrifter i Helgelandsregionen og Nordland for øvrig. Samarbeid er viktig for å kunne konkurrere mot etablerte og større bedrifter fra andre steder i landet og internasjonalt.

Helgeland V&M¹³ er en samarbeidskonstellasjon som har kommet som en følge av Skarvutbyggingen og ut fra en forventning om også annen kommende aktivitet. Her har 8 bedrifter i regionen gått sammen for å kunne komme i posisjon til å få oppdrag som ellers ville vært for store for hvert enkelt selskap, samt at selskapene har fått en bredere portefølje av tjenester og produkter. Det er flere samarbeidskonstellasjoner som er på diskusjonsstadiet, men hva disse samtalene vil lede ut i er ikke klart pr. juni 2009. Det at bedriftene selv tar initiativ til samarbeid viser er med all tydelighet at næringslivet i regionen ser verdien av å stå samlet. BP Norge har uttalt at de gjerne bidrar der de kan for å få ulike samarbeidskonstellasjoner på plass, men at utgangspunktet må være at næringslivet selv ønsker dette. BP Norge har vært aktive for å bistå med etableringen av Helgeland V&M. BP Norge har også dialog med andre potensielle samarbeidskonstellasjoner uten at dette pr. juni 2009 har resultert i noen ny etableringer. BP Norge roses av enkelte aktører for å ha brutt opp monopolmiljøet på basevirksomhet i Sandnessjøen. BP Norge har delt opp kontrakten for base virksomhet i to deler, en for basen som sådan og en kontrakt for drift av basen. Det at kontrakten er delt opp får ros av noen aktører mens andre aktører har den oppfatning at dette gjør det unødvendig komplisert. Et element av dette som blir oppfattet positivt, er at det gir muligheter til nye aktører som kan ha basevirksomhet som en del av sin V&M pakke.

Flere nevner kontraktperiodiseringen til BP Norge som en utfordring. Fra kontraktene blir utlyst til anbudsfristen går ut og tiden fra anbudsfrist til leveranse, er såpass kort at ulike aktører ikke kan klare å levere anbud eller selve leveransen. Det er nevnt flere tilfeller hvor ulike aktører har forespurt BP Norge på et tidligere tidspunkt om enkelte kontrakter som skal komme, men har ikke fått noen tilbakemelding på disse henvendelsene. Enkelte har nevnt at de personene som de snakker med fra BP Norge er både informative og lydhøre men at de har et inntrykk av at ”de erfarne innkjøperne” gjør det de er vant til.

”Folk som er vant til helt andre ting. Når informasjonsmedarbeidere har vært her på Helgeland og i Nordland de siste årene og fortalt om kor mange store muligheter det var for regional deltakelse opp i der. Så det er klart at det blir det litt sånn kulturkollisjon, når disse erfarne innkjøperne som er samlet fra prosjekt worldwide sett seg ned. Jeg tror ikke de tenker sånn at de skal tilrettelegge for lokal deltakelse. Jeg tror at de går i de sporene de har gått i før. Uansett om de kommer i fra Europa eller Afrika eller hvordan prosjekt de har vært på. Så har det vært det med regional deltakelse tror jeg ikke har vært det de har startet å tenke på når de skal start i Nord-Norge og ha tidshorizonten tilpasset.” Representant for næringslivsorganisasjon.

BP Norge har annonsert at de ønsker å dele opp kontraktene slik at lokalt og regionalt næringsliv får anledning til å kunne konkurrere om kontraktene. Dersom tidsmarginene er for korte så hjelper det imidlertid lite å dele opp kontraktene.

”Her skulle de dele opp og tilrettelegge sånn at man skulle få muligheten til å være med på det. Og så er det et problem at de ikke klarer å planlegge dette her i såpass god tid at man greier å være med på det. Fordi at planleggingen, man får så korte tidsmarginer, som jeg sa, det vil være med å favorisere de etablerte. Man greier på en måte ikke å få stablet opp et godt nok tilbud selv om man ønsker det.” Representant for næringslivsorganisasjon.

¹³ Helgeland V&M ble registrert i Brønnøysundregistrene 20. januar 2009 og er etablert av Sandnessjøen Engineering, Ruuki construction, Svetek, Slipen Mekaniske, Minic, Sinus, Alsten construction og Helgeland Hydraulikk. Kilde: Brønnøysundregistrene og BP Norge.

4.2 GASS TIL HELGELAND

Flere aktører nevner ilandføring av naturgass som et stort potensial for verdiskapning med tanke på gass nedstrøms i Helgelandsregionen. Både fra enkelte politikere og fra enkelte næringslivsaktører blir dette vurdert som et område med stort potensial. Samtidig så ser man klart at i dagens situasjon så er de gassmengdene som må til for å gjøre en ilandføring potensielt lønnsom altfor stort for det markedet som er i Helgeland. Muligheter som nevnes er da å føre gassen videre til Sverige og Finland, samt muligheten av å bygge et gasskraftverk. Av andre aktører blir dette vurdert til å være uaktuelt. Investeringene vil være alt for store i forhold til potensiell avkastning. Flere tror heller ikke at man vil klare å komme opp i de volumer som er nødvendig for at dette skal være realiserbart.

”Det er klart at.. strengt tatt burde ikke nordnorske politikere krevd ilandføring av olje og gass i Nordland, det er dumt. De kunne sagt at ok.. la oss få en tidel av hva det koster, så bygger vi skole for det.” Næringslivsaktør Helgeland.

Dersom gass skal tas til land, så bør det skje i form av leveranser til gasskraftverk som så kan sende energien videre i form av elektrisitet, noe som det er infrastruktur for. Å bygge en land-basert infrastruktur for transport av gass er vurdert til å være en økonomisk dårlig løsning.

”I Norge har vi ikke gassledninger som ligger rundt overalt i alle gater til alle hus for å bruke på stekeovner, oppvarming osv. Å bygge en sånn infrastruktur for å få lokale ringvirkninger er idiotisk. Det skjønner alle. Gjør det om til strøm – det har vi infrastruktur til. Selv om den er skrøpelig og for dårlig og lite investert i, så er det det vi har – hvis man først skal gjøre det sånn.” Næringslivsaktør Helgeland.

BP Norge har tydelig tilkjenning sin strategi i forhold til spørsmålet om å ta gass til land:

”Det andre vi var veldig klare på var at vi ikke jobber med gass til land for eksempel. Det var noe vi sa klart ifra om med en gang – det er ikke aktuelt i det hele tatt her, da det ikke er noe gassmarked i Nordland. Vi kan levere gass hvor som helst, men til markedspris.” Representant fra BP Norge.

4.3 INFRASTRUKTUR OG REGIONAL VEKST

Infrastruktur er et område mange peker ut som strategisk viktig. Flyruter, hyppighet og regularitet nevnes som ett av mange områder som er viktig med tanke på å optimalisere ringvirkningene i et lokalt og regionalt perspektiv.

”En effekt er at vi kommer til å redusere reisebudsjettet vårt, med like mye reising, med 3-4/5 deler.. det er positivt, for da kan vi reise 5 ganger så mye, og når vi besøker 5 gang så mange kunder så får vi 5 gang så mange ordre, og da ansetter vi 5 gang så mange folk – da får du vekst.” Næringslivsrepresentant Helgeland.

Likeledes er vegstandard og kobling bane, vei og sjø nevnt som viktig for industrien på Helgeland. Slik som infrastrukturen ligger i dag, innebærer dette uforholdsmessige store utfordringer for logistikk. En styrkning av infrastrukturen vil også komme andre næringer til gode, som eksempelvis havbruks- og fiskerinæringen.

For det lokale næringslivet er det viktig at oljeselskapene kjøper plasser på ordinære rutefly istedenfor charterflyvninger. Således er BPs policy med å benytte ordinære rutefly viktig. Dersom etterspørselen etter flyseter til/fra Sandnessjøen øker, kan dette på sikt bidra til flere flyavganger direkte til Trondheim og Oslo, noe som vil lette adkomsten til Helgeland. Dette vil kunne bidra positivt til turistnæringen i tillegg til næringslivet for øvrig. Det er også sett på som en viktig oppgave av det offentlige selv å legge til rette for infrastruktur. Flere av politikerne som er intervjuet nevner dette som et viktig område for videre vekst i regionen. Det virker også som at det har vært en dialog rundt hva som skal være kommunenes rolle og hvor man i voksende grad ser at kommunene skal fungere som tilretteleggere og ikke være aktører i den kommende aktiviteten. Når kommunen investerer i infrastruktur så medfører det en utfordring for kommunene. Det blir en avveining av hvor mye risiko en kommune er villig til å ta og ettersom budsjettene skal være i balanse får man også en prioritering av ulike tiltak i kommunene.

”Og det er klart at kommunen kommer i en sånn forventningsrolle hos mange av de som skal inn her. Hvor kommunen blir forventet å være en tilrettelegger, men i hvert fall vi som kommune har ikke hatt muskler nok til å ta høyde for alt som ideelt sett kunne vært gjort. Og da kommer man i den situasjon at man greier ikke å skaffe nok. Og skulle man gjort det kommer man på akkord med andre samfunnsinstitusjoner som man er nødt til å holde i gang. Så man kommer i en sånn liten skvis.” Politiker Helgeland.

I Sandnessjøen jobbes det nå med å forlenge rullebanen på Stokka slik at den kan ta ned større fly enn i dag. Her har Alstahaug kommune gått inn med 5,7 mill. kr. I tillegg investerer Alstahaug kommune betydelig (totalramme på ca. 150 mill. kr) i grunnarbeider til den kommende basen. Kommunene ser det som viktig å få på plass infrastruktur da dette vil være positivt både med tanke på vekst i næringslivet og fordi det vil være positivt for de som bosetter seg i regionen.

”Så alle de aspektene med infrastruktur er kjempeviktig. Både knyttet til næringsvirksomhet og at folk vil bo.” Politiker Helgeland.

Selv om kommunene ikke er inne som en aktør så kan de legge forholdene til rette og bistå næringslivsaktører som ønsker å investere i infrastruktur som kommunen ønsker og trenger. Dette fordrer en proaktiv holdning hos kommuner. Flere mener at kommunene i Helgeland er proaktive og gjør det de kan for å bidra til mer og bedre infrastruktur. Både næringsliv og politikere lokalt og regionalt ser på utvikling av infrastruktur som absolutt nødvendig for å få utnyttet det potensialet for vekst som ligger i Helgeland.

”Det er at man må utvikle infrastruktur, etablere utdanningstilbud, bygge nye veier, større flyplasser, utbedre havneforhold og ikke minst.. man må sørge for at man har bit og byte på bredband som gjør at man kan kjøre video og gjøre annet rart. Ikke sant? Uten at man blir flådd, og at det faktisk er teknisk mulig. Når det er gjort så har man et grunnlag for å kommunisere med resten av verden. ... Hvis politiske myndigheter vil ha ringvirkninger, så sørg for at infrastruktur, og da tar jeg med skoler, er på plass.” Næringslivsaktør Helgeland.

4.4 REKRUTTERING OG UTDANNING

Et område som blir utpekt som viktig for å klare å skape en varig vekst i næringslivet er rekruttering av ungdom til industrien. Nærhet til industrien er viktig for ungdom med tanke på

rekruttering. Det at petroleumsindustrien og annen industri har aktivitet i Helgelandsregionen blir påpekt som et viktig element for rekruttering av ungdom til utdanning og til industrien. Det er flere personer på Helgeland som arbeider innenfor petroleumsnæringen. En forklaring er at det at man har et bra og kompetent industrimiljø hvor man har rekruttert dyktige personer og gitt disse ”påfyll” i form av kompetanse og erfaring. Følgelig har det vært kompetente personer med erfaring i regionen som har vært ettertraktet for arbeid offshore. Det at man nå får ytterligere aktivitet på grunn av Skarvutbyggingen, og at det er flere muligheter i regionen fremover, vil føre til en styrking av industrimiljøet. En styrking vil også føre til at mulighetene for ungdommen blir mer synlig, og man ser allerede en økende interesse blant ungdom for å velge en retning inn mot industri og petroleumsnæringen. BP Norge har også uttalt at de ser det som en viktig del av sin strategi i Helgelandsregionen å bidra positivt til utdanning og kompetansevekst, ikke minst å få ungdom til å velge fagfelt som er etterspurt i bransjen. Dette gjelder så vel på fagbrevnivå samt innen høyere utdanningsstudier med basis i naturvitenskapelige fag. Jenter oppfordres spesielt til å utdanne seg for arbeid innen oljebransjen, da de er sterkt underrepresentert, er dyktige og bidrar sterkt til et bedre arbeidsmiljø. Flere jenter tror fortsatt det er tungt fysisk arbeid og et mannsdominert arbeidsmiljø uten karrieremuligheter for kvinner. En langsiktig og helhetlig tenkning på utdanning og forskning vil være nødvendig for å kunne bygge opp et varig kompetansebasert næringsliv i regionen.

BP Norge samarbeider med lokale bedrifter om skolebesøk og orienteringsmøter, og de har en felles interesse i å utvide rekrutteringsgrunnlaget og bidra til at næringslivet får tilgang til kompetent arbeidskraft. Helgelandsregionen er en region hvor den formelle kompetansen har vært lav. Etter en periode med høy aktivitet i næringslivet har det vært en utfordring å få tak i personer med rett formalkompetanse. Både næringslivet i regionen og BP Norge har fokus på å få ungdom til å utdanne seg både til industrien og til olje- og gassektoren. Det at BP Norge er aktive i forhold til utdanning og ungdom blir lagt positivt merke til i regionen.

”Det er nok et smart grep av BP Norge, men det ser man jo også i det øvrige deler av samfunnet at bedrifter er mye mer offensive nå med å starte tidligere. Det er nok et must, men for oss er det en ny opplevelse at så store aktører er så offensive i den her regionen” Politiker Helgeland.

Også ungdommen får med seg den økte aktiviteten.

”Man ser det nå på ungdom at de er mer interessert i hva som skjer på hjemlassen deres nå enn tidligere.” Politiker Helgeland.

Det virker også som at utflyttet ungdom er mer interessert nå enn tidligere i å komme tilbake til regionen. Det at flere kjente store selskaper etablerer seg og blir synlig i Helgelandsregionen, blir også brukt som en forklaring på den økende interessen hos ungdommen. Det har vært en bevisst satsing både i barne- og ungdomskolen for å få elevene til å velge realfag. First Lego League¹⁴ trekkes frem som et virkemiddel som er positivt med tanke på å gjøre realfag interessant for barn og ungdom. Her er BP Norge inne som hovedsponsor for virksomheten i Sandnessjøen, og det er ett av flere virkemidler de satser på hva angår barn og ungdom.

¹⁴ Se www.hjernekraft.org for mer informasjon.

4.5 BP NORGES DIALOG MED ULIKE AKTØRER

Det synes å være en klar sammenheng mellom BPs plan, og måten de blir oppfattet på. Sentralt i arbeidet med aktuelle ”stakeholders” eller aktører, ligger The Skarv/Idun External Management Plan (SIECP). Denne planen identifiserer sentrale aktører og hvilke temaer som anses som viktige i dialogen med disse. Videre gir planen en oversikt over og råd om hvordan BP Norge skal forholde seg til aktørene på en konsekvent og korrekt måte for å sikre at alle blir informert på en skikkelig måte til rett tid. Planens mål er å sikre at aktuelle aktører blir identifisert og vurdert på en profesjonell måte. Kommunikasjonsplanen har et sterkt fokus på å bygge eksternt tillitt, forståelse og aksept for målene med Skarvutbyggingen. Fokus er spesielt rettet mot sentrale aktører som kan påvirke prosjektmålene, ferdigstilling og framtidig utvikling. Når det gjelder eksternt kommunikasjon så står bl.a. følgende prinsipper sentralt:

- Troverdige og åpen kommunikasjon til rett tid.
- Proaktiv og transparent kommunikasjon.

Flere av informantene hadde synspunkter i forhold til disse prinsippene, tydeligst kom dette fram fra to næringslivsrepresentanter:

”Jeg har sett mange konsekvensutredninger for ulike feltutbygginger og BP Norge sin er veldig bra, når du sammenligner med andre. Den er mye mer detaljert, både på økonomi og årsverk. Den synliggjør også hvilken modell man ønsker å legge opp”.

”Da Statoil skulle bygge Norne – der Halliburton skulle brukes som en sånn samleparaply for firmaer i regionen – ble ikke dette et ordentlig startskudd. Ingen var forberedt. Når nå BP Norge har kommet så har de fått mye mer gehør, vunnet utrolig mye politisk gevinst og blitt veldig godt kjent rundt i regionen, og det er utelukkende en fordel. Dette kommer BP Norge til å høste mye av senere”.

Informantene sier samtidig at BP Norge ennå har mye å gå på, men at måten de har kommunisert med aktørene på er banebrytende, at de som kommer etterpå, som StatoilHydro, Eni og Total, vil få det lettere som en følge av arbeidet BP Norge har lagt ned.

BP Norge får også skryt for sin åpenhet i forhold til kostnadsberegninger, og hvordan de har kommet fram til de ulike tallene – noe flere refererer til som positivt sammenlignet med lignende prosesser rundt for eksempel Norne, der slik informasjon ble hemmeligholdt.

”BP Norge har hele tiden spilt med åpne kort her, og da jeg tok opp dette med åpenhet i en tidlig fase, så skjønnte de ikke problemet. Det var en selvfølge at beregningsgrunnlaget skulle legges frem”.

Fra politisk ledelse og næringsliv i Alstahaug oppfattes, ikke overraskende, etableringen av basefunksjon og driftsenhet i Sandnessjøen som positiv. Informantene mener måten BP Norge har arbeidet på – fra ord til handling, er konkret og synlig, og inspirerer flere til å engasjere seg. Det mest konkrete her er at man har gjort størrelsen på oppdragene så små at det er mulig for lokale og regionale aktører å være med, enten alene eller i et nettverk. Men prosessen med å få ringvirkninger av olje- og gassvirksomhet på Sør-Helgeland har tatt tid, i følge politisk ledelse i Alstahaug:

”Det har gått litt på tomgang her, men så kom Skarv som en virkelig stor vitamin-

innsprøytning. Så da virket det som folk virkelig fikk troen på at her skal det skje ting. Og det synes jeg generelt preger folk at nå er vi litt lettere til sinns og mange er ute etter å posisjonere seg ut i fra det som skal komme. Det er en helt annen tone i byen og ute i distriktene enn det har vært de siste årene. Man ser det også på ungdom at de er mer interessert i hva som skjer på hjemplassen deres nå enn tidligere”.

Også i Brønnøy kommune, fra politisk ledelse, roses BP Norge for måten de har arbeidet på:

”Mitt inntrykk av BP Norge er at de har hatt en veldig god samfunnskontakt opp i mot kommune og næringslivet. De har gjort det på annet vis en da Statoil kom med Norne-skipet. Da var det liten kontakt med næringslivet angående leveranser og slike ting. Det har de vært veldig flinke på”.

Samtidig spores en viss skuffelse i forhold til responsen fra næringslivet lokalt, i de møtene politisk ledelse har hatt med BP Norge:

”Men de har vel ikke fått den responsen [hos næringslivet] som kommunen hadde håpet på. Men vi har invitert de hit, kommunen har fått stille spørsmål og vært delaktig i planene deres. Vi har vært med på møter med næringsliv og nå registrerer vi at det løsner litt”.

Det er også kritiske røster til måten BP Norge har arbeidet på, og spesielt i forhold til basevalget i Sandnessjøen. Informanter fra Mo i Rana og Brønnøysund er kritiske til en etablering av det de kaller en minimumsløsning, fordi potensialet for å få etablert en base for hele driftsorganisasjonen var reelt. En av informantene bruker følgende beskrivelse:

”Jeg er kritisk til måten BP Norge har opptrådt i forhold valg av base for driftsorganisasjon. Vi så taktikken til Alstahaug tidlig, der de gikk ut og tilbød basefunksjon med 7-8 arbeidsplasser, noe som gjorde at BP Norge slapp å flytte ut noe. Resultatet er at det nå sitter ca. 170 på Skarvkontoret i Stavanger. Dette er beklagelig siden både StatoilHydro og ENI har flyttet ut driftsorganisasjonen for henholdsvis Norne og Goliat på sikt. BP Norge har rett og slett sluppet unna for lett, og det er ikke bra det som skjer”.¹⁵

Kritikken avvises imidlertid fra Nordland fylkeskommunes side, som mener valg av driftsorganisasjon i Sandnessjøen var fornuftig, *”Dersom ikke valget hadde falt på Sandnessjøen hadde Harstad og Stjørdal stått klar for å ta den”.* Fylkeskommunen, som kom inn i Skarvdiskusjonene noe senere enn både Alstahaug og Brønnøysund, får også kritikk fra politisk ledelse på Helgeland for måten de kommenterte basevalgene i Brønnøysund og Sandnessjøen på:

”Etter at Stortingsvedtaket i 2007 kom, kommenterte daværende fylkesråd at Bodø tapte kampen om Skarv. Dette er en beskrivelse og en del av det politiske spillet sånn som jeg opplever det. Jeg føler nok at fylkeskommunen eller Fylkestinget kan være mer tydelig på å legge til rette for næringsutvikling utenfor fylkeshovedstaden”.

Fra BPs ståsted har ikke prosessen rundt basevalg og aktørinvolvering vær tilfeldig. Prosjektadministrasjonen for Skarv har hatt et nært samarbeid med kommunikasjonsavdelingen i selskapet.

¹⁵ I følge BP må denne informanten være feilinformert. Driftsorganisasjonen til Skarv består per juni 2009 av 57 personer med arbeidssted i Stavanger. Når den endelige driftsorganisasjonen er etablert, vil inntil 16 av disse ha arbeidssted i Sandnessjøen.

”Vi har lagt strategier sammen og jobbet sammen hele tiden – det har vært nøkkelen. Det er kjempeviktig fra mitt ståsted, som ansvarlig for konsekvensutredning og lokaliseringsstudiet. Vi satte oss klare mål fra starten om hva vi ville oppnå, som alle var enige om, så har vi arbeidet systematisk mot de målene”.

I forhold til aktørene mener BP Norge det er viktig med kun en stemme – kun en agenda, og at man er tydelig på dette i måten man kommuniserer på.

”Det som er spesielt med Skarv, i forhold til at det ligger utenfor regionen hvor vi har hovedvirksomheten, er at vi er kommet til et nytt område i Norge. En slik nyetablering krever at man må sette seg inn i de lokale forhold, være lyttende og fysisk tilstede, og respondere i stedet for å ignorere. Dersom man konkluderer for tidlig blir det feil, eller utreder mot et ønsket svar. Man må plukke ting fra hverandre”.

BP Norge har gjennom hele prosessen vært tydelig på at det er Helgelandsregionen som står i fokus - på tross av iherdige forsøk fra både Harstad, Narvik og Stjørdal. Gjennom en slik åpenhet mener de at debatten om lokalisering tidlig ble lagt død, noe som har vært positivt i forhold til å forhindre de store skuffelser. Denne tydeligheten har de fått gode tilbakemeldinger på, men de er også litt skeptisk til overveldende skryt.

”Av og til blir det nesten litt for mye av det gode, og om vi ikke kan være med dit og dit, fordi de hører så mye bra. Da blir vi litt redde, fordi når man hører mye bra så er det ofte stor fallhøyde. Derfor er vi veldig spente på hva som kommer ut av denne ringvirkningsstudien. Er det store gap i forhold til det som er gjort og sagt – noe jeg håper det ikke er – men at dette er en match og at vi ikke har sagt mer enn det vi går god for. Det er en viktig tilbakemelding”.

BP Norge får imidlertid kritikk fra lokalt næringsliv i landsdelen, som mener det trengs mer forutsigbarhet og tydeligere dialog i forhold til kontrakter og når avgjørelser tas. Næringsstrukturen er slik at det primært vil være snakk om små kontrakter, da det er få aktører som har muligheten til å ta den risikoen det innebærer å gjøre store investeringer på forhånd for i hele tatt komme i posisjon. Her får BP Norge kritikk for at ting tar for lang tid – i forbindelse med inngåelse av kontrakter og avklaringer som vil gjøre det mulig å komme i gang. Samtidig er man også kritiske til at frister ofte er for korte – og at man av den grunn ikke klarer å levere. Kritikken går primært på at man må ta betydelig risiko ”up front” for i hele tatt være med.

”Dette blir en ”catch 22” der risikoen for å ikke få en kontrakt er større enn risikoen rent investeringsmessig man ønsker å ta i front for å komme i betraktning. Det at vi ikke kommer i posisjon til å være med gir jo et fortrinn til etablerte leverandører. Jeg synes lista legges høyt for nordnorsk næringsliv. Men, det er jo helt åpenbart at slike ting som catering må jo drives herfra, og ikke flys opp fra Stavanger. Vi har jo masse kompetente folk her som kan bidra. Noe annet ville være meningsløst”.

Et annet poeng som kommer fram er at kontraktsregimet virker noe uvant for SMB-sektoren, som ofte verken er dimensjonert med denne type kompetanse, eller har muligheter til å arbeide i et tilstrekkelig langsiktig perspektiv.

Selv om Skarv knapt er kommet i gang, så har det foregått i ganske lang tid – sett fra SMB-sektorens ståsted, som ikke er vant med å bruke ressurser på administrative ting som ligger langt fram i tid. En utsettelse i 12 måneder oppleves for mange som svært lenge, og dette har nok medført en viss slitasje”.

Kommentarer, spesielt fra næringslivsrepresentanter, poengterer at man ikke er overrasket over at et oljeselskap drar nytte av en svakhet i strategien og evne til å tilpasse seg lokalt, da dette kan være litt av deres måte å spille på. Det refereres til at avgjørelser tas så tett opp mot aktivitetsstart, at næringsaktørene som kanskje har planer om å posisjonere seg, ikke har en sjanse. Tidsfristene er rett og slett for korte. Et konkret eksempel som det ble referert til er at flere oljeselskaper mener at helikopterbasen i Brønnøysund er for liten, og det har vært ett av argumentene til at aktivitet har blitt lagt til Kristiansund. Fra en medieaktør som har fulgt olje- og gassutviklingen på Sør-Helgeland over flere år får vi følgende resonnement:

”Torghatten Trafikkselskap, et lokalt stort selskap har gått inn og kjøpt basen og har sine planer. De posisjonerer seg mot oljebransjen, med supplybåter og mer, og har planer om å bygge ut helikopterhangaren. I alle fall dobbel så stor. Problemet deres er at de ikke klarer å få oljeselskapene til å si: Ja, vi vil til Brønnøysund, vi er villige til å leie hos dere, om dere setter opp denne hangaren her. Når borestarten er her, og de kanskje har trengt et år eller kanskje enda mer til å bygge og forberede seg – så tar selskapene avgjørelsene to måneder før de skal begynne. Så det blir umulig for dem å forutse dette her. Så for Torghatten å bruke en 20-30 mill. kr på å bygge opp en hall der borte, og ikke ha noen kontrakter på plass, det kan dem rett og slett ikke gjøre”.

Problemet med dette, i følge informanten, er at dette ikke bare representerer en stor utfordring for TTS, men også for lokalt næringsliv for øvrig. Konsekvensen ved et slikt kontraktsregime er at det er lett å ty til allerede etablerte leverandører med lengre erfaring fra denne måten å arbeide på.

Fra Alstahaug kommune, ved politisk ledelse, merker man et økt press på å være tilrettelegger for økt aktivitet. Selv om Alstahaug kommune har bidratt betydelig, spesielt i forhold til tilrettelegging på Horvneset, jf. kapittel 5.3.2, har de ikke økonomiske muskler og kapasitet til å ta høyde for alt som kunne vært gjort. Det nevnes at man lett havner i situasjoner der man kommer i klemme i forhold til andre samfunnsoppgaver og institusjoner som man er nødt til å holde i gang. Konkret nevnes det at:

”Når BP Norge er sent ute med å bestemme seg så kommer man i en liten skvis for næringslivet som skal inn på disse arealene å forsyne BP Norge i neste omgang - de går og forventer at nå må kommunen hjelpe. Og når det gjelder å bestemme seg så går det gjerne noen år før man får i sving alt det andre som er lagt til rette av kommunen. Det kan utarme en kommune ganske kraftig altså. Det å legge til rette på et høyt nivå og så skal det gå mange år før man får alt det her arealet i sving da. For man vet jo ikke hva man får”.

I en kommentar til dette sier en representant for BP Norge at: *”Anbudsfrister og kravspesifikasjoner er i store trekk de samme som benyttes generelt og ikke spesielle for kontrakter som inngås i Nordland. At vilkår og forutsetninger endrer seg er noe vi må leve med. Vi er selv prisgitt omgivelsene på mange områder (priser, leveringsfrister, uforutsette hendelser osv) og forsøker selvsagt å redusere negative virkninger av uønskede endringer”*

Til tross for dette, så arbeides det videre fra næringslivssiden med posisjonering for økt lokal aktivitet og kontrakter:

”Vi må bare jobbe videre – ha kontinuerlig trøkk, og henge på dem [BP Norge] litt jevnlig. Vi kan jo ikke gjøre annet enn å fremme de tingene som vi mener må legges opp. Noe annen måte er det jo ikke å opptre på. Vi kan jo ikke ta med oss f.eks. ordfører eller noe, å tvinge dem til et eller annet, det lar seg jo ikke gjøre. Så vi prøver bare å fremlegge tingene på

saklig vis, så får vi tro at dem forstår hva vi sier. Men det har jo vært en del utskiftninger i BP Norge i forbindelse med Skarv, og sånn er det vel i den type organisasjoner, men det påvirker i stor grad hvilket signal som kommer fra toppledelsen, og måten vi forholder oss til dem på. Dette har vært en utfordring”.

Dette med at det har vært en del utskiftninger i BP Norge i forbindelse med Skarv prosjektet er noe BP Norge stiller seg undrende til. BP Norge har hatt et fokus på at de personer som har hatt kontakt med omverdenen i forbindelse med Skarvutbyggingen skulle være de samme over tid.

Både fra politisk ledelse og næringslivssiden etterlyses det imidlertid flere suksesshistorier. Informantene mener det er viktig å få fram at det er høy aktivitet, på flere områder, og spesielt på områder der ”skoen trykker” i landsdelen. Her nevnes ofte økt fokus på utdanningstilbud og en generell bevisstgjøring om hva økt petroleumsaktivitet betyr for folk flest på Helgeland. Følgende eksempel illustrerer dette:

”Vi begynner å bli litt lei av å lese om Aquarock og Lego League på baksiden av magasiner. Snart må det komme noe nytt. Jeg tror det er mye som ennå kan gjøres på styrking av utdanningsmulighetene på Helgeland, og det vil være en god historie å fortelle om”.

4.6 LOKALT ENGASJEMENT – HVEM SKAL STYRE UTVIKLINGEN?

Regionalt samarbeid og lokalt engasjement er en faktor som ofte blir trukket fram av informantene. I et prosjekt som Skarv vil det selvsagt være ulike meninger om hvem som skal gjøre hva, og hvor mye, basert på hvilket ståsted man har. Men, viktigheten av et lokalt engasjement, som grunnlag for økt aktivitet, er viktig, og flere synspunkter har kommet fram.

Fra politiske ledelse i Alstahaug nevnes følgende:

”Man gjør sikkert ikke nok i forhold til forventningene, men jeg er ikke sikker på at man skal tilfredsstill alle forventningene og der kan det også være litt politisk uenighet i forhold til hva kommunens og næringslivets oppgaver skal være – og ikke minst hva BPs rolle skal være. I løpet av de årene som har gått og kanskje spesielt de siste par årene, har vi sett et økt behov for å synliggjøre og spisse kommunens tilretteleggerrolle. Det er en subjektiv opplevelse, men man kan jo ha en opplevelse av at man tidligere har vært for motivert til å være med å drive aktivitet som kommune og som havnevesen, men at man nå ser at man i større grad må være tilrettelegger for næringen selv”.

Også i Brønnøy kommune er man bevist sin egen rolle – fra politisk ledelses ståsted:

”Det er mange områder vi har stort fokus på, men det er klart at dette med å legge til rette infrastruktur er viktig. Dette er jo noe som vi diskuterer i regionrådet også fordi samarbeidet med de øvrige på Helgeland er nødvendig for å være stor nok for at de skal høre på oss. Det er også en strategi vi jobber med og driver og staker ut nå, hvordan vi gjør det”.

Dette er i tråd med hva politisk ledelse i Alstahaug også har fokus på:

”Om man ønsker ringvirkninger lokalt så er det ingen tvil om at de fire regionsentrene med Mo i Rana, Vefsn, Sandnessjøen og Brønnøy må stå samlet”.

Politisk ledelse i Brønnøy mener man har lært litt av historien her, og viser til hvilke konsekvenser manglende samarbeid regionalt kan få:

”Jeg opplevde at man hadde ridd på et par hester. At man samarbeidet i det ene øyeblikket og hadde en annen hest man ridde på videre. Det tror jeg at oljeselskapene utnyttet, at vi ikke var enig og ikke stod samlet. Nå føler jeg at det stort sett er tverrpolitisk enighet om at vi står samlet for å få til ting. Vi er så små at det å tro at Brønnøysund skal få til egen base, det er utopi altså. Vi må bygge på det som allerede er lagt og få utviklet basen i Brønnøysund mer enn den har vært. Så det er vårt ønske og det er vårt mål”.

Fra næringslivets side, og fra politisk opposisjon tegnes imidlertid et litt annet bilde. Spesielt i Brønnøy er man kritiske til manglende tilrettelegging og åpenhet i politiske prosesser. En arena for samhandling og diskusjon – gjerne et oljeutvalg - mellom kommunen og næringslivet etterlyses:

”Jeg vil jo tro at næringslivet absolutt, i form av næringsforeninger burde vært en del av et slikt utvalg. Her må vi stå samlet om vi skal få gjennomslagskraft. Dette [BP Norge] er et gigantisk selskap som skal ta avgjørelser. Og vi har sett gang på gang at helgelandsbasen har tapt oppdrag. Vi vet at vi har sterke krefter lengre nord. Bodø, Harstad og selvfølgelig Kristiansund. Også i Trøndelag rundt Stjørdal som gladelig tar i mot disse oppdragene. Og dette mener jeg er så viktig for Brønnøy, og at man simpelthen ikke har råd til å la være. Her må vi stå samlet og ikke minst bruke nok ressurser”.

Større åpenhet i den politiske prosessen i Brønnøy kommune etterlyses fra flere informanter, der fellesnevneren er at politisk ledelse holder kortene for tett, og staben som arbeider med dette er både for liten, ikke nødvendigvis har rett kompetanse, og ikke evner å prioritere arbeidet nok.

”Vi ville fått ut mer om vi hadde hatt mye mer involvering og engasjement i prosessene. Vi sitter jo egentlig bare som noen nikkedukker. Politisk ledelse sier de har full kontroll. Men, prosessen både i kommunestyret og i formannskapet kan vel ikke akkurat kalles for åpne. Det er jo i realiteten bare to personer i kommunen som holder på med dette. De orienter jo selvfølgelig i blant, men fra mitt ståsted så gjør verken Brønnøy kommune, eller regionen nok for å sikre de mulighetene man har for å dra nytte av dette, sier en av informantene.”

Men, det er viktig å få fram at det fra næringslivets side også eksisterer andre synspunkter på kommunens innsats og organisering.

”For det første så tror jeg at dette ligger høyt opp på dagsorden til politikerne og administrasjonen. Jeg tror kommunen ikke har ressurser i forhold til hva som kreves. Så jeg tror at de vil satse nok, men at de ikke gjør det. Og det står ikke på vilje, det er ganske stor kunnskap i den politiske ledelsen i kommunen om det. Men det er et stykke før de får satt det ut i handling.”

Fra BPs ståsted beskrives Brønnøy-regionen på følgende måte:

”Det er slik at Brønnøysund er i en helt annen industrisetting enn Sandnessjøen. Brønnøysund har en del akademia i forhold til Brønnøysundregistrene, så har de vel 100 fiskere som er aktive. I tillegg bor de fleste som arbeider offshore i Nordland i Brønnøysund. Industrien der har ikke vært spesielt på hugget overfor oss for å markedsføre sine kvaliteter, og det betyr at de gjerne har mer enn nok fra før av”.

En kommentar fra en næringslivsrepresentant illustrerer også dette:

”Det virker som at man ikke har så veldig god oversikt over hva man kan levere. Hvis du går ned på hvilken som helst bedrift her, og spør dem hva kan dere levere til oljebransjen. Så tror jeg ikke du får noe respons”.

En annen årsak til manglende engasjement fra næringslivssiden illustreres på følgende måte fra en næringslivsaktør:

”Jeg vil tro dette skyldes at det har vært høy og god konjunktur, og høy sysselsetting de siste årene. Hovedutfordringen har vært å levere innen de områdene man har kjempet i. I tillegg er det slik at flere av de mellomstore bedriftene jobber med en relativt kort horisont. Så jo større en bedrift er, jo mer tid eller perspektiv har man råd til å bruke administrative ressurser på. Og bedrifter utenfor olje- og gassområdet, som ikke har noen naturlig tilknytning der, har hatt problem med å vise interesse for den generelle veksten innenfor denne bransjen, i vår region”.

Informanter sier videre at det blir spennende å se når trafikk/logistikk kommer opp. Det kan da være at flere orienterer seg mot petroleumsbransjen, og spesielt dersom konjunkturen buttrer litt i mot, og at man av den grunn må orientere seg inn mot nye markeder. Men:

”BP Norge var jo her og orienterte om hva de hadde gjort og hva de kunne bistå med. Så ser vi at ringvirkningene har vært mye større i Sandnessjøen, enn det de har vært her i Brønnøysund. Og det kan vi ikke skylde på BP Norge. Da må vi heller skylde på oss selv egentlig. Det mitt inntrykk at lokalt næringsliv tør ikke å satse. Eller rett og slett ikke får vist hva de kan bidra med”.

Det synes som det ennå er mye å gå på når det gjelder regionalt samarbeid og lokalt engasjement. Rollene virker uklare, men klarhet kan skapes gjennom bedre dialog og samarbeid i sammensatte fora og møteplasser. En enkel forklaring kan være at man i enkelte deler av regionen har det bra slik det er, og dette vil vi belyse nedenfor.

4.7 SULTEN NOK FOR SKARV OG HELGELAND – SULTEN NOK FOR VERDENSMARKEDET?

I alle intervjuene er informantene bedt om å gjøre en vurdering av både BPs og lokale/regionale aktørers innsats som grunnlag for positive ringvirkninger. Her varierte svarene fra de som mente at BP Norge har vært forbilledlige og alene bidratt til ringvirkning, og at lokalt næringsliv har sovet i timen, til de som mente at BP Norge burde være mer tydelig og spisset i sin fremgangsmåte i regionen. Selv om Nordland er Nord-Norges desidert største industrifylke, så er det store interne forskjeller – også på Helgeland.

Brønnøy kommune, primært gjennom Brønnøysundregistrene, har et høyt innslag av offentlige og halvoffentlige arbeidsplasser, og i mindre grad konkurranseutsatte arbeidsplasser. Dette får både positive og negative konsekvenser, og ifølge en representant fra lokalt næringsliv påpekes følgende relatert til forutsetninger for ringvirkninger.

”Ting suller og går med Brønnøysundregistrene, og i disse dager kan vi være glad for det. De store trøkkene som skjer nå i forbindelse med motkonjunktur får ikke de store ringvirkningene her. De 550 på registrene de jobber og får sin lønn og finanskrise... hva er det for noe? Det er ikke så mange som møter det der i hverdagen.”

Representanter fra BP Norge er også inneforstått med disse forutsetningene:

”Brønnøysund er i en helt annen industrisetting enn Sandnessjøen. Brønnøysund har en del akademia i forhold til Brønnøysundregistrene, og ca. 100 aktive fiskere. Og så er det en bosetting av offshorearbeidere, de fleste fra Nordland bor i Brønnøysund, med utflyvningssted. Men, industrien der har ikke vært spesielt på hugget overfor oss for å markedsføre sine kvaliteter, og det betyr at de gjerne har mer enn nok fra før av, at de kanskje ikke føler at de er i den gata”.

Representanter fra næringslivet, media, og fra bransje- og interesseorganisasjoner gjør seg tilsvarende refleksjoner:

”Ja, Brønnøysundregistrene er en stor arbeidsplass og det påvirker om vi er sulten nok. Og der må jeg dessverre innrømme at i kampen om arbeidskraft, og i kampen om de nyutdannede, så taper næringslivet. Det [Brønnøysundregistrene] er en trygg arbeidsplass, som er brukbart betalt, og du blir ikke skitten av det og slipper og stå ute å fryse.

”Det som er et mulig moment er at vi har disse forbaskede registrene, som står og vifter med store penger til alle som har en viss kompetanse. Det blir jo spekulasjoner, og det finnes de som mener at det er kjempefint for skatteinngang, men kanskje bremser dette for nyskapning på andre områder”.

Men, samtidig er det flere som trekker fram ulike fortrinn med Brønnøysund som det burde fokusere mer på i forhold til ringvirkninger av Skarv – og som i tilstrekkelig grad ikke kommer godt nok fram, i forhold til å markedsføre lokale fortrinn. Følgende betraktning fra en lokal næringslivsrepresentant illustrerer dette godt:

”Men, på den andre siden, så tror jeg Brønnøysund, i alle fall i nordnorsk sammenheng har et såpass attraktivt bomiljø, både klimatisk, kommunikasjonmessig, og på mange andre områder, så er det ikke vanskelig å rekruttere hit. Faktisk bidrar Brønnøysundregistrene til at det er lettere å rekruttere også. For når du rekrutterer så er det ofte etablerte folk, og da ønsker begge seg arbeid. Og sånn sett er det greit. Så jeg tror ikke vi må låse oss fast og bare skal ta utgangspunkt i hvem som bor her i dag”.

På Indre-Helgeland spores en selvkritisk holdning, men også klare signaler om hva BP Norge kan gjøre bedre for å skape mer interesse og ikke minst entusiasme. En næringslivsrepresentant beskriver dette på følgende måte:

”Det er litt sånn at... det der oljeeventyret har ikke noe med Mo i Rana å gjøre, det handler mest om Sandnessjøen. Oppfatningen av at dette også angår oss er ikke hit skikkelig. Det er kun innenfor enkelte bedrifter at dette har sunket inn – de som er direkte involvert i dag. En vanlig bedriftsleder i Mo i Rana tenker veldig lite at det har noe med Mo å gjøre”.

Våre informanter fra Indre-Helgeland har ingen entydige forklaringer på dette, men enkelte mener at BPs leverandørseminarer er for ”lang der opp”, at de er for lite praktisk.

”De skulle heller hatt informasjon om hvordan man regner anbud, og mer praktisk informasjon og hjelp til leverandørutvikling. Vi synes ikke vi får nok igjen. Vi får høre masse flotte historier om store selskap som har klart ditt og datt, men så sitter man der like vis liksom - hvordan søker jeg, hvordan kommer vi oss inn og kan noen gi et formular så jeg kan fylle ut”. Et annet eksempel som kan være illustrativt for interessen for ”oljeeventyret” blant ”folk flest” er et kveldsarrangement i forbindelse med et dagsseminar for 10. klassinger i Mo i Rana

i januar 2008, der ca. 500 elever var til stede på dagtid. I forlengelsen av dette ble foreldrene til samtlige 10. klassinger invitert til et kveldsseminar.

”Vi inviterte foreldrene på kvelden gjennom brev til alle i sekken, og det hadde vært informert om dette på foreldremøte på skolen, samt annonse i lokalavisen, så vi hadde jo bestilt kaffe til en bråte ikke sant.. 500 unger, og det kom 17 foreldre. Og da begynner man å lure på hvorfor det er sånn...”

Et annet tema som kom opp, fra flere informanter, gikk på BP Norges rolle i leverandørutvikling. Det synes å være en klart oppfatning av at BP jobber primært mot utvalgte leverandører, som for eksempel Aqua Rock, og mindre for å skape/identifisere nye.

”De ulike industriseminarer som kjøres, for eksempel i regi av Log Nord, retter seg mot fagaktører som ønsker å komme i en leverandørposisjon. Et fellestrekk her er at de fleste allerede har en relasjon til olje og gassnæringen per i dag. Og jeg tror at stort sett alle bedrifter i Nordland er rimelig bra oppdatert, i alle fall så vet de hvor de kan skaffe seg mer informasjon og følge opp”.

Dette med å være ”sulten” nok kan også illustreres gjennom hvordan man samarbeider for å oppnå størst mulig ringvirkninger. BP Norge har i sin strategi og kommunikasjon mot både kommuner og næringsliv vært tydelig på at aktører må forene seg for å oppnå størst vekst. Spesielt i oppstarten var ikke dette tilfellet, og BP Norge mener at konkurranse mellom aktører på ulike steder ødela for tidlig vekst. Spesielt i møter med fylkesutvalget og de ulike oljeutvalgene rundt 2002 sier BP Norge at de ble overrasket over den store konkurransen for få en eventuell basevirksomhet. I følge BP Norge så burde man i ”Nordland forene krefter og bli enige om hvor de vil ha det for så å legge forholdene til rette der best mulig. Da vil man få grunnlag for å ekspandere”. Nå som virksomheten er spredt, med helikopterbase i Brønnøysund og forsyningsbase i Sandnessjøen, betyr det at det må mye større virksomhet til for å få grunnlag for vekst. BP Norge poengterer videre at det å være ”sulten” nok ikke handler om å sette krav, men heller om å inngå et langsiktig og forpliktende samarbeid for å oppnå ønskede effekter. Her mener det ennå er mye å gå på, og mye å lære for lokale aktører.

I Brønnøysund erkjenner man at ringvirkningene har vært større i Sandnessjøen, og mener de har seg selv å takke for dette. Fra flere hold nevnes dette med at man ikke er ”sulten” nok, og at dette kan være en kombinasjon av at man ikke har bedrifter som kan levere relevante tjenester/produkter, at man ikke er nok på ”hugget”, og at det ikke er vilje til å satse/ta risiko.

”Vi kan ikke legge skylden for dette på BP Norge, men heller gå oss selv litt i sømmene. BP Norge har invitert næringslivet, men vi har ikke evnet å få tilstrekkelig ut av dette, så lang”.

Også i politisk ledelse på fylket erkjenner man denne utfordringen. Det poengteres også at næringsarbeidet må gis høy prioritet lokalt i den enkelte kommune – gjerne på bekostning av noe annet. En slik satsning, og risikovilje, har i Alstahaug kommune vist seg å være fornuftig, med tanke på investeringene som er gjort på Horveneset.

”Vi har noen voldsomme utfordringer, fordi at vi har ikke den type næringsliv i dag, som skal til. Men de som har bygd seg opp hadde jo heller ikke det i starten - de har bygd seg opp fra scratch. Og den langsiktigheten må vi også få inn i nordnorsk næringsliv. Vi har flere bedrifter i Nordland som kan håndtere store kontrakter. Og alle disse bedriftene vil være partnere for de mindre, og de har erfaringen som de må dele med de som er mindre. Men det

finnes ingen snarveier, og det er ingen som får en kontrakt fordi at de er snill, de får kontrakt fordi at de har konkurrert seg til det. Men, på den andre siden så ligger også utfordringen på oljeselskapene, de må ta hensyn til at vi har et slikt næringsliv. Men, igjen, så må det lokale næringslivet i Nordland forstå at de står foran krevende tider, og de må levere. De får ingenting gratis”.

En representant for industrimiljøet på Mo støtter seg til en slik karakteristikk, og føyer til at man har for dårlig tradisjon i forhold til nettverksdanning i Nord-Norge for å bli store nok, og for å kunne gå inn i et større nettverk som så kan levere noe felles. Et annet poeng som fremføres er at for å lykkes i forhold til leveranser til Skarv, så må man også være ”sulten” nok for verdensmarkedet.

”Man blir for fokusert på at det skjer utenfor kysten og glemmer bort at skal man være en konkurrent, en reell konkurrent, og da må man være en del av det internasjonale eller det globale konkurransebildet. Da skal man ikke bare konkurrere på Skarv, men også være i stand til å konkurrere på et nyåpnet felt i Mexico eller hvor som helst. Og så må man ha egenkapital som er robust nok til å kunne tape noen år”.

Her blir det gitt uttrykk for at BP Norge kunne vært enda mer direkte og i en tidlig fase plukket ut ulike firmaer og vært klar på at her burde man samarbeide. Det refereres videre til Aqua Rock, og den gode oppfølgingen de har fått fra BP Norge. Men, disse kontraktene er små i den store sammenhengen.

”Dette blir for smått - 40 mill. kr i kontrakt på stein er jo greit privatøkonomisk, men bedriftsmessig er det ikke noen stor sak i forhold til en utbygging på 30 milliarder. Det kan være grunn til å tro at vi kunne hatt en helt annen type konsentrasjoner om BP Norge hadde bidratt mer til å skape samarbeid – at BP Norge tidlig hadde plukket ut ulike firmaene de har lært å kjenne og sagt at ‘her burde dere samarbeide’. Men, noen har våket etter hvert, men de fleste vil våkne når det er for sent. For å være ærlig så har BP Norge gjort mye, og virkelig ropet høyt og sagt kom hit og hør - vi har mange muligheter, det har de vært flinke til. Nå er vi nordnorske og ikke akkurat raske, det er ikke det vi er kjent for... vi er beskjedne og lavmælt”.

I følge Indeks Nordland 2009 (<http://www.indeksnordland.no/>) er Nordlandsindustrien motoren i Nord. ”Økt petroleumsaktivitet nasjonalt og i nord har allerede utløst flere ny-etableringer innen basetjenester, ingeniørtjenester og verksted/vedlikeholdstjenester. Vekst i etterspørselen etter IT-, media- og reklametjenester har økt tilgangen på nye bedrifter i 2008. Denne sektoren står for 32,5 % av nyskapingen i Nordland”. Men, i følge våre informanter, er det ennå mye å gå på i forhold til omsetning, og ikke minst i forhold til antall store aktører som kan levere til petroleumsnæringen. Som en av våre informanter nevnte, ”det er for få tunge aktører med riktig kompetanse, egenkapital og risikovilje”. Når det gjelder Brønnøysund, der dette med å ikke være ”sulten nok” kommer tydeligst fram, er en besnærende tanke å kunne sette diagnosen Hollandssyke (Dutch Disease), som er en samfunnsøkonomisk begrep på at midlertidige pengestrømmer - som for eksempel inntekt fra petroleum, virker ødeleggende på et land eller regions næringsstruktur. Begrepet ble introdusert basert på erfaringer i Nederland på 1960-1970-tallet, hvor høye gassinntekter bl.a. bidro til et oppsvulmet offentlig forbruk og styrking av offentlig tjenesteytende sektor. Brønnøysundregistrene betyr mye for Brønnøy kommune både i forhold til arbeidsplasser og skatteinntekter, men spørsmålet man må tillate seg å spørre er om dette virker hemmende eller fremmende for et økende engasjement i petroleumsnæringen?

4.8 OPPSUMMERING

I dette kapittelet er det gitt en beskrivelse av hvilke forventninger og oppfatninger ulike aktører i Nordland har til Skarvutbyggingen. Informasjonen er basert på intervjuer med 20 personer fra næringsliv, offentlig forvaltning, media, og lokale- og regionale politikere. Vi vil spesielt trekke fram følgende elementer fra disse intervjuene:

- BPs engasjement for å skape ringvirkninger på Helgeland har fått mye positive tilbakemeldinger fra ulike hold. Det er dog en viss avventende holdning til hva som faktisk vil bli gitt til lokalt og regionalt næringsliv av kontrakter.
- Samarbeid er et sentralt begrep dersom SMB bedrifter i Nordland skal kunne komme seg inn på offshore markedet. Samarbeid kan ta flere ulike former, det kan være samarbeid mellom bedrifter i relativt lik størrelse, som eksempelet med Helgeland V&M viser. Her har flere selskap gått sammen og etablert et nytt selskap som står bedre rustet til å kunne være med i anbudsprosessene. Rukki konsernet er et annet eksempel på samarbeid på flere ulike bedrifter har gått inn i et internasjonalt konsern. Det kan også være samarbeid på prosjektbasis hvor firmaer som er konkurrenter i utgangspunktet samarbeider om enkelte anbud og kontrakter da det styrker begge selskap i konkurransen med andre. Skal man konkurrere nasjonalt må man også konkurrere internasjonalt. For å kunne være med i anbudsprosesser bør firmaene være av en viss størrelse. Samarbeid mellom ulike bedrifter styrker også kompetanse nivået til de ulike bedriftene.
- BP Norge bør stille med fagpersoner til konkrete samtaler med lokalt- og regionalt næringsliv. Flere aktører etterlyser dette og mener at så langt har det vært kommunikasjonspersonell fra BP Norge som de har fått snakket med. Til dette kommenterer BP Norge at de nå har begynt 1-1 samtaler mellom interne fagpersoner og lokalt- og regionalt næringsliv.
- Flere næringslivsaktører nevner satsning på spesialiserte nisje produkter som inngangsbillett til petroleumssektoren. Som flere av eksemplene i dette kapittelet viser så er leveransene til offshore bransjen fra firmaer i Nordland i stor grad spesielle nisjeprodukter hvor man hevder seg på en internasjonal konkurranse arena.
- BP Norge kan fungere som ”døråpner” både på Norsk sokkel og internasjonalt ved blant annet å introdusere lokalt og regionalt næringsliv til sine hovedkontraktører.
- Politikere lokalt og regionalt bør fokusere på å fungere som tilretteleggere for næringslivet for å bidra til en lokal- og regional vekst.
- Både næringsliv og politikere må være ”sulten” nok dersom man skal lykkes med verdiskapning basert på petroleumsnæringen.
- Skal man lykkes må politikere, næringsliv og FoU sektoren selv være proaktive og ikke vente på at BP Norge skal gjøre ulike aktører oppmerksom på alt av muligheter.
- Et element som fremkommer er fordeling av risiko. Størrelsen på kontrakter, krav til sertifisering for å kunne levere og følgelig for å kunne delta på anbud innebærer ofte en stor risiko for SMB bedrifter. Risiko kan reduseres ved samarbeidskonstellasjoner i ulike former. Dessuten bør risiko i forhold til kontraktsstørrelse, periodisering av anbud og frister settes opp på en slik måte at lokale og regionale selskap får en ”fair” sjanse til å være med i anbudsprosessene. Dette vil innebære et nært samarbeid mellom lokalt- og regionalt næringsliv og BP Norge.

- Oppsettet av V&M kontraktene til BP Norge vil bli viktig med hensyn til deltagelse fra lokalt- og regionalt næringsliv.
- Flere næringslivsaktører peker på oppbygging av kompetanse som et sentralt satsningsområde. Skal få en varig verdiskapning i Helgelands regionen så må det satses på kompetanse arbeidsplasser og ikke primært på kapasitets arbeidsplasser.
- Det er ulike oppfatninger om hvorvidt ilandføring av gass vil være både lønnsomt og hensiktsmessig. Noen nevner dette som strategisk viktig mens andre vurderer kostnader kontra potensielle markeder til å være meningsløst.
- Satsning på infrastruktur, så som havner, veier, jernbane, bredbånd samt flyruter, hyppighet og regularitet nevnes av flere som et strategisk viktig område med tanke på videre vekst. En satsning på infrastruktur vil komme flere næringssektorer til gode samt at det vil være et viktig bidrag også for samfunnet som sådan.
- Langsiktig satsning på utdanning og forskning er viktig for å bygge et varig kompetansebasert næringsliv i regionen.
- Helgeland er en region hvor formal kompetansen har vært relativt lav. Dette har ført til at i perioder med høy aktivitet har det vært vanskelig å rekruttere kompetent arbeidskraft. Både industrien og BP Norge har vært aktive for å få ungdom til og utdanne seg til olje- og gass sektoren.
- Aktiviteten med Skarvutbyggingen har fått flere ungdommer interessert i det som skjer på hjemmeplassen deres.
- BP Norge har hatt en klar kommunikasjonsstrategi hvor sentrale prinsipper har vært troverdig og åpen kommunikasjon til rett tid samt at kommunikasjonen skal være proaktiv og transparent. Flere aktører gir BP Norge skryt for åpenheten i måten de kommuniserer på.
- Enkelte aktører utenfor Alstahaug kritiserer BP Norge for at de har sluppet for billig unna med en minimumsløsning for utbyggingen.
- BP Norge har vært tydelige på hva de ønsker å oppnå og at fokus er på Helgelandsregionen. BP Norge har hatt en klar strategi på å ha en stemme og kun en agenda og at man har forsøkt å være tydelig på hva man ønsker å oppnå i sin kommunikasjon.
- Enkelte næringslivsaktører har kritisert BP Norge for periodiseringen i anbudsprosessene og at denne periodiseringen har resultert i at dersom man skal være med i anbudsprosessene så må man ta en til dels betydelig risiko ”up front”. I et tilsvarende svar sier BP Norge at de selv må håndtere risiko i forbindelse med utbyggingen og at det vil være vanskelig å gi ut kontrakter til firmaer som ikke har alt på plass ved kontraktsinngåelsen. BP Norge sier også at de skjønner problemstillingen og vil ta med disse tilbakemeldingene når de skal utforme V&M kontraktene som kommer i 2010.
- Kommuner i Helgelandsregionen har fått en øket fokus på at kommunens rolle bør være som tilrettelegger mer enn en aktør og at Helgelandskommunene bør øke graden av samarbeid og stå samlet for å kunne få en maksimal verdiskapning totalt sett.
- Flere aktører nevner at det kan virke som at det har vært til dels liten interesse hos næringslivet. Dette begrunnes av enkelte aktører med at det har vært høykonjunktur og at bedriftene har hatt mer enn nok oppdrag de siste årene. Enkelte aktører tror at interessen vil ta seg opp nå som vi er inne i en lavkonjunktur. Dette har også vært kommentert blant flere aktører i Brønnøysund hvor gjennomgangstemaet hos flere har vært om man er

”sulten nok”. Her blir det påpekt at skal man lykkes inn mot petroleumssektoren så må man ville og ha vilje til å satse.

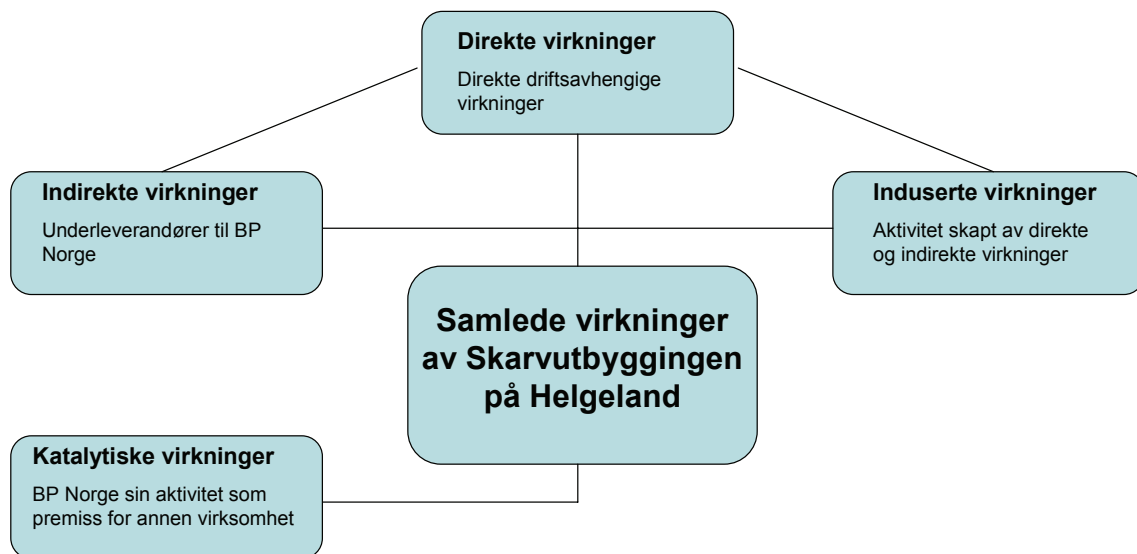
5. DIREKTE OG INDIREKTE VIRKNINGER AV SKARV-UTBYGGINGEN

I dette kapitlet vil vi forsøke å redegjøre for de direkte og mer indirekte virkningene av Skarvutbyggingen så langt, samt de forventninger som knytter seg til framtidige ringvirkninger av denne utbyggingen.

5.1 KLASSIFISERING AV VIRKNINGER

Formålet med denne studien er å anslå hvilke regionale virkninger utbyggingen av Skarvfeltet utenfor Helgelandskysten vil gi. Ringvirkningsstudier er langt fra uproblematisk å gjennomføre, spesielt når en skal forsøke å kvantifisere virkningene, for eksempel i arbeidsplasser eller omsetning. Skarvutbyggingen er ikke noe unntak i så henseende.¹⁶ For å rydde litt opp i begrepsbruken, og ha en strukturert tilnærming til studien, har vi nedenfor gitt en kortfattet omtale av hva som er vanlig å legge i begrepet ringvirkninger.

Figur 5-1 nedenfor viser en måte å kategorisere de ulike virkningene på. Her vil det vi har kalt for regionale virkninger eller ringvirkninger knyttes til alt unntatt de direkte virkningene, og disse kan i følge figuren deles opp i tre; indirekte, induserte og katalytiske virkninger.

Figur 5-1: Ringvirkningsklasser for BP Norge sin virksomhet på Helgeland.

Vi kan altså skille mellom virkninger som genereres av BP Norge sin etterspørsel, dvs. virkninger som er nødvendige for, og en direkte konsekvens av, bedriftens tilstedeværelse i regionen, og de mer dynamiske tilbudssideeffektene. Tilbudssideeffektene genereres av den betydning BP Norge sin virksomhet representerer som lokaliseringsfaktor for næringslivet (og befolkningen). Tilbudssideeffekter og katalytiske virkninger (se Figur 5-1) vil være omtrent det samme. La oss se litt nærmere på de ulike virkningene.

¹⁶ Vi har valgt en tilnærming som blant annet ble benyttet i Kjærland og Solvoll (2008) og Solvoll (2008).

5.1.1 Direkte virkninger

Direkte virkninger defineres som driftsavhengige virkninger som i sin helhet, eller i det alt vesentligste, kan knyttes til BP Norge sin virksomhet på Helgeland. De direkte virkningene (eksempelvis antall ansatte, lønn, omsetning fordelt på aktiviteter etc.) bør det være mulig å fremskaffe rimelig sikre tall for.

De direkte virkningene er således de virkninger som er sikrest å anslå. Kartleggingen vil skje gjennom intervjuer med aktuelle personer i BP Norge, som kjenner konsernets aktivitet og gjennom regnskaper som dermed vil gi god informasjon om BP Norge sin virksomhet i regionen.

5.1.2 Indirekte virkninger

De indirekte virkningene (virkningene for underleverandører) av BP Norge sin virksomhet på Helgeland, genereres av den etterspørsel som de direkte virkningene fører med seg. Underleverandørene kan i prinsippet være lokalisert hvor som helst. I en analyse av BP Norge sine regionale effekter er det derfor nødvendig å gi et best mulig anslag på hvor stor andel av underleveransene en får fra den aktuelle regionen (Helgeland), og hvor stor andel som kommer fra andre regioner eller utlandet.

De indirekte virkningene kan måles både langs en næringsmessig dimensjon (hva brukes faktisk av underleveranser), noe som en kan finne i BP Norge sine regnskaper, og en geografisk dimensjon. Generelt vet man ofte vesentlig mindre om underleverandørenes lokalisering enn om den næringsmessige sammensetningen av dem.

5.1.3 Induserte og katalytiske virkninger

De induserte virkningene er knyttet til at BP Norge sin virksomhet bidrar til økt produksjon og sysselsetting i regionen, og dermed til økte inntekter, både direkte og indirekte. Den økte inntekten fører til økt privat og offentlig konsum, som fordeler seg på visse vare- og tjenestegrupper. Eksempelvis vil de som ansettes i BP Norge i forbindelse med utbygging og drift av Skarv med bosted i regionen, kjøpe varer og tjenester lokalt. Virkningene av dette vil da være en indusert virkning. De lokale/regionale konsekvensene av økte kjøp av varer og tjenester fra underleverandørene til BP Norge, vil også kategoriseres som en indusert virkning. Et anslag på induserte virkninger og indirekte virkninger kan anslås samtidig, dersom man for eksempel bruker et modellverktøy (eksempelvis PANDA). I vårt tilfelle har vi skaffet til veie gode tall på de direkte og indirekte virkningene, som dermed har muliggjort en mer ”direkte” beregning av de induserte virkningene.

De mest kompliserte, og dermed mest usikre, effektene å anslå, er de katalytiske virkningene (eller tilbudssidevirkningene) av en nærings eller bedrifts aktivitet. Dette kan defineres som at næringsens eller bedriftens virksomhet påvirker andre bedrifters lokaliseringsvalg. Det er to måter å anslå slike effekter på. Den ene er å vurdere effektene av en bedrifts virksomhet i forhold til virksomheten til andre bedrifter/næringer som vi kjenner de katalytiske effektene til, og å trekke paralleller. Den andre er å intervjuer aktuelle bedrifter i en region for å kartlegge i hvilken grad de tror at aktiviteten til en større bedrift eller næring påvirker deres lokaliseringssatferd. Dette er for eksempel gjort i Bråthen m. fl. (2006) i et forsøk på å anslå de katalytiske virkningene av Molde lufthavn.

I vår analyse vil vi ikke forsøke å kvantifisere de katalytiske virkningene av BP Norge sin virksomhet på Helgeland. Dersom vi får kunnskaper om bedrifter som har valgt en lokalisering på Helgeland som en direkte konsekvens av Skarvutbyggingen, vil imidlertid dette bli redegjort for.

I denne rapporten vil ringvirkningene både knyttes til *forventninger* og til konkrete ”påløpte” effekter i forhold til de kontrakter som allerede er inngått. De foreløpige påviste virkningene vil således omtales i de påfølgende kapitler. En viktig oppgave vil bli å følge utviklingen i de regionale virkningene og dokumentere disse i de kommende år.

5.2 DIREKTE VIRKNINGER

De direkte virkningene av Skarvutbyggingen knytter seg til sysselsettingen i prosjektorganisasjonen samt ulike aktiviteter knyttet til BP Norge sitt engasjement i regionen.

5.2.1 Sysselsetting og personalkostnader

De aller fleste som er tilknyttet prosjektorganisasjonen til Skarvutbyggingen befinner seg i Oslo, Stavanger, Sør-Korea og Singapore. Det er et fåtall personer fra BP Norge sin offshoreorganisasjon som er gått inn i prosjektorganisasjon til Skarv som har sitt bosted på Helgeland.

BP Norge etablerte seg med kontor i Sandnessjøen næringshage i oktober 2008, med *en* fast ansatt person i Sandnessjøen. Både kontor og bolig til den ansatte leies. Rekruttering av øvrig BP-personell til Sandnessjøen vil trolig ikke skje før 2010.

5.2.2 Betalt arbeidsgiveravgift og skatt

Det er kun utbetalt lønn for en person i BP Norge i Sandnessjøen fra og med oktober 2008. I 2008 er således betalt arbeidsgiveravgift og inntektsskatt helt ubetydelig.¹⁷

Når det gjelder de ansatte i BP Norge som er bosatt i Nord-Norge, vil disse betale deler av sin skatt til kommunen/fylkeskommunen der de bor. Satsen til fylkeskommune/kommune er 28 % av inntekt etter fradrag. En person som har en inntekt på 600 000 kr antas dermed å bidra med skatt til kommune/fylke fra 100 000 kr til 120 000 kr årlig. Betalt arbeidsgiveravgift går til direkte til staten. I følge BP Norge er det 28 av deres ansatte som har bostedsadresse i Nordland. Et anslag på deres skattebidrag til bostedskommune og Nordland fylkeskommune er således rundt 3 mill. kr årlig.

Det kan også nevnes at de som etablerer seg i en kommune må betale eiendomsskatt til kommunen. For BP Norge vil det antagelig bli mest aktuelt å leie lokaler fremfor å eie disse selv. Da vil BP Norge ikke direkte betale eiendomsskatt, men kun indirekte eiendomsskatt gjennom leieprisen.

5.2.3 Annet

I tilknytning til Skarvutbyggingen prioriterer BP Norge følgende hovedfelt for sitt samfunnsengasjement:

¹⁷ BP Norge som selskap betaler inntektsskatt til staten og et mindre beløp til Stavanger kommune.

1. Skole og utdanning.
2. Leverandørutvikling.
3. Samarbeid med lokale og regionale myndigheter.

Når det gjelder punkt 1 kan det nevnes at BP Norge samarbeider med lokale skoler og lokalt næringsliv, eksempelvis First Lego League, yrkesmesser, sponning av PC-er til skoler i Sandnessjøen, primært 10. klasse, vgs. samt høyere utdanningsinstitusjoner.

Når det gjelder punkt 2, leverandørutvikling, har BP Norge bidratt med kompetansefremmende seminarer, HMS-seminarer, juridiske seminarer, etablering av LOG Nord leverandørnettverk for Skarv samt kontrakter til lokale bedrifter.

Når det gjelder punkt 3 har BP Norge drevet en del foredrags- og seminarvirksomhet rettet mot ulike aktører i Nordland. Fra november 2006 til april 2009 dreier dette seg om en rekke foredrag/seminarer. Når det gjelder BPs økonomiske bidrag til ulike opplæringstiltak i Nordland, primært på Helgeland, så beløper denne støtten seg til om lag 3,6 mill. kr for 2007, 2008 og 2009 samlet. BP Norge har også gitt økonomisk støtte til ulike kulturtiltak. For årene 2007-2009 beløper denne støtten seg til mellom 250 000 kr og 300 000 kr.

BP Norge har også bidratt til å markedsføre Sandnessjøen gjennom annonser og filmer. I denne forbindelse har et lokalt filmselskap (News on Request) vært engasjert. Dette har gitt oppdrag til selskapet for over 50 000 kr. BP Norge ønsker å videreføre dette samarbeidet for å dokumentere Skarvutbyggingen.

5.3 INDIREKTE VIRKNINGER

De indirekte virkningene av Skarvutbyggingen kan relateres til BP Norge sine kjøp av varer og tjenester lokalt og regionalt.

5.3.1 Forventninger basert på konsekvensutredningen

I Konsekvensutredningen (KU) fra BP Norge (BP 2006) ble det presentert en forventning om hva som kan komme av leveranser i forbindelse med Skarvutbyggingen, se Tabell 5-1. 417,2 mill. kr var da forventet å tilfalle *regionale* leveranser, dvs. 3 % av de totale utbyggingskostnader på 31,4 mrd. kr. I høringsprosessen for KU var det enkelte aktører som ville ha en ytterligere spesifisering beregningene utført av BP Norge. Eksempelvis bad Skarv-utvalget i Nordland om en ytterligere spesifisering av kostnadskalkylene. BP Norge uttalte i et tilsvar at dette oppsettet var basert på erfaringstall men at det er knyttet stor usikkerhet til tallene (BP 2006b side 13).

Anslag på sysselsetningsvirkninger har en usikkerhetsgrad i størrelsesorden $\pm 20\%$ -30 %, som er det beste BP Norge kunne få til med det modellverktøyet de hadde tilgjengelig (BP 2006 b, side 5). De tallene som er presentert fra konsekvensutredningen er følgelig antagelser basert på erfaringstall, og en vurdering av BP Norge om mulige leveranser fra næringslivet i Nordland. BP Norge hadde møter med næringsliv og politikere i blant annet Nordland fra 2002 for å kartlegge forventninger, mulige løsninger og potensial for leveranser fra næringslivet. De tallene som BP Norge har presenterte i konsekvensutredningen var med på å lage en forventning om hva som vil komme av ringvirkninger som en følge av Skarvutbyggingen.

Forventet omfang på leveranser samt antatt andel av disse som vil tilfalle regionalt næringsliv (i Nordland), er vist i Tabell 5-1.

Tabell 5-1: Forventet omfang og fordeling av totale leveranser mellom norske og regionale leveranser (2007 kroner).

Type leveranse	Investeringer Mill. kr	Norske leveranser		Regionale leveranser	
		Mill. kr	Prosent	Mill. kr	Prosent
Prosjektledelse	4 465,0	4 465,0	100 %	0,0	0 %
Prosjektering, innkj.styring, prosj.oppfølging	1 264,0	1 074,4	85 %	21,5	2 %
Innkjøp dekksutrustning	3 401,0	340,1	10 %	17,0	5 %
Fabrikasjon og utrustning rørledninger	2 363,0	118,2	5 %	0,0	0 %
Prosjektering skrog mv.	371,0	111,3	30 %	0,0	0 %
Innkjøp skrog mv.	1 283,0	128,3	10 %	0,0	0 %
Fabrikasjon skrog mv.	878,0	0,0	0 %	0,0	0 %
Svivel, ankringssystemer, stigerør	2 049,0	204,9	10 %	6,1	3 %
EPC-kontrakt, feltinterne rør	482,0	216,9	45 %	0,0	0 %
Marine operasjoner FPSO	844,0	844,0	100 %	42,2	5 %
Bunnrammer, installasjon	6 135,0	2 454,0	40 %	122,7	5 %
Rørledning til ÅTS	1 881,0	470,3	25 %	14,1	3 %
Boreoperasjoner fase 1	5 955,0	3 870,8	65 %	193,5	5 %
Totalt	31 371,0	14 298,1	46 %	417,2	3 %

Kilde: Tabell 13-1 KU, side 84.

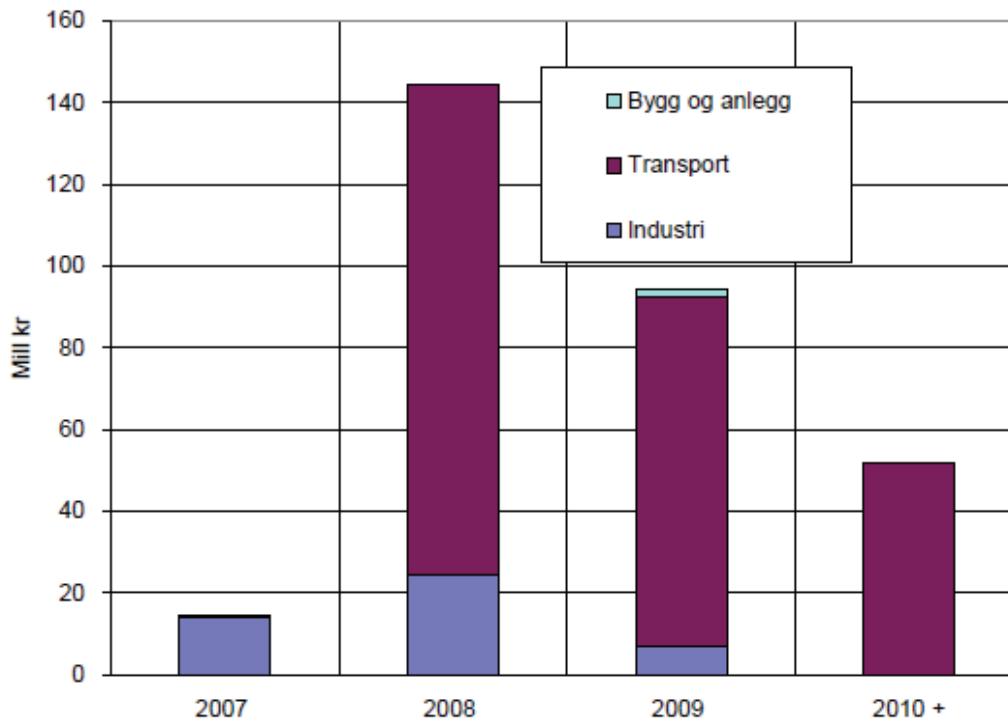
Tallene i denne tabellen avviker fra de tallene som er oppgitt i konsekvensutredningen for Skarvutbyggingen. De tall som her er presentert er fra en oppdatert samfunnsøkonomisk analyse som er gjennomført på grunn av kostnadsøkninger.

Som det fremgår av Tabell 5-1 er de forventede regionale leveransene innenfor prosjektering, innkjøpsstyring og prosjektoppfølging (21,5 mill. kr), innkjøp dekksutrustning (17 mill. kr), svivel, ankringssystemer, stigerør (6,1 mill. kr), marine operasjoner FPSO (42,2 mill. kr), bunnrammer og installasjon (122,7 mill. kr), rørledning ÅTS (14,1 mill. kr) og boreoperasjoner fase 1 (193,5 mill. kr).

I KU begrunner BP Norge den relativt beskjedne andelen av de totale investeringene til Nordland, 3 % av totalinvesteringen, med at det ikke finnes spesialverft for offshorevirksomhet i Nordland, og at det er svært få bedrifter i fylket som har spesialisert seg på leveranser til oljevirksomheten. BP Norge har en uttalt målsetning om å øke den regionale andelen av leveransene, da særlig i driftsfasen.

”BP Norge vil dessuten holde nær kontakt med det regionale næringslivet i utbyggingsfasen, med sikte på å bidra til å kvalifisere regionalt næringsliv til å ta en større andel av leveransene, særlig i driftsfasen.” (BP 2006, side 84).

I Figur 5-2 fremgår fordelingen av regionale leveranser fordelt på næring og tid. Som det fremgår av figuren så vil hoveddelen av regionale leveranser skje i forbindelse med transportvirksomhet. Mye av leveransene vil være støttefunksjoner i forhold til bygg og anlegg samt transport.

Figur 5-2: Forventede leveranser fra Nordland i utbyggingsfasen, fordelt på næring og tid. Mill. 2006-kr.

Kilde: Konsekvensutredning Skarv og Idun (2006), Figur 13-2, side 81. En ”revidert” oversikt over forventede lokale leveranser er vist i Tabell 5-2.

Tabell 5-2: Forventet fordeling av regionale leveranser i utbyggingsfasen. Mill. 2006-kr.

Regionale leveranser	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Sum
Industri	1	7	10	4	0	0	23
Transport	8	50	95	87	72	56	369
Bygg og anlegg	0	2	2	1	0	0	4
Forretningsmessig tjenesteyting	2	8	5	4	2	0	21
Totalt	12	66	112	95	75	56	417

Kilde: Konsekvensutredning Skarv og Idun (2006), Tabell 13-3.

Tallene i Tabell 5-2 avviker fra de tallene som er oppgitt i konsekvensutredningen for Skarvutbyggingen, siden tallene som presenteres er fra en oppdatert samfunnsøkonomisk analyse som er gjennomført på grunn av underliggende kostnadsøkninger.

23 mill. kr er forventet å gå til leveranser fra industrien i Nordland og 4 mill. kr til bygg og anlegg. Bygg og anlegg er i hovedsak grus til understøttelse til Åsgård Transport System (ÅTS) rørledningen. Utenom industri og bygg og anlegg er de regionale leveransene i hovedsak støttefunksjoner fra basen i Sandnessjøen og til en viss grad helikopterbasen i Brønnøysund.

Figur 5-3 og Figur 5-4 viser kontraktsfordeling for de ulike deler av Skarvutbyggingen. Det er en kompleks sammensetning av ulike kontrakter. “Kompleksiteten og tiden man har til rådighet er den store utfordringen. Teknisk sett er det enkelt nok.” Øystein Johnsrud, BP Norge. Figur 5-5 viser et bilde fra byggingen av produksjonsskipet i Sør-Korea.

DECEMBER 07		FPSO			
		HULL	TOPSIDES	TURRET & MOORING	IC S
Define	PROJECT MANAGEMENT	BP with support from Aker Kvaerner Engineering & Technology (AKET)			
	OVERALL SYSTEM INTEGRITY	BP & AKET			
	FEED	FPSO FEED by AKET		FEED by BES	FEED by KM
Execute	PROJECT MANAGEMENT	BP with support from cma			
	OVERALL SYSTEM INTEGRITY	BP & AKET			
	DETAIL ENGINEERING	SHI	Detail Engineering and Procurement by AKET	Turret, Swivel & Mooring EPC Single Buoy Mooring (SBM)	Integrated Control System Kongsberg Maritime (KM)
	PROCUREMENT	SHI, CPI by AKET			
	FABRICATION	Hull EPC Samsung Heavy Industries (SHI)	Topsides Fabrication and Integration Samsung Heavy Industries (SHI)		
	TRANSPORT HULL & TURRET TO TOPSIDES INTEGRATION SITE	Aker Marine Contractors			
	INTEGRATION INSTALLATION & HU OF TOPSIDES & TURRET				
	ONSHORE COMMISSIONING	SHI	BP, AKET, SBM & SHI		
	PRE-INSTALL FPSO ANCHORS	Aker Marine Contractors			
	TRANSPORT FPSO TO THE FIELD				
	INSTALL FPSO IN THE FIELD				
	OFFSHORE HOOK-UP / TESTING / COMMISSION ASSISTANCE	BP with support			
Op.	COMM/START UP	BP with support			

Figur 5-3: Kontraktsfordeling FPSO.

Det er enkelte leverandører fra Nordland og Helgeland som har fått leveranser til både FPSO og til subsea, så som Rapp i Bodø som har levert brann-dører til FPSO og Ruuki på Mo som har levert sugankere til subsea.

Som Figur 5-3 og Figur 5-4 viser, så er det en mengde kontrakter som krever spesialkompetanse og for enkelte deler av kontraktene også et stort engineering-miljø. For deler av områdene som kontraktene for FPSO og Subsea dekker, så er det ikke firmaer i Nord-Norge som har den påkrevde spesialkompetansen og/eller ikke er store nok. I de senere år har en høy oljepris og følgelig et høyt aktivitetsnivå internasjonalt gjort at det faktisk har vært vanskelig å få tak i bedrifter som har ledig kapasitet til å kunne levere i følge BP Norge. BP Norge beskriver de siste årene som et overopphetet marked.

SURF & Export P.L. December 2007		RISERS EXPORT PIPELINE / FLOWLINES / UMBILICAL / STRUCTURES					SUBSEA PRODUCTION SYSTEM			WELLS
		RISERS	EXPORT PIPELINE	FLOW-LINES	STRUCTURE S PLEM - PLET - RISER BASE - SPOOLS	UMBILI CAL	CONNECTI ONS	TEMPLAT ES & MANIFOL D	TREES & CONTROL S	
Define	PROJECT MANAGEMENT	BP with support from Aker Kvaerner Engineering & Technology								
	OVERALL SYSTEM INTEGRITY	BP & AKET								
	FEED	SURF + EXPORT FEED by Reinertsen Engineering								
Execute	PROJECT MANAGEMENT	BP + JP Kenny								
	ENGINEERING MANAGEMENT	BP + MCS								
	DETAIL ENGINEERING	Riser EPC Technip	Reinertsen Eng.	JP Kenny	Umbil. EPC	SPS EPC Vetco				
	PROCUREMENT		BP with support from AKET							
	FABRICATION		Coating	Fabricate and Install Subsea7						Fab. Contract
	ROCK DUMPING	INSTALLATION (Risers + Dynamic Umbilical)	Tideway & Boskalis			DRILL RIG Awilco				
	SEABED INTERVENTION		PL Inst. Helix	Fabricate and Install Subsea 7	General Installation + Fabrication of Spools Subsea7					
	TRANSPORT TO FIELD									
	INSTALL AT FIELD INCL. FGT									
	HOOK-UP / TESTING / COMMISSION ASSISTANCE							SPS EPC Vetco		
	OPERATION MANAGEMENT	BP								
Op.	OPERATION SUPPORT	Riser EPC	General Installation + Fabrication of Spools			SPS EPC Vetco			BP	

Figur 5-4: Kontraktsfordeling subsea og installasjon.

Figur 5-5: Bilde fra byggingen av Skarv-skipet.

Utfordringen for nordnorske firmaer har følgelig flere dimensjoner. Anbudene legges ut på et internasjonalt marked, og følgelig konkurrerer man på en internasjonal arena. Noen kontrakter krever spesialkompetanse som ikke finnes i Nord-Norge, og i tillegg er enkelte kontrakter av en slik størrelse at nordnorske firmaer ikke er store nok. Når dette er sagt, så er de kontraktsfordelingene som vises i Figur 5-3 og Figur 5-4 for selve utbyggingen, og ikke for driftsfasen.

Dessuten viser faktiske leveranser fra nordnorske firmaer til Skarvutbyggingen at innpasset for å kunne levere er som underleverandører til de ulike hovedkontraktene som her er vist.

Et eksempel her er Rapp Bomek i Bodø som har levert branndører til FPSO. I et foredrag ved åpningen av Nordområdesenteret for Næringslivet 15. mars 2007 fortalte markedssjef i Rappgruppen, Jostein Johansen om hvordan de følger kontraktene rundt i verden etter hvert som kontrakter deles opp og gis til underkontraktører. For å få solgt branndørene følger de således de delene av kontraktene som innbefatter branndører inntil de får tak i de som tar den endelige innkjøpsbeslutningen. Dette eksempelet viser flere elementer som vil være viktig for nordnorske firmaer ved å satse offshore. For det første har Rapp Bomek satset på det som kan kalles et nisjeprodukt hvor de ligger i verdenstoppen. For det andre så følger de kontraktene og kjenner både kontraktsfordelingsstruktur og bransjestrukturen som sådan. De har også innsett at dersom de skal få solgt sine produkter så nytter det ikke å sitte i Nord-Norge å prate med informasjonsfolk fra oljeselskapene, man må ut i verden. Her skal det nevnes at Rappgruppen er relativt stor sammenliknet med en del SMB bedrifter i Nord-Norge.

Et annet eksempel er Ruukki som fikk kontrakten på sugeankere til subsea installasjonen til Skarvutbyggingen. Også her var kontrakten som en underleveranse til en av hovedkontraktørene, Aker Solutions. Ruukki har tidligere levert mindre sugeankere til Aker Solutions i 2004 til "Kristin" prosjektet I tillegg har Ruukki levert stålplater i offshore kvalitet til produksjonsplattformen som er under bygging på "Gjøa" feltet. Ruukki i Norge er nå i ferd med å legge en ny strategi hvor de satser på 30 % offshore og 70 % bruer og stålkonstruksjoner. Ruukki Norge har tre avdelinger i Nordland, Ruukki Norge AS på Fauske, Ruukki Profiler AS i Mo i Rana og Ruukki Construction AS i Sandnessjøen. Leveransen av sugeankere fra Ruukki er et eksempel på hvordan man gjennom samarbeid mellom ulike lokasjoner i samme konsern kan få kontrakter i internasjonal konkurranse.

Når det kommer til drift av Skarv-feltet så har BP Norge gått ut med at de akter å dele opp kontraktene slik at nordnorske firmaer kan være med å konkurrere på like vilkår. BP Norge skal ha klar kontraktsstrukturen for V&M til våren 2010. En ting BP Norge ser på her er periodisering fra anbud til valg til faktisk levering. Et viktig element i dette blir fordeling av risiko. Hvor mye må et firma investere for å kunne være med i et anbud og tåler firmaet investeringen dersom man ikke får anbudet? En mulig løsning man ser på er en tildeling av en kontrakt forutsatt at enkelte elementer er på plass innen gitte frister. Når man da gjennomfører deler av investeringen, så vet man at man vil få kontrakten dersom man oppfyller kravene i tildelingen. I en slik modell ville BP Norge måtte tildele en kontrakt uten at alle elementer er på plass hos leverandøren. På denne måten økes risikoen for BP Norge og reduseres for leverandøren. Dette blir en "høna og egget" diskusjon hvor det blir en avveining mellom risiko for leverandører og risiko for BP Norge.

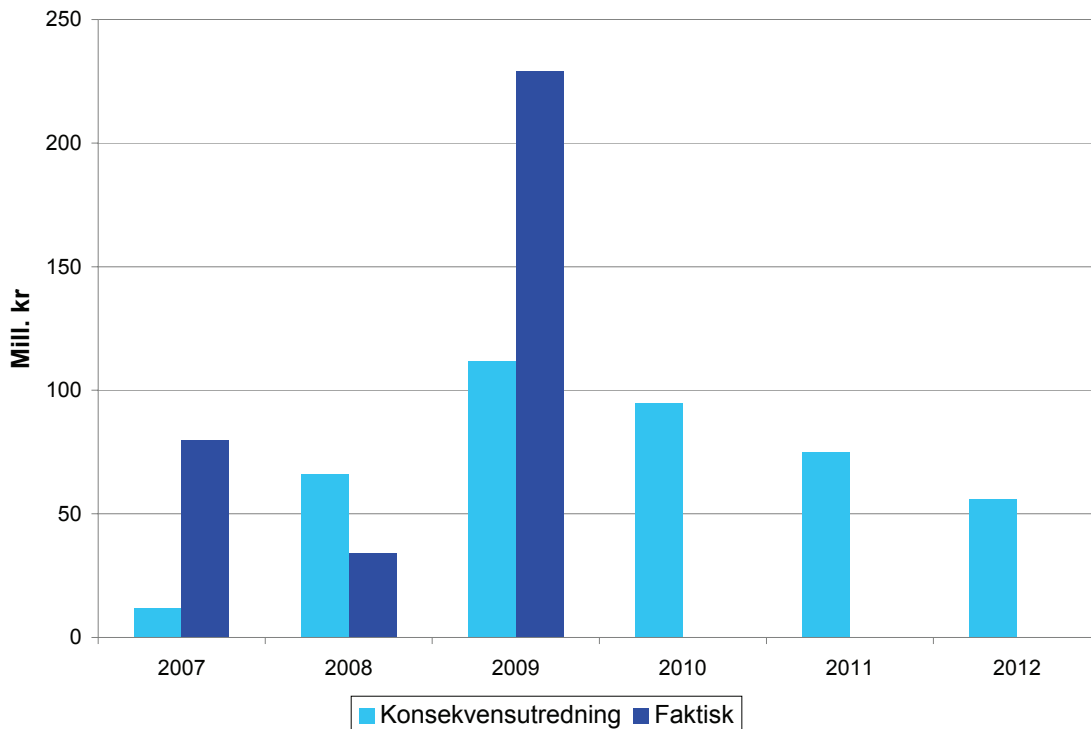
5.3.2 Kjøp av varer og tjenester frem til mai 2009

I kapittel 5.3.1 ble det redegjort for forventede indirekte virkninger basert på konsekvensutredningen til prosjektet. Her vil vi basere oss på de innkjøp som konkret er foretatt frem til mai 2009. Vi vil rette fokus mot de bedriftene som er direkte kontraktspartnere med BP Norge, og i mindre grad omtale de bedriftene som er underleverandører til disse. Omfanget av lokale underleverandører vil vi komme nærmere tilbake til i 2010-rapporten.

Som en direkte følge av Skarvutbyggingen har BP Norge foretatt ulike innkjøp i regionen for om lag 350 mill. kr fordelt på 8 kontrakter.¹⁸ Dette gjelder:

- Ruukki (Fabrikasjon av sugeankre). Verdi ca. 25 mill. kr.
- Aqua Rock (Steinleveranse). Verdi ca. 80 mill. kr.
- Allseas/Asco (Lagring av gassrør). Verdi ca. 8 mill. kr.
- Bomek, Bodø (Brannrør til FPSO). Verdi ca. 9 mill. kr.
- Nexans, Rognan (Fiberoptiske element). Verdi ca. 1 mill. kr.
- Scomi Oiltools og Veolia (behandling av utboret masse og skittent vann fra borerigg). Verdi 130 mill. kr over 4 år.
- Asco Norge (Base og basedrift). Verdi ca. 90 mill. kr.

Med utgangspunkt tall fra konsekvensutredningen og påløpte regionale innkjøp frem til mai 2009, kan vi sette opp Figur 5-6.

Figur 5-6: Stipulerte regionale investeringer i konsekvensutredning og faktiske kontraktsinngåelser¹⁹

Som Figur 5-6 viser, så er det tildelt kontrakter for 343 mill. kr frem til juni 2009. Dette er over det som ble stipulert i konsekvensutredningen innen utgangen av 2009, jf. Tabell 5-2. I

¹⁸ I tillegg til bedriftene som har de 8 hovedkontraktene, kjøper disse igjen varer og tjenester fra lokale underleverandører. Dette gjelder eksempelvis Sandnessjøen Engeneering, Svetek, Slipen og TUV Maskin. Det har også vært en del matleveranser til båter som har vært engasjert på oppdrag knyttet til Skarv. Dette gjelder blant annet Coop.

¹⁹ Faktiske investeringer er satt opp med kontraktssum i år for inngåelse av kontrakt.

følge konsekvensutredningen ble total regional andel av utbyggingen stipulert til 190 mill. kr innen utgangen av 2009. Med andre ord utgjør de faktiske investeringene 84 % av den totale regionale andelen som ble stipulert i konsekvensutredningen til 417 mill. kr frem til utgangen av 2012. Mange vil nok se på firmaer som Asco Norge og Scomi Oiltools som firmaer som ikke bør telles med i en regional andel. Vi har valgt å ta med disse firmaene på den regionale andelen da begge firmaer investerer betydelige beløp i Sandnessjøen som en strategisk satsning for Norskehavet og Barentshavet. De avtaler som er inngått med Alstahaug kommune, Alstahaug Havnevesen, Helgelandsbase m.v. er faktisk større enn kontraktverdien i tildelingen fra BP Norge, som illustrert i Figur 5-6 for Asco Norge kontrakten. I tillegg ansetter også begge firmaer personer lokalt til sine aktiviteter.

Scomi Oiltools og Veolia har før kontrakten med BP Norge ikke vært representert i Sandnessjøen. Det var et krav fra BP Norge at behandling av utboret masse og skittent vann fra boreriggen skulle behandles i Sandnessjøen. Beregninger BP Norge har foretatt viser at det vil spares 40.000 tonn i årlige CO₂-utslipp ved å behandle dette lokalt og ikke frakte det til Vestlandet. Kontrakten med BP Norge fører til at Scomi Oiltools og Veolia vil bygge opp en organisasjon i Sandnessjøen. Det er foreløpig estimert med 8-10 personer i 2010 og dette vil så skaleres opp til 10-15 personer i 2011. I en fase 2 vil dette økes ytterligere med 5 personer. Det vil etableres et nytt miljøsenner på Horvneset på ca. 3 000 m³, ved BPs base. Ved oppbyggingen i Sandnessjøen er siktemålet til Scomi Oiltools å kunne ta oppdrag også fra andre aktører i Norskehavet og Barentshavet. I forbindelse med utbygging av Skarv feltet har Veolia/Scomi forpliktet seg til å behandle utboret bergmasse (borekaks) samt waste water fra boreoperasjonene til BP Norge. Veolia/Scomi vil i den forbindelse tilrettelegge teknologier for behandling av disse avfallsproduktene ved Helgelandsbase på Horvneset. For utboret bergmasse vil det etableres et Termisk anlegg. For Wastewater vil ulike teknologier benyttes (kjemisk, mekanisk, nano og micromembraner). De etablerte løsningene skal fokusere en høy grad avmiljøvennlighet. I tillegg til de tjenester Scomi/Veolia skal etablere i forbindelse med Skarv prosjektet, er planene at Veolia/Scomi i en fase 2 å rulle ut flere tjeneste områder ved basen. Blant annet mottak og håndtering av farlig avfall, LRA håndtering, Samt tjenester innenfor industritjenester som: tankvask operasjoner og rørspyling. Scomi/Veolia er for tiden inne i forhandlinger slik at de tallene som omhandler Scomi/Veolia er estimerer. I en første fase vil Scomi/Veolia investere ca. 35 mill. kr tilknyttet teknologier og ca. 10 mill. kr tilknyttet infrastruktur, så som bygg, tankfarmer med mer. Infrastrukturinvesteringer vil etter all sannsynlighet kjøpes inn av lokale- og regionale leverandører mens investeringer på teknologi vil sannsynligvis være internasjonale leverandører. I en fase 2 vil det bli investert ca. 5-15 mill. kr i infrastruktur og utstyr. Det er beregnet at omsetningsverdi av tilleggstjenester vil komme på ca. 15 mill. kr. Omsetningsverdien av prosess tjenestene er sterkt volum avhengig og er i følge Veolia vanskelig å anslå eksakt men vil sannsynligvis ligge mellom 20 – 45 mill. kr.

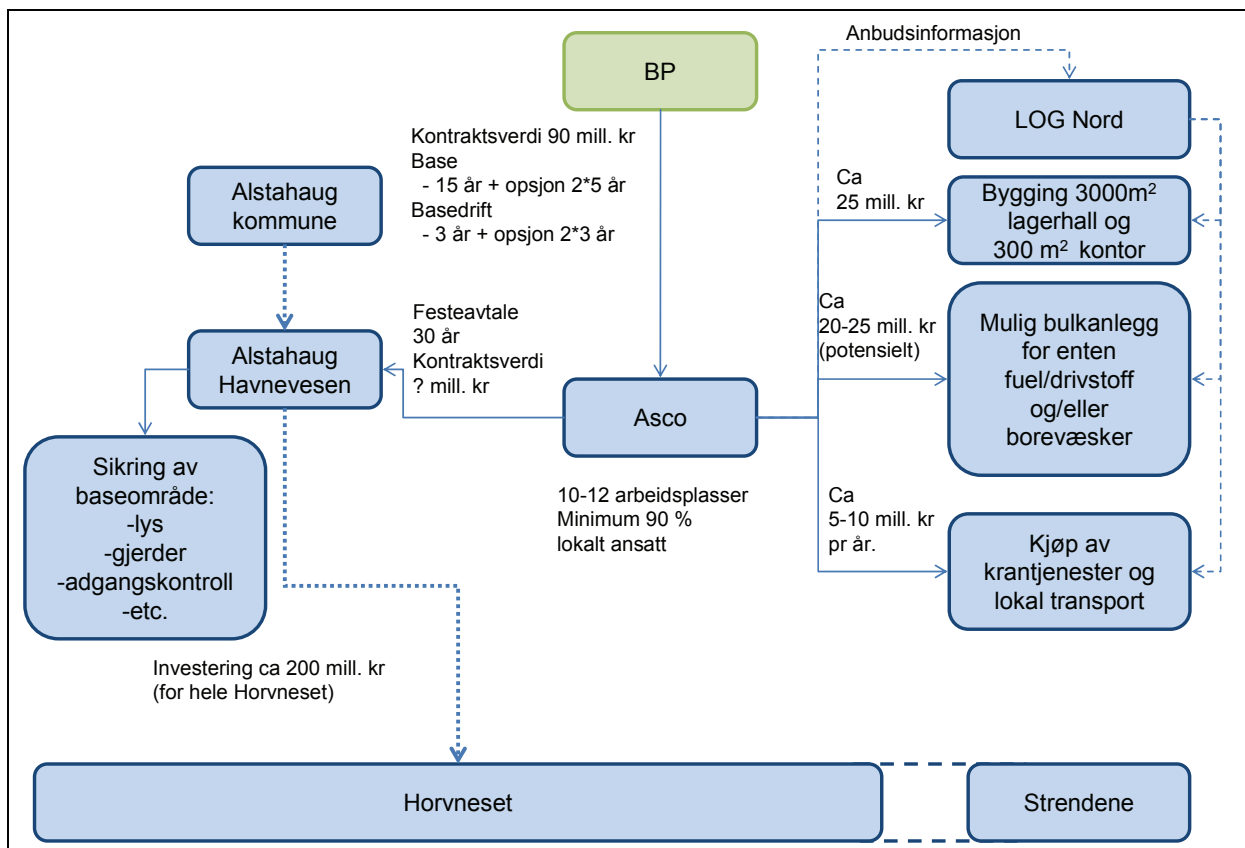
For å illustrere innholdet i og betydningen av kontraktene, har vi sett nærmere på to av dem, nemlig base og basedriftkontrakten til Asco Norge og steinleveransekontrakten til Aqua Rock.

5.3.3 Asco Norge – base og basedrift

Asco Norge fikk i mai 2009 tildelt kontrakt for både for base og for drift av base. Basekontrakten har en varighet på 15 år med opsjon på 2 ganger 5 år i tillegg. Kontrakten for drift av basen har en varighet på 3 år med opsjon på 2 ganger 3 år i tillegg. Asco Norge har en festeavtale med havnevesenet for 20 mål tomt på Horvneset for en periode på 30 år. Etableringen innebærer 10-12 lokalt ansatte på basen. Asco Norge er i full gang med

rekrutteringen og basesjef er ansatt fra 1. september 2009 og vil være i 100 % stilling fra 1. oktober 2009. Asco Norge vil investere ca. 25-50 mill. kr til lager- og kontorbygg og eventuelt et bulkanlegg. Når anlegget er ferdig, vil Alstahaug kommune og Havnevesenet ha investert ca. 200 mill. kr til arealer, kai, sikring etc. på basen.

I Figur 5-7 er det gitt en enkel illustrasjon av hvordan verdiflyten er i forbindelse med Asco Norges kontrakt for base og basedrift. Figuren viser også hvilke aktiviteter som tilflyter entreprenører av ulike typer. Etter all sannsynlighet vil disse være lokale og regionale firmaer. Valg av underleverandører er ikke tatt per august 2009, med unntak av en avtale om avfallshåndtering med Normiljø. Som det fremgår av figur 5-6 så skal Asco Norge bygge 3 000 m² lagerhall og 300 m² kontorer. For byggingen av lagerbygget og kontorbygget er det inngått avtale med Hallmakergruppen i Oslo, men Asco Norge har tatt inn i kontrakten at de skal bruke lokale underleverandører der det er hensiktsmessig og de er konkurransedyktige

Figur 5-7: Verdifordeling base og basedrift kontrakter.

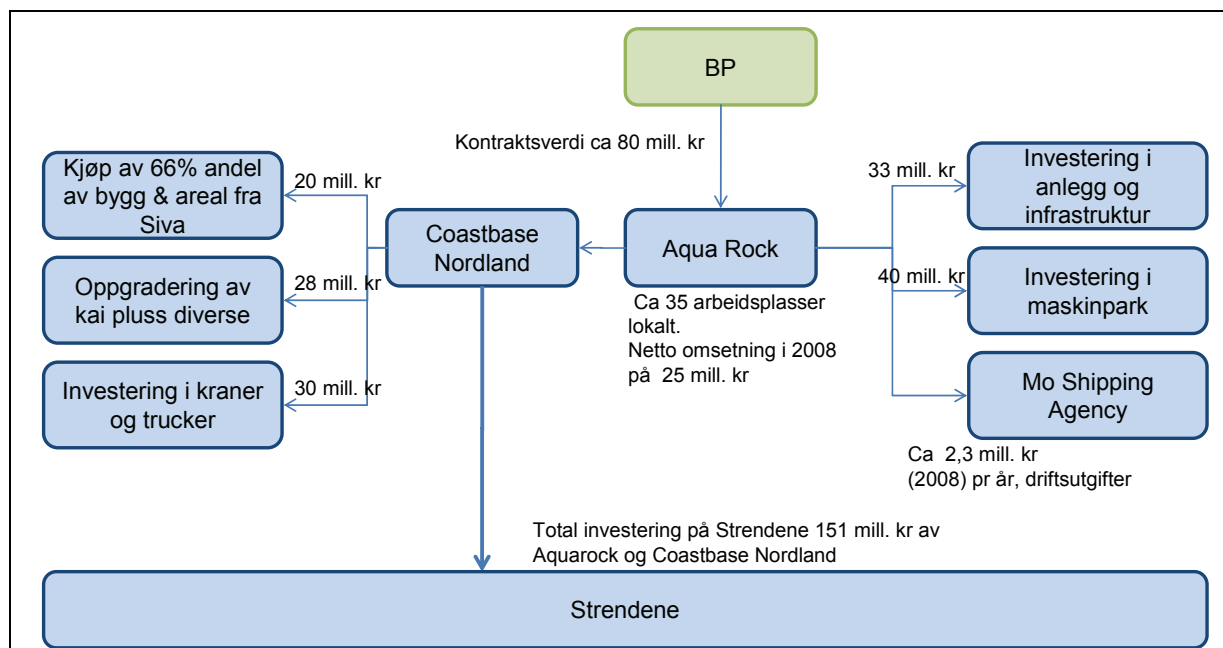
Det er en dialog mellom Asco Norge og Havnevesenet om et eventuelt tilbakekjøp av lager- og kontorbygg og at Asco Norge vil leie tilbake lokalene fra Havnevesenet. Dette vil føre til at kommunen via Havnevesenet øker sine inntekter i følge administrerende direktør i Asco Norge Runar Hatletvedt. Som det også fremgår av figur 5-6 så er det ikke tatt beslutning på en eventuell bygging av et bulkanlegg med en ringmur på 2 000 m². Bulkanlegget vil enten bli benyttet til drivstoff eller til borevæsker. I følge Hatletvedt, er etableringen i Sandnessjøen strategisk viktig med tanke på fremtidig aktivitet i Norskehavet og Barentshavet, ”Skarv er bare starten”. I et intervju med NRK Nordland sier Hatletvedt at områdene på Strendene er viktig som lagringsområde i tillegg til basen på Horvneset. Han påpeker også at Asco Norge tar sikte på å benytte leverandørorganisasjonen LOG Nord i størst mulig grad for de oppdrag

som blir gitt i regionen. Asco Norge har en strategi på å benytte lokale leverandører i størst mulig grad. Hatletvedt mener at Sandnessjøen er i dag der Kristiansund var for 15-20 år siden og at Sandnessjøen kan utvikle seg til å bli en av landets ledende baser. Det er anslått at Asco Norges kjøp av kran-tjenester samt lokal transport kan komme på anslagsvis 5-10 mill. kr årlig. Summen her vil avhenge av vilkår fra BP Norge.

Til basedrift konkurrerte Asco Norge, Helgelandsbase og Sagafjordbase. På infrastrukturkontrakten konkurrerte Asco Norge, Helgelandsbase Eiendom med Horvnes som lokasjon og Coast Base Nordland på Strendene. Valget av Asco innebærer flere aktører, mer konkurranse og flere arbeidsplasser knyttet til basevirksomheten i Sandnessjøen i følge BP Norge. Asco vant kontrakten fordi de hadde det beste tilbudet med hensyn til pris, tekniske aspekt og HMS. BP Norge sier i en kommentar til valget at det også var viktig for dem at valget de tok bidro mest mulig til en positiv vekst på Helgeland, og at dette valget bidro mest av alternativene til ringvirkninger på Helgeland.

5.3.4 Aqua Rock - steinleveranser

Aqua Rock (etablert 1999) fikk i 2007 kontrakt med BP Norge via Tideway Boskalis JV for leveranse av 1,3 millioner tonn steinmasse for perioden 2008 til 2011 til beskyttelse av rørledning på havbunnen. Steinmasse tas ut fra anlegget på Strendene i Sandnessjøen. Coastbase Nordland eier arealene sammen med Siva etter at de kjøpte en 66 % andel av arealene for 20 millioner fra SIVA. Totalt har Aqua Rock og Coastbase Nordland investert 151 mill. kr i arealer og infrastruktur på strendene, fordelingen fremgår av Figur 5-8.

Figur 5-8: Verdifordeling for BP Norges kontrakt med Aqua Rock.

I følge Øystein Barth-Heyerdahl i Aqua Rock ville ikke denne aktiviteten ha funnet sted dersom BP Norge ikke hadde gitt dem kontrakten. Aqua Rock har 35 personer i arbeid ved anlegget og ytterligere 10-15 personer ved anløp av skipene som frakter og legger ut steinmassen for rørledningen. Aqua Rock hadde i 2008 en omsetning på 25 mill. kr.

Ettersom selve steinmassen er kostnadsfri så går hoveddelen av omsetningen til lønninger, forsyninger og lån. Investeringene som Aqua Rock og Coastbase Nordland har foretatt på Strendene er innkjøpt lokalt på Helgeland.

Mo Shipping Agency hadde i 2008 en omsetning på 2,34 mill. kr som en følge av aktiviteten rundt skipsanløp for stein og rørledning. Strendene har blitt benyttet til lagring av rør som brukes til rørledningen mellom Skarv feltet og Åsgård Transport system. Omsetningen i 2008 for Mo Shipping Agency har vært av 27 anløp hvorav 17 er skip i forbindelse med uttak og transport av steinmasse og 10 anløp er anløp i forbindelse med gassrørene. 92,4 % har gått til leverandører i Alstahaug/Sandnessjøen, 4,6 % til Mo i Rana og 3 % utenom regionen.

Figur 5-9: Steinleggingsfartøy ved Aqua Rock anlegget på Strendene.

Anlegget for uttak av steinmasse fra Strendene er laget for et uttak av 1 million tonn masse per år. Uttaket vært noe begrenset i 2009 og det vil sannsynligvis bli et uttak på 0,6 million tonn masse innen utgangen av året. Øystein Barth-Heyerdahl er svært positiv til Nordland fylkeskommune og Innovasjon Norge. I følge Barth-Heyerdahl har fylket vært helt utrolig og stått på for å bidra positivt til utviklingen av Aqua Rock og Sandnessjøen. Han roser også statssekretær Janne Sjelmo Nordås som han mener har stått påfor å ivareta interessene til næringslivet i Sandnessjøen. BP Norge, fylkeskommunen og Innovasjon Norge har blant annet hjulpet Aqua Rock inn i INTSOK, noe som nå sannsynligvis medfører ny aktivitet for Aqua Rock i Russland. Aqua Rock jobber også mot andre selskap på norsk sokkel og ser investeringene på Strendene som en begynnelse og posisjonering i forhold til fremtidig aktivitet utover BP Norge og Skarv-feltet.

I forhold til framtidige innkjøp er BP Norge usikre på hvordan disse vil fordele seg geografisk. Det anslås at 80 % - 90 % vil bli levert av leverandører i Norge. Hvor stor andel av leveransene som vil kunne tilfalle leverandører på Helgeland er naturlig nok usikkert, da dette vil avhenge av hvor konkurransedyktige bedriftene vil være.

Det har også blitt kjøpt en god del flyreiser og hotellovernattinger i forbindelse med Skarvutbyggingen. Det anslås et årlig volum på mellom 300 og 400 overnattinger og om lag 150 -

200 tur/retur reiser mellom Sandnessjøen og Oslo/Stavanger for ansatte i BP Norge og deres underleverandører.

5.4 INDUSERTE OG KATALYTISKE VIRKNINGER

I følge BP Norge har deres etablering i Sandnessjøen i forbindelse med Skarv-prosjektet bidratt som katalysator og gitt fornyet optimisme på Helgeland. Dette skal i følge selskapet har ført til nye investeringer i næringslivet. Dette bekreftes også av flere av våre informanter.

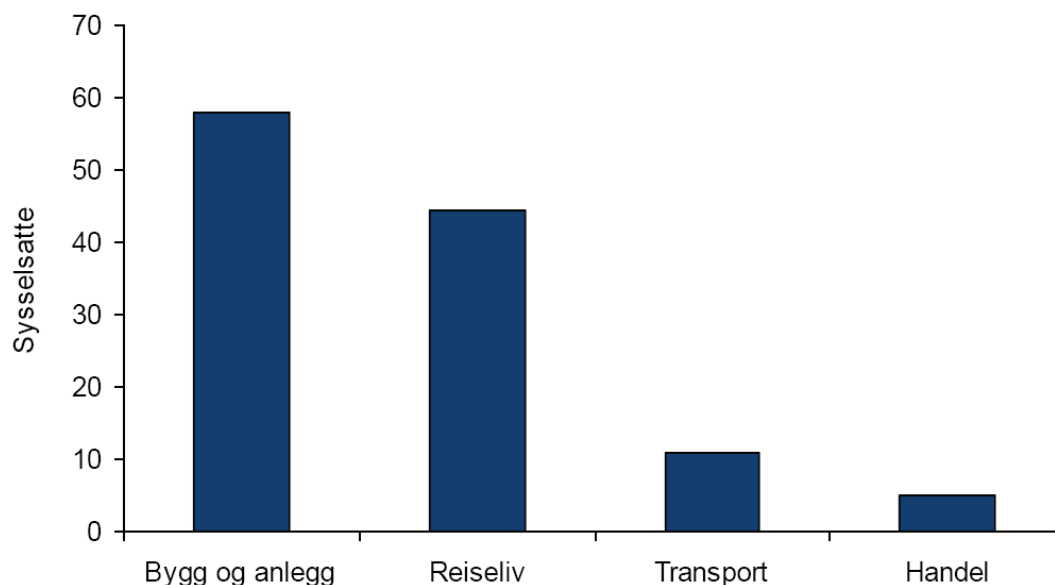
5.4.1 Katalytiske virkninger

Når det gjelder katalytiske virkninger av Skarvutbyggingen, så skal slike virkninger knyttes til den betydning Skarvutbyggingen har som premiss for næringsvirksomhet i regionen. Økt aktivitet i eksisterende bedrifter vil være naturlig å omtale som en indirekte virkning, mens nyetablering av virksomhet, omlokalisering av bedrifter eller etablering av lokale avdelinger til eksisterende foretak, naturlig vil kunne klassifiseres som en katalytisk virkning.

Ut fra dette ser vi så langt at Skarvutbyggingen har ført til nyetableringer for ulike virksomheter, slik som Asco, Scomi Oiltools og Aqua Rock. Disse bedriftene vil, slik vi ser det, ikke hatt virksomhet i Sandnessjøen dersom Skarvutbyggingen ikke var en realitet.

5.4.2 Induserte virkninger

Basert på erfaringer fra andre felt, samt BP Norge sin strategi for involvering av regionalt næringsliv både i utbyggings- og driftsfasen, har BP Norge estimert at de årlig vil etterspørre varer og tjenester for om lag 250 mill. kr regionalt i *driftsfasen*. På denne bakgrunn har Econ Pöyry (2009) beregnet en regional sysselsettingseffekt av *driftsfasen* til Skarv. Beregningene viser at BPs kjøp regionalt legger grunnlaget for om lag 120 sysselsatte på Helgeland. Figur 5-10 viser hvordan disse forventede sysselsettingseffektene fordeler seg på næringer.

Figur 5-10: Næringsfordelt sysselsettingseffekt på Helgeland i driftsfasen til Skarv. (Kilde: Econ Pöyry).

Bedriftene som BP Norge kjøper varer og tjenester fra regionalt produserer noe av varene/tjenestene selv mens de kjøper noe inn fra andre bedrifter. Kjøp av varer og tjenester i en næring skaper således sysselsettingsvirkninger i andre næringer. Videre legger økt sysselsetting grunnlaget for befolkningsvekst, samt økt sysselsetting i offentlig sektor gjennom økt skatteinngang. Samlet viser beregningene til Econ Pöyry (2009) driftsfasen til Skarv vil legge grunnlag for om lag 150 sysselsatte, jf. Tabell 5-3.

Tabell 5-3: Regionale sysselsettingsvirkninger i driftsfasen for Skarv. (Kilde: Econ Pöyry).

<i>Effekter</i>	<i>Anslag antall sysselsatte</i>
Sysselsettingseffekt kjøp regionalt	115-120
Ansatte driftsorganisasjon	15
Leverandørvirkninger	6-8
Økt inntektsskatt	5-7
Konsumvirkninger	5-7
Totalt	Ca. 150

Estimatet på 150 sysselsatte må kunne tolkes som et anslag på årlige induserte virkninger (målt i antall sysselsatte) av Skarvutbyggingen etter at anlegget er satt i drift.

5.5 OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE BEMERKNINGER

Nedenfor vil vi gi en kortfattet oppsummering av de foreløpige konklusjonene vedrørende ringvirkningene av Skarvutbyggingen samt gi noen avsluttende kommentarer til disse.

5.5.1 Oppsummering

I dette kapitlet har vi redegjort for de direkte og mer indirekte virkningene av Skarvutbyggingen fram til sommeren 2009, samt de forventninger som knytter seg til framtidige ringvirkninger av denne utbyggingen. Vi vil spesielt poengtere følgende:

- Ringvirkninger av BP Norge sin aktivitet på Helgeland kan klassifiseres som direkte, indirekte, induserte eller katalytiske. *Direkte virkninger* er driftsavhengige virkninger som i sin helhet, eller i det alt vesentligste, kan knyttes til BP Norge sin virksomhet i regionen. De *indirekte virkningene* av BP Norge sin virksomhet på Helgeland, genereres av den etterspørsel som de direkte virkningene fører med seg for underleverandører, mens *induserte virkninger* kan knyttes til at BP Norge sin virksomhet bidrar til økte inntekter i regionen, som fører til økt privat og offentlig konsum. *Katalytiske virkninger* av BP Norge sin virksomhet på Helgeland kan knyttes til den betydning som virksomheten har for andre bedrifters lokaliseringsvalg.
- *Sysselsetting, arbeidsgiveravgift og skatt.* Det er kun utbetalt lønn for en person i BP Norge i Sandnessjøen fra og med oktober 2008. Betalt arbeidsgiveravgift og inntektsskatt er således helt ubetydelig. I følge BP Norge har 28 av deres ansatte bostedsadresse i Nordland. Et anslag på deres skattebidrag til bostedskommune og Nordland fylkeskommune er rundt 3 mill. kr årlig. For BP Norge vil det antagelig bli mest aktuelt å leie

lokaler fremfor å eie disse selv. Da vil BP Norge indirekte betale eiendomsskatt gjennom leieprisen.

- *Direkte samfunnsengasjement.* BP Norge prioriterer skole og utdanning, leverandørutvikling og samarbeid med lokale og regionale myndigheter for sitt samfunnsengasjement i regionen. Dette innebærer blant annet direkte sponsorvirksomhet, foredrags- og seminarvirksomhet samt en generell markedsføring av Sandnessjøen-regionen.
- *Forventede indirekte virkninger i utbyggingsfasen.* Om lag 3 % av de totale utbyggingskostnader på 31,4 mrd. kr er i følge *konsekvensutredningen* forventet å bli levert av lokalt/regionalt næringsliv. Dette utgjør knapt 420 mill. kr. De forventede regionale leveransene er innenfor prosjektering, innkjøpsstyring og prosjektoppfølgning, innkjøp dekkutrustning, svivel, ankringssystemer, stigerør, marine operasjoner FPSO, bunnrammer og installasjon, rørledning ÅTS samt boreoperasjoner.
- *Realiserte indirekte virkninger.* Som en direkte følge av Skarvutbyggingen har BP Norge fram til juni 2009 foretatt regionale innkjøp for om lag 350 mill. kr fordelt på 8 kontrakter; Ruukki (Fabrikasjon av sugeankre), Aqua Rock (Steinleveranser), Allseas/Asco (Lagring av gassrør), Bomek, Bodø (Branndører til FPSO), Nexans Rognan (Fiberoptiske element), Scomi Oiltools og Veolia (behandling av utboret masse og skittent vann fra borerigg) samt Asco Norge (Base og basedrift). Det har også blitt kjøpt en god del flyreiser og hotellovernattinger i forbindelse med Skarvutbyggingen.
- *Induserte virkninger.* Basert på erfaringer fra andre felt, samt BPs strategi for involvering av regionalt næringsliv både i utbyggings- og driftsfasen, er det beregnet at BPs kjøp regionalt legger grunnlaget for om lag 120 sysselsatte på Helgeland innenfor bygg og anlegg, reiseliv, transport og varehandel. Når en tar hensyn til aktivitetens betydning for befolkningsvekst og flere sysselsatte i offentlig sektor gjennom økt skatteinngang, forventes *driftsfasen* til Skarv å samlet gi grunnlag for om lag 150 permanent sysselsatte.
- *Katalytiske virkninger.* BP Norges etablering i Sandnessjøen har bidratt som katalysator og gitt fornyet optimisme på Helgeland. Skarvutbyggingen har ført til nyetableringer for virksomheter, slik som Asco, Scomi Oiltools og Aqua Rock. Disse bedriftene vil, slik vi ser det, ikke hatt virksomhet i Sandnessjøen dersom Skarvutbyggingen ikke var en realitet.

5.5.2 Avsluttende bemerkninger

Det er viktig at både politikere og det offentlige støtteapparatet har en nær dialog med så vel operatør som med lokalt og regionalt næringsliv. På denne måten kan det offentlige bidra til å øke andelen av regionale leveranser til offshore-prosjekter i Nord-Norge og således styrke ringvirkningene lokalt/regionalt. Skal man lykkes med dette vil også samarbeid mellom det offentlige, næringsliv og forsknings- og utdanningsinstitusjoner være et viktig element.

Som vi har redegjort for har Skarvutbyggingen hatt stor betydning i særdeleshet for Sandnessjøen med etablering av ulike virksomheter slik som Asco, Scomi Oiltools, Aqua Rock og Coastbase. Nå er riktignok ikke Aqua Rock og Coastbase direkte nyetableringer, men dersom Skarvutbyggingen ikke hadde blitt realisert så ville mest sannsynlig Aqua Rock ikke eksistert i dag.

Som vi har sett har Skarvutbyggingen hatt en betydelig effekt for deler av Helgelandsregionen. Som det er vist så ligger den regionale andelen av leveranser til utbyggingen langt over det som var stipulert i konsekvensutredningen. Det er dog grunn til å påpeke at det ligger

et betydelig potensial for nordnorsk næringsliv til å kunne ta en større andel av regionale leveranser i forhold til petroleumsutbygginger, gjennom samarbeid mellom operatører, det offentlige og FoU-institusjoner. Her kan BP Norge som operatør fungere som en tilrettelegger og initiere møter mellom nordnorsk næringsliv og hovedkontraktørene de benytter. BP Norge har allerede påbegynt møter mellom fagpersoner i BP Norge og fagpersoner i ulike bedrifter, såkalte en til en møter. Dette initiativet imøteser flere næringslivsrepresentanter som etterspør mer konkret dialog med BP Norge.

BP Norge og BP Norge sine underleverandører har aktivt benyttet LOG Nord som kommunikasjonskanal med lokalt og regionalt næringsliv. Leverandørorganisasjoner har vist seg viktige og vil også være det fremover. En mulig videreutvikling her kan være å benytte leverandørorganisasjonene mer aktivt sammen med FoU-institusjoner for å svare på en del av de kompetansebehov næringslivet har.

For bedrifter som skal ut på et nytt nasjonalt og/eller internasjonalt marked kan BP Norge fungere som ”døråpner” og bistå med råd, veiledning og kontaktinformasjon. Både Aquarock og Ruukki har, og er i ferd med å få, kontrakter med andre firmaer på norsk sokkel og internasjonalt. Her er det også viktig med faktainformasjon og bransjekunnskap ”tricks of the trade”, HMS-krav, kontraktsstrukturer, anbudsprosesser, bruk av underleverandører etc. På dette området kan BP Norge bistå med konkret kompetanse.

Dersom bedrifter i Nordland skal satse på offshorebransjen, er en viktig vei inn gjennom underleveranser til hovedkontraktørene slik som eksempelvis Aker Solutions. Det er lite sannsynlig at man kan bygge opp et miljø slik som Aker Solutions i Nordland og Nord-Norge i overskuelig fremtid. Dersom man skal lykkes som underleverandører, må man følge kontraktene globalt, som eksempelet med Rapp Bomek viser. Som det er vist gjennom ulike eksempler så har de bedriftene som har fått kontrakter inn mot petroleumssektoren nisje-produkter. Følgelig kan en anbefaling til næringslivet være å satse på et fåtall produkter der man har ekspertkompetanse og følgelig gjennomslagskraft internasjonalt.

6. ANBEFALINGER

Vi har gjennom rapporten redegjort for en del direkte og mer indirekte anbefalinger knyttet til hvordan ulike aktører kan bidra til at ringvirkningene av Skarvutbyggingen i størst mulig grad kan komme lokalt og regionalt næringsliv til gode. Nedenfor gis det en oppsummering av anbefalinger til BP Norge, næringslivet i Nordland samt til politikere på lokalt og regionalt nivå i fylket. Anbefalingene er basert på de ulike intervjuene som er gjennomført samt de tendenser som fremkommer i sekundærdatamaterialet.

6.1 ANBEFALINGER TIL BP NORGE

De viktigste anbefalingene til BP Norge kan kort oppsummeres i følgende punkter:

- Fortsatt fokus på å bidra til økt samarbeid mellom bedrifter.
- Styrket fokus på dialog mellom fagpersoner internt i BP Norge og hos bedriftene.
- Inkludere lokalt og regionalt næringsliv i en dialog rundt anbuds- og kontraktsstrukturer og ha en åpen kommunikasjon i forhold til V&M-kontraktene som kommer i 2010.
- Utvikle en strategi i samarbeid med lokalt og regionalt næringsliv for hvordan BP Norge kan bistå som ”døråpner” på det norske og internasjonale markedet.
- Ha en klar kommunikasjon på hvilke bedrifter BP Norge vil yte bistand til, og hvem man ikke kan bistå.
- Ha en klargjørende dialog med lokalt og regionalt næringsliv på hva som forventes av både BP Norge og næringslivet ved samarbeid. Dette inkluderer å være klar på hva næringslivet må bidra med selv.
- Ha et fortsatt fokus på samarbeid med utdanningssektoren på både barne- og ungdomsskole, videregående skole, fagskoler samt høyskoler/universitet.
- Ha en fortsatt tett dialog og et nært samarbeid med offentlige myndigheter, blant annet gjennom Skarv-utvalget.

6.2 ANBEFALINGER TIL NÆRINGSLIVET I NORDLAND

Sentrale anbefalinger til næringslivet i fylket kan oppsummeres som følger:

- Det må fokuseres på samarbeid med andre bedrifter for å komme i posisjon i forhold til leveranser.
- Det må sannsynligvis fokuseres sterkere på leveranser av nisjeprodukter gjennom innsalg som underleverandører til hovedkontraktører. BP Norge og andre petroleumsselskaper bør brukes som ”døråpnere” til det nasjonale og internasjonale markedet.
- Det vil være viktig å ha en tett dialog med BP Norge og andre petroleumsselskaper som har forestående utbygginger i Nord-Norge, og få kommunisert hvordan petroleumsselskap sammen med lokalt og regionalt næringsliv kan samarbeide, særlig med henblikk på oppbygging av kontraktsstrukturer og anbudsprosesser.

6.3 ANBEFALINGER TIL OFFENTLIGE MYNDIGHETER OG FOU-SEKTOREN I NORDLAND

Når det gjelder anbefalinger til offentlige myndigheter og FOU-institusjoner, vil vi særskilt fremheve følgende punkter:

- Flere næringslivsaktører peker på infrastruktur som særdeles viktig for langsiktig verdiskapning. Her bør det offentlige skaffe seg kunnskaper om næringslivets behov.²⁰
- Offentlige myndigheter bør (må) bidra som tilretteleggere for næringslivet og utdanningssektoren, og i dialog med næringslivet få klarlagt kompetansebehov gjennom tett dialog med FOU- og utdanningssektoren.
- Offentlige myndigheter bør se på hvordan ulike støtteordninger for næringslivet kan bygges opp slik at risiko med en satsning inn mot petroleumssektoren kan reduseres.
- Undervisningssektoren må ha en tett dialog med petroleumsselskap for å spisse sine utdanningstilbud.
- Også utdanningssektoren bør ha fokus på samarbeid, både mellom ulike skoler, høyskoler og universiteter samt med næringsliv og offentlige myndigheter.
- Utdanningssektoren i Nordland og Nord-Norge bør fokusere på å utvikle komplementære utdanningstilbud, og ikke konkurrere seg imellom. I dette ligger også at man da bidrar til å bygge på hverandres styrker og derigjennom få en bedre utdanningssektor.
- Utdanningssektoren bør ha fokus på behovene til det industrielle næringslivet i Nordland. Følgelig er det nødvendig med en tett dialog mellom utdanningssektoren og næringslivet i nord.

6.4 GENERELLE ANBEFALINGER TIL DE ULIKE AKTØRENE

Som det er påpekt både i denne rapporten og av andre aktører i Nordland og Nord-Norge, så ligger utdanningsnivået i flere regioner i Nord-Norge under landsgjennomsnittet. Dette er tilfellet også for Helgeland. Samtidig sliter flere bedrifter med å få tak i kompetent arbeidskraft i landsdelen. Få ungdommer tar realfagbasert utdanning. Nyutdannede både innenfor tekniske og økonomisk/administrative fag har vanskeligheter med å finne sin første jobb i landsdelen. Dette resulterer i at mange av de ungdommer som satser på utdanning forsvinner ut av landsdelen. Når de så har fått noen år med erfaring er de gjerne etablert og det er følgelig et fåtall som returnerer tilbake til Nord-Norge. Dette er en utfordring som det bør tas mer tak i.

For det første bør ungdom stimuleres til å ta utdanning. Økt næringsaktivitet blant annet som følge av petroleumsaktivitet, øker interessen blant ungdom i følge flere av de vi har intervjuet. For å stimulere unge til å ta realfag, er aktiviteter som eksempelvis First Lego League og Newton camp viktige bidrag gjennom samarbeid med barne- og ungdomsskoler.

En person fra næringslivet som leder en teknisk SMB bedrift ga oss innsikt i noe av problemet. De har pressede marginer og har ikke råd til å drive med opplæring av nyutdannede. Vedkommende person følte også at han talte for døve ører når han fremla sine syns-

²⁰ En nylig undersøkelse foretatt av Hanssen m.fl. (2008) er interessant i denne sammenheng.

punkter for skoleverket og offentlige myndigheter. Dette er nok symptomatisk for flere bedrifter i Nordland. I så fall bør det etableres møteplasser hvor personer fra SMB-bedrifter og offentlige myndigheter har en dialog rundt ungdom og utdanning slik at man kan få belyst hva problemet består i, og følgelig kan begynne å se på hvordan dette kan løses. Skal man få en varig verdiskapning i Nordland så vil det være viktig at ungdom både satser på utdanning og at det er arbeidsplasser til dem i landsdelen når de er ferdigutdannet.

REFERANSER

BP (2006). *Konsekvensutredning Skarv og Idun*, juli.

BP (2006 b). *Konsekvensutredning Skarv og Idun; Svar på høringsuttalelser*, desember.

Bråthen, S. m.fl. (2006). *Samfunnsmessige analyser innen luftfart. Del 2: Eksempelsamling*. Rapport 0606b, Møreforskning, Molde.

Econ Pöyry (2009) *Økt oljevirkosomhet og potensial for næringsvirkosomhet i Nord-Norge*, Econ-rapport nr. 2009-007. Oslo.

FAFO Notat: 2007:19 - Forutsetninger for olje- og gassvirkosomhet i Nord Norge.

Kjærland, F og Solvoll, G (2008). Statkraft på Helgeland. Dokumentasjon av samfunnsnytte. SIB-notat 1002/2008. Handelshøgskolen i Bodø.

Nordland Reiseliv AS. *Reiselivsstatistikk 2000*.

Nordland Reiseliv AS. *Reiselivsstatistikk 2007*.

Hanssen, T-E, Mathisen, TA og Solvoll, G (2008). Transportprioriteringer hos næringslivet i Nordland – Hvilke tiltak mener bedriftene er de viktigste, og hvilken betydning vil gjennomføringen av tiltakene ha? SIB-rapport nr 2/2008. Handelshøgskolen i Bodø.

Solvoll, G (2008). Hurtigruta – samfunnsregnskap. SIB-notat 1006/2008. Handelshøgskolen i Bodø.

Internett kilder:

www.avinor.no/avinor/trafikk/10_Trafikkstatistikk

www.ssb.no

VEDLEGG 1: DOKUMENTASJON AV RELEVANTE UTDANNINGSTILBUD I NORDLAND

Her gis en oversikt over utdanningstilbud ved høgskolene i Nordland, samt ved videregående skoler (med fokus på Helgeland). I årets rapport har vi ikke gjort noen vurderinger av disse tilbudene, og hvorvidt de er tilstrekkelige eller relevante for de utfordringer økt petroleumsaktivitet innebærer. Vi har heller ikke inkludert kortere kompetansegivende kurs/opplæring eller fagskoler, men dette vil bli tatt med i senere rapporter

Videregående skoler²¹

Prognose ungdomskull

Tallene som legges til grunn for vurdering av det totale omfang av klasser/tilbud er antall søkere med ungdomsrett og utviklingen i størrelsen på ungdomskullene. Forventet utvikling i størrelsen på ungdomskullene er vist i Tabell V-1.

Tabell V-1: Prognose over antall 16-åringer i Nordland. 2008-2030. (Kilde: SSB).

Prognose antall 16-åringer i Nordland fram til 2030																							
SSB- befolkningsprognoser middels vekst MMMM - framskrevet folkemengde etter alder																							
Alle kommuner	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Antall 16-åringer	3356	3435	3329	3363	3440	3368	3332	3198	3206	3051	2965	2921	2928	2888	2910	2805	2949	2874	2842	2825	2815	2809	2829
Endring i forhold til 2008		79	-27	7	84	12	-24	-158	-150	-305	-391	-435	-428	-468	-446	-551	-407	-482	-514	-531	-541	-547	-527

²¹ Kilde: Nordland fylkeskommune – Fylkesrådet. Kapasitetstilpasning av skoletilbudene for 2009-2010 på bakgrunn av ny ressursberegningmodell og elevsøking.

Tabell V-2: Brønnøysund videregående skole – kapasitetstilpasning 2009-2010.

Brønnøysund vgs.	2009-2010		Forslag elev plasser	Kommentarer	Klasser	
	2008-2009 Antall elevplasser	Antall Søkere Ungdomsrett			2008-2009	2009-2010
VG1:						
Service og samferdsel	15	7	0	Foreslås nedlagt	1	0,0
Naturbruk	15	0	0	Nedlagt i høstsak	1	0,0
Medier og kommunikasjon	15	6	15	Ingen endring	1	1,0
Studiespesialisering	56	73	60	2 klasser + stk pris > 54	2	2,0
Helse- og sosialfag	34	32	30	Ingen endring	2	2,0
Design og håndverk	15	15	15	Ingen endring	1	1,0
Restaurant og matfag	17	13	15	Ingen endring	1	1,0
Elektrofag	30	16	15	Foreslås redusert til 1 klasse	2	1,0
Bygg og anleggsgfag	15	10	15	Ingen endring	1	1,0
Teknikk og industriell produksjon	30	43	30	Videreføres med 2 klasser	2	2,0
SUM Vg1 søkere/klasser	242	215	195		14	11,0
VG2:						
Studiespesialisering samfunnsfag/øk/språ	56	46	56	1 klasse + stk pris over 27	2	2,0
Studiespesialisering formgivingsfag	10	0	0	Nedlagt i høstsak	1	0,0
Reiseliv	15	1	0	Tilbudet foreslås nedlagt	1	0,0
Salg, service og sikkerhet	15	7	0	Foreslås nedlagt	1	0,0
Helsefagarbeider	15	10	15	Ingen endring	1	1,0
Barn/ungdom	15	16	15	Ingen endring	1	1,0
Media og kommunikasjon	15	14	15	Ingen endring	1	1,0
Byggteknikk	5	10	15	Ingen endring	1	1,0
Kokk og servitør	15	11	15	Ingen endring	1	1,0
Data/elektronikk	0	2	0	Nedlegging videreføres	0	0,0
Produksjons og industriteknikk	0	17	15	Nytt tilbud fra 09-10	0	1,0
Arbeidsmaskiner	15	9	15	Ingen endring	1	1,0
SUM Vg2 - søkere/klasser	176	143	161		11	9,0
Studiespesialisering samfunnsfag/øk/språ	56	49	56	1 klasseressurs + stk pris>27	2	2,0
Studiespesialisering formgivingsfag	0	6	15	Siste kull med studspes formgiv	0	1,0
Påbygning	25	32	29	Ingen endring	1	1,0
Medier og komm	6	12	15	Ingen endring	1	1,0
SUM Vg3 søkere/klasser	87	99	115		4	5,0
SUM Vg1+Vg2+Vg3 - søkere/klasser	505	457	471		29	25,0

Tabell V-3: Sandnessjøen videregående skole – kapasitetstilpasning 2009-2010.

Sandnessjøen vgs	2008-2009 Antall elevplasser	2009-2010		Kommentarer	Klasser	
		Antall Søkere Ungdomsrett	Forslag elev plasser		2008-2009	2009-2010
VG1:						
Studiespesialisering	60	56	56	2 klasserressurser+stkpris>54	2	2,0
Service og samferdsel	15	9	15	Ingen endring	1	1,0
Idrettsfag	29	30	29	Ingen endring	1	1,0
Design og håndverk	15	16	15	Ingen endring	1	1,0
Elektrofag	20	17	15	Ingen endring	1	1,0
Restaurant og matfag	15	0	0	Nedlagt i høstsak	1	0,0
Teknikk og industriell produk.	40	37	30	Ingen endring	2	2,0
Helse- og sosialfag	30	25	30	Ingen endring	2	2,0
SUM Vg1	224	190	190		11	10,0
VG2:						
Studiespesialisering samfunnsfag/2k/språk/real	49	44	56	1 klasserressurs+18 stkpris	2	2,0
Salg, service og sikkerhet	15	8	8	} Omlegges til en kombinasjonsklasse	1	1,0
Aktivitet	15	5	7		1	0,0
Helsefagarbeider	15	10	15	Ingen endring	1	1,0
Barn og ungdom	15	0	0	Nedlagt i høstsak	1	0,0
Idrettsfag	29	29	29	Ingen endring	1	1,0
Produksjons og industriteknikk	15	3	15	Ingen endring	1	1,0
Brønnteknikk	15	47	15	i henhold til nasjonal avtale	1	1,0
El.energi	15	13	15	Ingen endring	1	1,0
SUM Vg2	183	159	160		10	8,0
Vg3:						
Studiespesialisering samfunnsfag/2k/språk/real	56	34	56	1 klasserressurser+stkpris>27	2	2,0
Påbygning	27	30	27	Ingen endring	1	1,0
Idrettsfag	29	15	29	1 klasserressurs	1	1,0
SUM Vg3	112	79	112		4	4,0
SUM Vg1+Vg2+Vg3	519	428	462		25	22,0

Tabell V-4 Mosjøen videregående skole - kapasitetstilpasning 2009-2010.

Mosjøen videregående skole	2008-2009 Antall elevplasser	2009-2010		Kommentarer	Klasser	
		Antall Søkere Ungdomsrett	Forslag elev plasser		2008-2009	2009-2010
Studietilbud:						
VG3:						
Hudpleier	15	14	15	Ingen endring	1	1
Helsesekretær	8	(Spesiell løsning for 2008-2009 i samarbeid med voksenopplæring)			(Aventer vurdering)	
Idrettsfag	30	31	27	Ingen endring	1	1
Medier og kommunikasjon	15	12	15	Ingen endring	1	1
Apotektekniker	5	3	0	Foreslås nedlagt	1	0
Landbruk	12	20	12	1 klasseressurs+ stkpris>12	1	1
Studieforberedende naturforvaltning	15	15	15	Ingen endring	1	1
Musikk	24	20	24	Ingen endring	1	1
Studiespesialisering samfunnsf/Øk/s	55	41	54	1 klasseressurs + stkpris>27	2	2
Formgivingsfag	0	8	15	Siste kull med elever formgivingsfag	0	1
Påbygning studiekomp	29	40	29	Ingen endring	1	1
SUM søkere/elevplasser	208	204	206		10	10
Sum alle søkere/elevplasser	971	963	899		54,5	50
Mosjøen videregående skole						
Studietilbud:						
VG2:						
Idrettsfag	30	24	27	Ingen endring	1	1
Helsearbeiderfag	15	9	15	Ingen endring	1	1
Hudpleier	30	33	30	Videreføres med 2 klasser	2	2
Barn og ungdom	15	18	15	Ingen endring	1	1
Formgivingsfag	8	5	0	Tilbudet foreslås nedlagt	0,5	0
Frisør	15	32	15	Økning vurderes etter prøveinntak	1	1
Kokk og servitør	15	13	15	Ingen endring	1	1
Byggteknikk	15	5	0	Foreslås nedlagt	1	0
Medier og kommunikasjon	15	17	15	Ingen endring	1	1
Elenergi	15	15	15	Videreføres med 1 klasse	1	1
Kjøretøy	15	18	15	Ingen endring	1	1
Produksjons og industriteknikk	15	9	15	Ingen endring	1	1
Kjemiprosess	15	25	15	Videreføres med 1 klasse	1	1
Studiespesialisering samfunnsf/Øk/s	55	68	81	2 klasseressurs+ stkpris>54	2	3
Musikk	24	22	24	Ingen endring	1	1
Salg, service og sikkerhet	15	7	0	Foreslås nedlagt	1	0
Landbruk og gartnerinæring	24	26	24	Ingen endring	2	2
Skogbruk	12	12	12	Ingen endring	1	1
Heste og hovslager	12	13	12	Ingen endring	1	1
SUM søkere/elevplasser	360	371	345		21,50	20,00
Mosjøen videregående skole						
Studietilbud:						
VG1:						
Helse og sosialfag	45	68	60	Økes fra 3 til 4 paralleller	3	4
Idrettsfag	30	33	27	Ingen endring	1	1
Design og håndverk	15	17	15	Ingen endring	1	1
Medier og kommunikasjon	15	29	15	Ingen endring	1	1
Restaurant og matfag	15	9	15	Ingen endring	1	1
Bygg og anleggsteknikk	15	16	15	Ingen endring	1	1
Elektrofag	30	29	30	Opprettes med 2 klasser - samme som 08-09	2	2
Teknikk og industriell produksjon	45	41	45	Opprettes med 3 klasser - samme som 08-09	3	3
Naturbruk	45	52	45	Ingen endring	3	3
Naturbruk (Hattfjelldal)	12	4	0	Foreslås nedlagt	1	0
Studiespesialisering	81	56	56	3. Parallell foreslås nedlagt	3	2
Studiespes formgiving	15	0	0	Nedlagt i høst sak	1	0
Musikk dans og drama	25	27	25	Ingen endring	1	1
Service og samferdsel	15	7	0	Foreslås nedlagt	1	0
SUM VG1	403	388	348		23	20

Tabell V-5: Polarsirkelen videregående skole – kapasitetstilpasning 2009-2010

Polarsirkelen vgs	2008-2009		2009-2010		Kommentarer	Klasser	
	Antall	Antall	Antall	Forslag		2008-2009	2009-2010
	elevplasser	Ungdomsrett	Søkere	elevplasser			
Studiespesialisering	108	99	108		Ingen endring	4	4
Service og samferdsel	15	11	15		Ingen endring	1	1
Medier og kommunikasjon	15	36	15		Ingen endring	1	1
Musikk dans og drama, musikk	8	5	8		Ingen endring	1	1
Musikk dans og drama, dans	10	9	10		Ingen endring	1	1
Musikk dans og drama, drama	13	19	15		Ingen endring	1	1
Idrettsfag	54	42	54		1 klasseressurs + stkpris>27	2	2
Helse og sosialfag	45	60	60		Økes til 4 klasser	3	4
Design og håndverk	45	38	30		Reduseres til 2 klasser	3	2
Studiespesialisering formgivning	15	7	0		Foreslås nedlagt	1	0
Restaurant og matfag	30	19	20		1 klasseressurs + stkpris>15	2	1
Elektro	45	53	45		Ingen endring	3	3
Teknikk og industriell produksjon	75	76	75		Ingen endring	5	5
Bygg og anleggsteknikk	45	64	60		Økes til 4 klasser	3	4
SUM elevplasser/søkere VG1	523	538	515			31	30
Polarsirkelen vgs	2008-2009		2009-2010		Kommentarer	Klasser	
	Antall	Antall	Antall	Forslag		2008-2009	2009-2010
	elevplasser	Ungdomsrett	Søkere	elevplasser			
Vg2:							
Studiespesialisering samfunnsf/språk/øk/realfag	107	100	108		Ingen endring	4	4
Salg,service og sikkerhet	15	5	0		Foreslås nedlagt	1	0
Dans	0	7	10		Ingen endring	1	1
Drama	21	12	15		Ingen endring		
Musikk	0	4	8		Ingen endring		
Idrettsfag	28	39	54		1 klasseressurs + stkpris>27	1	2
Studiespesialisering formgivning	15	11	15		Ingen endring	1	1
Medier og kommunikasjon	15	16	15		Ingen endring	1	1
Design og tekstil	0	10	15		Nytt tilbud fra 2009-2010	0	1
Interiør og utstillingsdesign	15	5	0		Foreslås nedlagt	1	0
Helsearbeiderfag	15	17	15		Ingen endring	1	1
Kokk og servitør	15	11	15		Ingen endring	1	1
Matfag	15	16	15		Ingen endring	1	1
Barn og ungdomsarbeider	30	20	15		Reduseres til 1 klasse.	2	1
Helseservicefag	15	12	15		Ingen endring	1	1
IKT servicefag	15	17	15		Ingen endring	1	1
Klima, energi og miljø	0	2	0		Foreslås nedlagt	0	0
Byggteknikk	30	35	30		Ingen endring	2	2
Automatisering	15	20	15		Ingen endring	1	1
Data/elektronikk	5	11	11		Kombinasjonsklasse Vg3 Data/elektronikk	1	1
Elenergi	15	16	15		Ingen endring	1	1
Kjemi og prosess	15	16	15		Ingen endring	1	1
Kjøretøy	15	23	15		Ingen endring	1	1
Bilskade/lakk	15	4	15		Ingen endring	1	1
Produksjons og industriteknikk	30	29	30		Ingen endring	2	2
Transport og logistikk	15	14	15		Ingen endring	1	1
SUM elevplasser/søkere på VG2	476	472	491			28	27
Polarsirkelen vgs	2008-2009		2009-2010		Kommentarer	Klasser	
	Antall	Antall	Antall	Forslag		2008-2009	2009-2010
	elevplasser	Ungdomsrett	Søkere	elevplasser			
VG3:							
Studiespesialisering samfunnsf/språk/øk/realfag	118	105	108		Ingen endring	4	4
Studiespesialisering formgivingsfag	15	11	15		Ingen endring	1	1
Medier og kommunikasjon	15	7	7		Samkjøres med GSK	1	0
Dataelektroniker	10	4	4		Kombineres med Vg1 data/elektronikk	1	0
Automatisering	0	9	15		Utstyrsbehov deles på høst 2009/vår 2010	0	1
Idrett	54	25	27		2. p. Vedtatt nedlagt i FR sak 169/08	2	1
Drama	21	11	21		Ingen endring	1	1
Påbygning	27	80	47		Foreslås økt til 2 klasser	1	2
SUM elevplasser/søkere VG3	260	252	244			11	10
Sum alle klasser/søkere	1259	1262	1250			70	67

Høyere utdanningsinstitusjoner i Nordland²²

Høgskolen i Narvik

- Bachelor i ingeniørfag innen flg. studieretninger: Kraftdesign, Industriteknikk, allmenn bygg, elektronikk, datateknikk og romteknologi.
- Master i teknologi innen følgende studieretninger/spesialiseringer: Elektroteknikk, industriell teknologi, integrert bygningsteknologi, ingeniørdesign, romteknologi og data/IT.

Alle disse har mer eller mindre relevans for petroleumsvirksomhet. Imidlertid vil følgende studieretninger på *bachelornivå* være særlig relevante:

- Industriteknikk som inneholder fag som: Prosess og energiteknikk, konstruksjonsteknikk, kvalitetsstyring/HMS, automatiseringsteknikk og oljehydraulikk.
- Kraftdesign som inneholder fag som: Energisystemer/energi og varmeplanlegging, lavspente elektriske installasjoner, elektriske anlegg og elektriske maskiner og kraftelektronikk. Studiet behandler også problemstillinger rundt fremtidas energibehov, miljø og alternative energikilder.
- Allmenn bygg som inneholder fag som: Stål- og betongkonstruksjoner, byggeadministrasjon, anleggsteknikk, veg- og arealplanlegging, geologi og geoteknikk, landmåling og VA-teknikk.

Følgende studieretninger/spesialiseringer på *masternivå* vil være særlig relevante:

- Elektroteknikk, hvor noen sentrale emner i studiet er: Automatisering, digital signalbehandling, instrumentering og målesystemer, datakommunikasjon, sanntidssystemer, kraftelektronikk og elektriske motordrifter. Studiet vektlegger bruken av moderne mikroprosessor- og informasjonsteknologi som verktøy innen alle fagområder.
- Industriell teknologi, hvor noen sentrale emner i studiet er: Optimalisering, logistikk/styring av forsyningskjeder, kvalitetsledelse og kvalitetsforbedring, dataintegret produksjon, virtuell produksjon og industrirobotteknikk. Studiet vektlegger bruken av informasjonsteknologi som verktøy innen alle fagområder.
- Integrert bygningsteknologi, hvor noen sentrale emner er: VVS- og energiteknikk, energiøkonomisering, bygningsprosjektering, drift/vedlikehold/ombygging av bygninger, husbyggings- og konstruksjonsteknikk og bygningsteknologi i kaldt klima.
- Ingeniørdesign, hvor noen sentrale emner er: Dynamiske og statiske systemer, produkt-design, geometrisk modellering, moderne materialer og simuleringer.

Innen alle studieretninger, både på bachelor- og masternivå, arbeider studentene i siste del av studiet med en omfattende hovedoppgave. Ca. 80 % av disse utføres i nært samarbeid med nærings- og samfunnslivet nasjonalt og internasjonalt.

Av andre studietilbud kan nevnes:

- Lærerutdanning i realfag og teknologi.

²² FAFO Notat: 2007:19 - Forutsetninger for olje- og gassvirksomhet i Nord Norge.

- Bachelor i økonomi og administrasjon med fordypning i logistikk eller informasjonsteknologi.
- Praktisk økonomi og ledelse for ingeniører.

Høgskolen i Bodø

Ved Høgskolen i Bodø (HBO) er det særlig Handelshøgskolen (HHB) som har utdanninger med relevans for den fremtidige olje- og gass utbyggingen i nordområdene. I tillegg til bachelor, master og doktorgradsutdanning i økonomiske fag (med en egen Executive MBA på Sør-Helgeland fra høsten 2009), inklusive for eksempel innovasjon og entreprenørskap, miljø og etikk, transport og logistikk, satser HHB på utdanninger knyttet til energiledelse og bærekraftig bedriftsledelse. I et samarbeid med MGIMO universitetet i Moskva, og totalt 6 andre universiteter i Russland og Ukraina er det etablert:

- En ”Master of Science in Energy Management” som er en fulltids masterutdanning hvor norske studenter er ett semester i Russland og hvor russiske studenter er ett semester i Norge,
- En “Master of Science in Sustainable Management”, som er en fulltids masterutdanning, hvor norske studenter er på ett semester ved en av seks samarbeidsuniversiteter i Russland.
- En ”Executive Master of Business Administration in Energy Management” som er modulbasert og skreddersydd for næringslivet som et studium som kan tas ved siden av normal jobbsituasjon. Undervisningen skjer både i Norge og Russland hvor kandidater fra begge land deltar på programmet.
- I tillegg planlegges oppstart av en Executive MBA for næringslivet, med fokus på olje og gass i Nordområdene – med spesiell fokus på Russland, høsten 2009.

Dessuten er det muligheter for å gjennomføre:

- Deltidsstudium i krise og beredskapsledelse. Studiet er i samarbeid mellom Høgskolen i Bodø og kompetansebedriften Falck Nutec.

Høgskolen i Nesna

- Bachelor i informatikk, ulike realfags- og samfunnsfagstilbud.
- Master/ingeniør i maskin: Konstruksjonsteknikk, marinteknikk (i samarbeid med NTNU, kun for Bachelorstudenter), drifts- og vedlikeholdsteknikk, VVS-teknikk) og i kjemi (Bioteknologi, metallurgiteknikk eller materialteknikk (Offshorerettet materialteknikk i samarbeid med HIST)).

Handelshøgskolen i Bodø (HHB) ble etablert i 1985 under navnet Siviløkonomutdanningen i Bodø, og er en av tre handelshøgskoler i Norge. HHB tilbyr en rekke utdanninger på bachelor, master og PhD nivå, og forskning innen en rekke områder. Ved HHB er det totalt ca. 1000 studenter og om lag 80 ansatte.

Senter for Innovasjon og Bedriftsøkonomi AS ble etablert i 2004, og utfører utrednings- og forskningsoppdrag innenfor HHBs fagområder. Senteret er samlokalisert med HHB.

Nordområdesenteret (NOS) ble etablert i 2007, og er knyttet til Handelshøgskolen i Bodø. Ved senteret fokuseres det på muligheter for næringslivet i nordområdene. I samarbeid med næringslivet og offentlig administrasjon i Norge og internasjonalt har senteret flere masterstudier samt flere forskningsoppdrag og utredninger.

Bodø Graduate School of Business (HHB) was established in 1985 and is one of three business schools in Norway. Located in Bodø, Northern Norway, we offer various business courses, research, post-graduate training and business development. Today, HHB has approximately 80 academic positions and roughly 1,000 students distributed across bachelor-, master- and PhD programs.

Centre for Innovation and Economics was established in 2004, and carries out research projects within the same research areas as Bodø Graduate School of Business. The centre is located together with Bodø Graduate School of Business.

The High North Centre for Business and Governance was established in 2007 and is a part of Bodø Graduate School of Business. The centre focuses on opportunities for businesses in the High North. Several international educational programmes at the masters level, and research programs are developed and run in close cooperation with businesses and the public sector in Norway and internationally.